

ลักษณะและปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่
อุทยานแห่งชาติในจังหวัดเชียงใหม่

JOB PERFORMANCE AND PROBLEMS OF NATIONAL PARK STAFFS IN
CHIANGMAI PROVINCE

นายเจน ทาฟอง

ปัญหาพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการเกษตรและป่าไม้

พ.ศ. 2544

ลิขสิทธิ์ของโครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองปัญหาพิเศษ
โครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (บริหารการเกษตรและป่าไม้)

ปริญญา

บริหารการเกษตรและป่าไม้

ส่งเสริมการเกษตร

สาขาวิชา

ภาควิชา

เรื่อง เกษณะและปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ
ในจังหวัดเชียงใหม่

ON PERFORMANCE AND PROBLEMS OF NATIONAL PARK STAFFS IN
CHIANGMAI PROVINCE

นามผู้วิจัย นายเจน ทาฟอง

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. เทพ พงษ์พานิช)

วันที่ 1 เดือน ๓ พ.ศ. 2544

กรรมการที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญสม วราเอกศิริ)

วันที่ 1 เดือน ๓ พ.ศ. 2544

กรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์โชค จรุงคนธ์)

วันที่ 1 เดือน ๓ พ.ศ. 2544

หัวหน้าภาควิชา

(รองศาสตราจารย์ ดร. วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์)

วันที่ 4 เดือน ๓ พ.ศ. 2544

โครงการบัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิสุทธิ เนียมทรัพย์)

รองประธานกรรมการโครงการบัณฑิตวิทยาลัย

แทนประธานกรรมการโครงการบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 5 เดือน ๓ พ.ศ. 2544

บทคัดย่อ

บทคัดย่อปัญหาพิเศษ เสนอต่อโครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการเกษตรและป่าไม้

ลักษณะและปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ในจังหวัดเชียงใหม่

โดย

นายเจน ทาฟอง

ตุลาคม 2544

ประธานกรรมการที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ดร. เทพ พงษ์พานิช

ภาควิชา/คณะ

ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะธุรกิจการเกษตร

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม 2) ลักษณะการปฏิบัติงาน และ 3) ปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 88 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS / PC +)

ผลการวิจัยสรุปดังนี้ ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 42 ปี ส่วนใหญ่แต่งงานแล้ว และปัจจุบันอยู่กับครอบครัว จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 ดำรงตำแหน่งพนักงานพิทักษ์ป่า มีรายได้จากทางราชการต่อเดือนเฉลี่ย 10,892.16 บาท ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในอุทยานแห่งชาติขณะให้ข้อมูลเฉลี่ย 10 ปี ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานด้านอุทยานแห่งชาติเฉลี่ย 13 ปีโดยประมาณ และส่วนใหญ่ปฏิบัติงานด้านอุทยานแห่งชาติมาตลอดเวลาการปฏิบัติงานราชการ

ลักษณะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในจังหวัดเชียงใหม่ ในด้านที่ 1 แนวทางการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยสรุปได้ว่าอุทยานแห่งชาติในจังหวัดเชียงใหม่มีการดำเนินการและปฏิบัติตามมาตรฐานหรือวิธีการในการจัดการอุทยานแห่งชาติที่เกี่ยวกับการดูแลรักษาพื้นที่อยู่ในเกณฑ์การปฏิบัติที่ถูกต้องตามเกณฑ์วัดผลการวิจัยครั้งนี้ สำหรับในด้านที่ 2 ลักษณะการ

ปฏิบัติงาน สรุปได้ว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีลักษณะหรือวิธีการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามถูกต้องตามบทบาทและอำนาจหน้าที่

ปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานสรุปได้ดังนี้ ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำผิด ได้แก่การที่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างเด็ดขาด จากความไม่แน่นอนของนโยบายรัฐบาลและบทบัญญัติของกฎหมายบางส่วนที่ไม่สอดคล้องกับการนำไปบังคับใช้กับราษฎร เจ้าหน้าที่ได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องสร้างความเข้าใจร่วมกันเพื่อให้กระบวนการบังคับใช้กฎหมายดำเนินการได้โดยไม่เกิดความขัดแย้ง สำหรับปัญหาเกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมาย คือบทบัญญัติของกฎหมายล้าหลังไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ควรปรับปรุงแก้ไขให้สามารถนำไปบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนปัญหาเกี่ยวกับราษฎรในพื้นที่ ผู้ให้ข้อมูลระบุว่าราษฎรขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายและการจัดการอุทยานแห่งชาติ ควรประชาสัมพันธ์ชี้แจงทำความเข้าใจและปลูกฝังจิตสำนึก การอนุรักษ์ ตลอดจนสนับสนุนในราษฎรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาอุทยานแห่งชาติ และปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานข้างเคียง คือขาดการประสานงาน วัตถุประสงค์และแนวทาง การดำเนินงานของหน่วยงานในพื้นที่ขัดแย้งกับการจัดการอุทยานแห่งชาติ เห็นควรประสานความร่วมมือและปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับหลักการจัดการอุทยานแห่งชาติ

ในส่วนของปัญหาเกี่ยวกับอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ พบว่าจำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ควรจัดสรรเพิ่มเติม สำหรับปัญหาเกี่ยวกับประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่นั้น คือการที่เจ้าหน้าที่บางส่วนด้อยประสิทธิภาพจากการขาดความรู้ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงาน รวมถึงขาดขวัญและกำลังใจจากการได้ค่าตอบแทนน้อย ควรจัดฝึกอบรม เพิ่มสวัสดิการและค่าตอบแทนให้มากขึ้น ส่วนปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ระบุว่า จำนวนไม่เพียงพอและขาดประสิทธิภาพ ควรจัดหาเพิ่มเติมและซ่อมแซมของเดิมที่ชำรุดให้สามารถใช้งานได้ ในขณะที่ปัญหาข้อขัดข้องเกี่ยวกับเรื่องอื่นๆนั้น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ขาดขวัญและกำลังใจและขาดความสามัคคี ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับเจ้าหน้าที่ชั้นผู้น้อยและบริหารงานโดยใช้หลักคุณธรรม และนโยบายการจัดการพื้นที่ป่าอนุรักษ์ขาดความชัดเจนมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยของรัฐบาล ควรจัดทำแผนแม่บทในระดับประเทศไว้เป็นกรอบการปฏิบัติงาน

ABSTRACT

Abstract of the special problem submitted to the Graduate School Project of Maejo University in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Science in Agriculture and Forestry Administration

JOB PERFORMANCE AND PROBLEMS OF NATIONAL PARK STAFFS
IN CHIANG MAI PROVINCE

By

JANE THAPHONE

OCTOBER 2001

Chairman: Associate Professor Dr. Thep Pongpanich

Department / Faculty: Department of Agricultural Extension,
Faculty of Agricultural Business

This research was conducted to study 1) personal and socio-economic attributes of national park officers in Chiang Mai province; 2) their job performance; and 3) their problems and recommendations. The data were collected from 88 national park officers through questionnaires and analyzed by using the SPSS/PC⁺

The results of the study showed that all respondents were male, 42 years old on average. Most of them were married, lived with their families, had completed Grade 11 (*Mathayom 5*), and worked as national park rangers with an average monthly salary of 10 892.16 baht. They have been working in the specific national park area when the data were collected for an average of 10 years and they have been engaged in the national park jobs for an average of 13 years; most of them have dealt with such jobs throughout their working years.

In terms of the two aspects of their job performance, the respondents were found to perform their job in an appropriate way based on working methods and measures of national park management and maintenance. Also, their performance in

national park protection and control was in a proper way based on their roles and duties.

The respondents' working problems included the enforcement of the laws i.e. law enforcement could not be absolutely done due to uncertainties of the state policies and inappropriateness of some legal articles, and the laws themselves i.e. some legal articles were outdated. To solve these problems, the respondents recommended that all units involved cooperate to build joint understanding so that law enforcement can be done without any conflict and that legal articles be revised for more effective use.

Regarding the problem involving on-site villagers, the respondents indicated that these villagers lacked knowledge and understanding of the laws and national park management. Information should be provided to create, in the villagers, understanding and awareness of area conservation and they should be encouraged to participate in maintaining national parks. The problems with neighboring agencies were that there was no coordination, and implementation objectives and guidelines of on-site agencies were in conflict with national park management principles. There should be coordination and cooperation to improve implementation guidelines to be compatible with the principles of national park management.

For the problem of the officer availability, the officers were small in number; more officers should be provided. As for the problem of officers' inefficiency, some officers lacked knowledge, working capability and skills, and morale due to low allowances. There should be some training conducted for these officers and their welfare benefits and allowances should also be increased. Regarding the problem of tools and equipment to be used, most respondents indicated that they were insufficient and less efficient. More tools and equipment should be provided and old ones should be properly repaired. Other problems included officers lacking morale and unity. Administrators should pay more attention to officers of lower levels and also extend fair management together with making changes in government's management policies of conservation areas to make them more updated. A master plan should be formulated to work at a national level.

กิตติกรรมประกาศ

ปัญหาพิเศษฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีจากความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ ดร. เทพ พงษ์พานิช ประธานกรรมการที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญสม วราเอกศิริ และ อาจารย์ไชดะ จรุงคนธ์ กรรมการที่ปรึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญสม วราเอกศิริ ได้ให้ความกรุณาต่อข้าพเจ้าเป็นอย่างมาก โดยช่วยชี้แนะตรวจแก้ไขจนปัญหาพิเศษฉบับนี้เสร็จโดยสมบูรณ์ ข้าพเจ้าจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

นอกจากนั้น คุณศิริพรรณ ทาฟอง ผู้เป็นภรรยาของข้าพเจ้าพร้อมด้วยบุตรธิดาอีก 3 คน และญาติพี่น้อง เพื่อนๆ โดยเฉพาะกัลยาณมิตร 4 ท่านคือ คุณกมลไย ศุขชา คุณวัชรพงษ์ บุณลันพฤกษ์ คุณสวัสดิ์ ทวีรัตน์ และคุณเกรียงศักดิ์ ถนอมพันธ์ บุคคลเหล่านี้ ล้วนเป็นกำลังใจและเป็นแรงผลักดันให้ข้าพเจ้าเกิดความมานะพยายามจนสำเร็จการศึกษาในครั้งนี้

ขอขอบคุณข้าราชการและพนักงานพิทักษ์ป่าที่ปฏิบัติงานอุทยานแห่งชาติใน จังหวัด เชียงใหม่ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจนได้ข้อมูลที่เป็นจริงมาทำการวิจัย จนได้คำตอบที่ผู้วิจัยต้องการทราบโดยสมบูรณ์

สุดท้ายข้าพเจ้าขอระลึกถึงพระคุณของบิดา มารดา และคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ อบรม สั่งสอน และให้ความรู้แก่ข้าพเจ้า รวมทั้งขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่เป็นแหล่ง ประสิทธิภาพประสาทปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตแก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะขอจารึกภาพความทรง จำอันดีงามนี้ไว้ในจิตใจของข้าพเจ้าตลอดไป

เจน ทาฟอง

ตุลาคม 2544

สารบัญเรื่อง

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญเรื่อง	(8)
สารบัญตาราง	(11)
บทที่ 1 บทนำ	1
ปัญหาการวิจัย	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์	6
บทที่ 2 การตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้อง	7
แนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติ	7
ความหมายและบทบาทของอุทยานแห่งชาติ	7
หลักเกณฑ์การกำหนดพื้นที่และขั้นตอนการประกาศจัดตั้ง	
อุทยานแห่งชาติ	14
แนวทางการอนุรักษ์และการจัดการ	16
บทบาทและอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ	25
ทฤษฎีการใช้อำนาจอรัฐ	31
ภาคสรุป	35
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	37
สถานที่ดำเนินการวิจัย	37
ผู้ให้ข้อมูล	38
เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล	39

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
ตัวแปรและการวัดตัวแปร	39
การทดสอบเครื่องมือ	40
วิธีเก็บข้อมูล	41
การวิเคราะห์ข้อมูล	41
ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย	42
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	43
ลักษณะส่วนบุคคล	43
ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม	47
ลักษณะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ	52
ด้านที่ 1 แนวทางการปฏิบัติงาน	54
ด้านที่ 2 ลักษณะการปฏิบัติงาน	61
ปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน	74
ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำความผิด	74
ปัญหาเกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมาย (พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504)	79
ปัญหาเกี่ยวกับราษฎรในพื้นที่	83
ปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานข้างเคียง	87
ปัญหาเกี่ยวกับอัตรากำลังเจ้าหน้าที่	90
ปัญหาเกี่ยวกับประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่	92
ปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้	95
ปัญหาเกี่ยวกับข้อขัดข้องอื่นๆ	97
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	100
สรุปผลการวิจัย	100
อภิปรายผล	104

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
ข้อเสนอแนะ	106
ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย	107
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	109
บรรณานุกรม	110
ภาคผนวก	112
ภาคผนวก ก. แบบสอบถาม	113
ภาคผนวก ข. ประวัติผู้วิจัย	125

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนประชากรในการวิจัย	38
2	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลตามลักษณะส่วนบุคคล	44
3	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามช่วงอายุ	45
4	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามสถานภาพการสมรส	46
5	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามระดับการศึกษา	47
6	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามระดับชั้นการดำรงตำแหน่ง	48
7	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามช่วงรายได้จากทางราชการ (ต่อเดือน)	49
8	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามช่วงระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน ในพื้นที่	50
9	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามช่วงเวลาปฏิบัติงานด้าน อุทยานแห่งชาติ	51
10	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน	52
11	กำหนดแนวนเจ็ลยลักษณะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ด้านที่ 1 แนวทางการปฏิบัติงาน	59
12	กำหนดแนวนเจ็ลยลักษณะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ด้านที่ 2 ลักษณะการปฏิบัติงาน	71
13	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะในการ ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำความผิด	77
14	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะในการ ปฏิบัติงานเกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมาย (พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504)	81
15	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะในการ ปฏิบัติงานเกี่ยวกับราษฎรในพื้นที่	85

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
16	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับหน่วยงานข้างเคียง	89
17	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับอัตรากำลังเจ้าหน้าที่	91
18	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่	94
19	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้	96
20	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับเรื่องอื่นๆ	99

บทที่ 1
บทนำ
(INTRODUCTION)

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีค่าและความสำคัญต่อมวลมนุษยรณานับประการ เพราะนอกจากมนุษย์จะได้อาศัยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและการขยายเผ่าพันธุ์แล้ว ยังใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเชิงเศรษฐกิจ (สมพร อัครวิธานนท์, 2540: 1)

ประเทศไทยในอดีตเคยอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ แต่ตลอดระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมา ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ได้ถูกนำไปใช้เพื่อการพัฒนาประเทศ รวมทั้งถูกทำลายลงที่เห็นได้ชัดเจนก็คือการทำลายป่าธรรมชาติในทุกภูมิภาคของประเทศไทย ได้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพื่อใช้พื้นที่ทำการเกษตร และเพื่อกิจการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้งที่ถูกต้องและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เนื้อที่ป่าไม้ของประเทศไทยได้ลดน้อยถอยลงตามลำดับ จาก 171 ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ 53.6 ของพื้นที่ประเทศในปี พ.ศ. 2504 เหลือเพียง 89.6 ล้านไร่ (27.9%) ในปี พ.ศ. 2532 (นิวัติ เรืองพาณิชย์, ม.ป.ป.: 2-3) ล่าสุดข้อมูลจากภาพถ่ายดาวเทียม Land set - 5 (TM) มาตราส่วน 1 : 250,000 พ.ศ. 2538 ประเทศไทยเหลือพื้นที่ป่าเพียงประมาณ 82.18 ล้านไร่ หรือร้อยละ 25.62 ของพื้นที่ประเทศ (กรมป่าไม้, 2539: 1) และเป็นป่าที่สมบูรณ์เพียงร้อยละ 19.5 ของพื้นที่ประเทศเท่านั้น ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่จัดไว้เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (อุทิศ ภูมิอินทร์, 2539: 21-22)

การนำทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ไปเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาอย่างสิ้นเปลืองและขาดการระมัดระวังให้มีการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดปัญหาป่าไม้ในภาพรวมที่เรื้อรัง สะสม ที่ยังไม่สามารถแก้ไขให้ลุล่วงได้ คือ ปัญหาการเสื่อมโทรมและปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์เชื่อมโยงกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความมั่นคงของชาติ (สถิตย์ สวรินทร์, 2539: 5-6) ดังนั้นการดำเนินการเพื่อให้มีพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ ตามที่กำหนดเป้าหมายไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายการป่าไม้แห่งชาติโดยแบ่งเป็นป่าอนุรักษ์ร้อยละ 25 ป่าเศรษฐกิจร้อยละ 15 มีงสำคัญประการแรก คือ จะต้องป้องกัน ดูแลรักษา ป่าธรรมชาติที่เหลืออยู่ไม่ให้ถูก

บุกรุกทำลาย ซึ่งกรมป่าไม้ ได้ดำเนินการภายใต้งานหลัก คือ งานป้องกันรักษาป่า งานควบคุมไฟป่า งานอุทยานแห่งชาติ งานสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า และงานจัดทำฐานข้อมูลและแผนที่ป่าไม้ (สถิตย์ สวรินทร์, 2540: 4) ประการที่สอง กรมป่าไม้ได้มีมาตรการเพิ่มพูนทรัพยากรป่าไม้ หลังการยกเลิกสัมปทานการทำไม้ป่าบก ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2532 คือ การเร่งรัดการปลูกป่าเพิ่มเติม และการประกาศพื้นที่อนุรักษ์ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเพิ่มเติม (บรรณเลิศ รัตนกุล, ม.ป.ป.: 12)

ประเทศต่างๆ ในโลก รวมทั้งประเทศไทยได้เล็งเห็นคุณค่าความสำคัญและประโยชน์ของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในรูปแบบของอุทยานแห่งชาติ จึงได้พยายามคัดเลือกและประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก แม้จะมีเหตุผลความจำเป็นแตกต่างกันแต่อาจกล่าวได้ว่ามีเจตนารมณ์พื้นฐานคล้ายคลึงกัน คือ เกิดจากแรงกระตุ้นที่ต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งลดน้อยถอยลงเรื่อยๆ อันเนื่องมาจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อสนองความต้องการของประชากรที่เพิ่มขึ้นและการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ไร้ขอบเขต ดังนั้นเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดนี้ยังคงสภาพที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อมนุษย์สืบไปในอนาคต จึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในลักษณะต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกาศจัดตั้ง แหล่งธรรมชาติขึ้นเป็นอุทยานแห่งชาติ

ประเทศไทยเริ่มดำเนินการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติตั้งแต่ปี 2485 โดยกรมป่าไม้ได้พยายามสงวนและรักษาพื้นที่ป่าที่มีทิวทัศน์งดงาม น้ำตก ถ้ำ ลำธาร และบริเวณที่มีป่าอุดมสมบูรณ์ ให้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าและเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจสำหรับประชาชนทั่วไป แต่เนื่องจากเวลานั้นอยู่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 การดำเนินการเพื่อประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติจึงมีอุปสรรคและต้องระงับไปในที่สุด จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2502 คณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้งคณะกรรมการระดับชาติขึ้น 2 ชุด ชุดหนึ่งเรียกว่า "คณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ" และอีกชุดหนึ่งเรียกว่า คณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า เพื่อให้พิจารณาร่างกฎหมาย 2 ฉบับ ซึ่งต่อมารู้จักกันในนามของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503 (ปัจจุบันเป็นฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2535) และพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พร้อมทั้งให้เสนอพื้นที่ป่าเพื่อประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ในที่สุดปลายปี พ.ศ. 2505 อุทยานแห่งชาติแห่งแรกของประเทศไทยก็ได้รับการประกาศจัดตั้งขึ้นอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และส่ง

ผลให้มีการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติอื่น ๆ ตามมาอีกจำนวนมาก (สุรเชษฐ์ เศรษฐมัท และ ดร.ชนันท์ เอมพันธุ์, 2539: 61)

ปัญหาการวิจัย (Research Problem)

แม้ว่าจะมีการประกาศพื้นที่ป่าอนุรักษ์เพิ่มขึ้น แต่ป่าอนุรักษ์ที่ประกาศไว้แล้วยังถูกบุกรุกทำลายอยู่ตลอดเวลา ป่าผืนใหญ่หลายแห่งถูกแผ้วถางจนเหลือเป็นหย่อมเล็กหย่อมน้อย ด้วยเหตุผลหลายประการ โดยเฉพาะการขาดความร่วมมือจากราษฎรท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐได้ใช้กลยุทธ์และวิธีการต่างๆ เช่น จัดตั้งหมู่บ้านป่าไม้ ให้เอกสารสิทธิ์ที่ทำกิน (สทก.) และจัดที่ดินทำกินให้เกษตรกรผู้ยากไร้ (คจก.) เพื่อป้องกันรักษาป่าที่ยังอุดมสมบูรณ์ และฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรมโดยการพัฒนาพื้นที่ลุ่มรอบหรือใกล้เคียงป่า แต่ยังไม่อาจแก้ปัญหาการทำลายป่าได้ การคุ้มครองป่าอนุรักษ์เหล่านี้โดยวิธีการและมาตรการต่าง ๆ ที่ผ่านมามีต้องยอมรับว่าไม่ประสบผลสำเร็จ ระบบนิเวศน์และสภาพแวดล้อมของป่าอนุรักษ์ในปัจจุบันจึงเสื่อมสภาพลงเรื่อย ๆ (สมศักดิ์ สุขวงศ์ และเพิ่มศักดิ์ มาราภิรมย์, 2536: 6)

อุทยานแห่งชาติซึ่งเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายชนิดหนึ่งก็มีสภาพเช่นเดียวกับที่กล่าวข้างต้น ดังที่ปรากฏคือนับตั้งแต่ได้ประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติแห่งแรกในปี พ.ศ. 2505 จนถึง ปี พ.ศ. 2540 อุทยานแห่งชาติ ในประเทศไทยได้รับการประกาศจัดตั้งตามกฎหมายไปแล้วทั้งสิ้น 82 แห่ง เนื้อที่ประมาณ 26.45 ล้านไร่ หรือร้อยละ 8.27 ของพื้นที่ประเทศ (กรมป่าไม้, 2540) อาจกล่าวได้ว่าพื้นที่ป่าของอุทยานแห่งชาติทั่วประเทศรวมกันแล้วมีจำนวนถึงหนึ่งในสี่ของพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายการป่าไม้แห่งชาติที่กำหนดให้มีพื้นที่ป่าอนุรักษ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศ แต่ในความเป็นจริงพื้นที่อุทยานแห่งชาติเหล่านี้ได้มีราษฎรบุกรุกแผ้วถางป่าเพื่อต้องการที่ดินทำกิน ตลอดจนการลักลอบตัดไม้และล่าสัตว์ป่า ซึ่งเป็นข้อขัดแย้งที่ปรากฏอยู่ในเกือบทุกพื้นที่ ระหว่างความพยายามที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติกับความกดดันจากการบุกรุกและเข้าไปใช้ประโยชน์โดยไม่ชอบธรรมจากประชาชนท้องถิ่น ในบางกรณีเมื่อเจ้าหน้าที่ดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิดตามกฎหมาย ก็จะมีการต่อสู้ขัดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ มีการรวมตัวเข้าเป็นมวลชนต่อต้าน ร้องเรียนต่อทางราชการขอสิทธิครอบครองหรือให้ทางราชการชดเชยการจับกุมและ

ในหลายพื้นที่ยังมีเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และนักการเมืองระดับประเทศ และท้องถิ่น รวมทั้งองค์กรเอกชน ให้การสนับสนุนด้วย (วาณิช เวศนารัตน์, 2539: 3)

อุทยานแห่งชาติในท้องที่ภาคเหนือแทบทุกแห่งโดยเฉพาะในท้องที่จังหวัดเชียงใหม่ ก็หนีไม่พ้นสภาพปัญหาดังเช่นที่กล่าวมาข้างต้น เป็นเหตุให้เกิดคำถามตามมาว่าเหตุใดยังคงมีการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ อันเป็นการสวนทางกับนโยบายของรัฐและความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ หรือกล่าว อีกนัยหนึ่ง เหตุใดการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติด้านการป้องกันดูแลรักษาพื้นที่อุทยานแห่งชาติไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาให้ได้คำตอบที่เป็นความรู้และ เป็นความจริงในเชิงประจักษ์ว่าลักษณะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเป็นไปตาม หลักการจัดการอุทยานแห่งชาติหรือไม่ มีปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานหรือไม่และมีข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(Objectives of the Study)

การวิจัยเรื่อง ลักษณะและปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ในจังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาถึงลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ในท้องที่จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อระบุถึงลักษณะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ในท้องที่จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อทราบถึงปัญหาข้อขัดข้อง และข้อเสนอแนะ ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ในท้องที่จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

(Expected Results)

ผลการวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะประโยชน์ต่อบุคคลและหน่วยงาน ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในท้องที่จังหวัดเชียงใหม่ และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในท้องที่อื่น ๆ สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ผู้บริหารงานส่วนอุทยานแห่งชาติสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแผนการปฏิบัติงานให้เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ
3. ผู้บริหารงานกรมป่าไม้ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดทิศทางของนโยบาย และแผนงานอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งในด้าน แผนงานและงบประมาณ ให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายการป่าไม้แห่งชาติ

ขอบเขตของการวิจัย

(Scope of the Study)

1. ศึกษาลักษณะและปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉพาะอุทยานแห่งชาติที่ได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติตามกฎหมาย ในท้องที่จังหวัดเชียงใหม่ รวมจำนวนทั้งสิ้น 6 แห่ง
2. ศึกษาเฉพาะด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในประเด็นการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้
3. ผู้ที่ให้ข้อมูลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติที่เป็นผู้มีส่วนในการกำกับดูแลการบริหารและการจัดการอุทยานแห่งชาติ ได้แก่ ข้าราชการและพนักงานพิทักษ์ป่าในแต่ละอุทยานแห่งชาติ จำนวน 6 แห่ง ประกอบด้วยข้าราชการจำนวน 20 คน และพนักงานพิทักษ์ป่า 68 คน รวมทั้งสิ้น 88 คน
4. ข้อมูลที่ได้คือ ข้อมูลจากแบบสอบถามเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ผู้ปฏิบัติงานในแต่ละอุทยานแห่งชาติ โดยจัดเก็บข้อมูลในช่วงระหว่าง เดือนกรกฎาคม – สิงหาคม 2544

4 ข้อมูลที่ได้คือ ข้อมูลจากแบบสอบถามเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ผู้ปฏิบัติงาน ในแต่ละอุทยานแห่งชาติ โดยจัดเก็บข้อมูลในช่วงระหว่าง เดือนกรกฎาคม – สิงหาคม 2544

นิยามศัพท์

(Definition of Terms)

ป่าอนุรักษ์ หมายถึง ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์สมควรอนุรักษ์ไว้เป็นแหล่งต้นน้ำ ลำธาร และแหล่งความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อรักษาสภาพความสมดุลของระบบนิเวศวิทยา และสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี ได้แก่ ป่าต้นน้ำ ลำธาร

อุทยานแห่งชาติ หมายถึง พื้นที่ที่สงวนไว้เพื่อคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าไม้และสัตว์ป่า ตลอดจนทิวทัศน์ธรรมชาติและสิ่งสวยงามอันเป็นที่ดึงดูดตาตึงใจแก่ ผู้พบเห็นให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติดั้งเดิม เพื่อรักษาสมบัติทางธรรมชาติไว้ให้อนุชนรุ่นหลังๆ ได้ชม ได้ศึกษาค้นคว้าธรรมชาตินั้นๆ ต่อไป (สุรเชษฐ์ เศรษฐมณฑล และดร.ชนันท์ เอ็มพันธ์, 2539: 92)

เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ หมายถึง ข้าราชการและพนักงานพิทักษ์ป่าในสังกัด กรมป่าไม้ ซึ่งได้รับคำสั่งให้ปฏิบัติราชการประจำอุทยานแห่งชาติ

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม หมายถึง ลักษณะต่างๆ ของผู้ให้ข้อมูล ทั้งทั้งกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ เวลาที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานด้านอุทยานแห่งชาติ

รายได้ หมายถึง รายได้ที่เป็นอัตราเงินเดือนหรือค่าจ้างประจำรวมถึงค่าเบี้ยเลี้ยง ในการเดินทางไปราชการ

ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ หมายถึง ระยะเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลได้ปฏิบัติงานในพื้นที่อุทยานแห่งชาติขณะให้ข้อมูล

ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานด้านอุทยานแห่งชาติ หมายถึง ระยะเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลได้ปฏิบัติงานด้านอุทยานแห่งชาติในชีวิตราชการ

บทที่ 2
การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง
(REVIEW OF RELATED LITERATURES)

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความกระจ่างซึ่งปัญหาและสามารถดำเนินการวิจัยได้อย่างถูกต้อง โดยแยกประเด็นการศึกษา ดังนี้

1. แนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติ
2. บทบาทและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ
3. ทฤษฎีการใช้อำนาจอรัฐ

แนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติ

ความหมายและบทบาทของอุทยานแห่งชาติ

"อุทยานแห่งชาติ" มาจากคำภาษาอังกฤษว่า "National Park" และสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources, IUCN: 1984 ใน สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต และดรชนี เอมพันธุ์ 2539: 59) ได้กำหนดความหมายของอุทยานแห่งชาติว่าเป็นพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ซึ่งประกอบด้วยระบบนิเวศสำคัญที่เป็นตัวแทนของภูมิภาค ลักษณะเด่นตามธรรมชาติหรือทิวทัศน์งดงาม เป็นแหล่งของพืชพรรณและสัตว์ป่าธรณีสัณฐาน และเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยที่มีคุณค่าด้านวิทยาศาสตร์ การศึกษา และนันทนาการโดยไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม นอกจากนี้ยังได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดการอุทยานแห่งชาติว่า เพื่อคุ้มครองรักษาแหล่งธรรมชาติและทัศนียภาพที่มีความสำคัญระดับชาติหรือระดับนานาชาติ สำหรับการใช้อย่างยั่งยืนด้านวิทยาศาสตร์ การศึกษา และนันทนาการของมนุษย์และคงไว้ซึ่งความเป็นตัวแทนของระบบนิเวศของภูมิภาค สิ่งมีชีวิตและทรัพยากรพันธุกรรม ตลอดจนชนิดพันธุ์ที่ใกล้จะสูญพันธุ์ ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงและความหลากหลายทางนิเวศวิทยา

พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ระบุว่า อุทยานแห่งชาติ หมายถึงที่ดินซึ่งรวมความทั้งพื้นที่ดินทั่วไป ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเล ที่ได้รับการกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติ ลักษณะที่ดินดังกล่าวเป็นที่ที่มีสภาพธรรมชาติเป็นที่น่าสนใจ และมีได้อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใดซึ่งมิใช่ทบวงการเมือง ทั้งนี้ การกำหนดดังกล่าวก็เพื่อให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติเพื่อสงวนไว้เป็นแหล่งการศึกษาและความรื่นรมย์ของประชาชนสืบไป

กองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ ซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงในการบริหารและจัดการอุทยานแห่งชาติของประเทศได้กำหนดความหมายของอุทยานแห่งชาติ เพื่อใช้เป็น แนวทางในการปฏิบัติไว้ว่า อุทยานแห่งชาติ คือ พื้นที่ที่สงวนไว้เพื่อคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะป่าไม้และสัตว์ป่า ตลอดจนทิวทัศน์ธรรมชาติที่สวยงามอันเป็นที่ดึงดูดตาตึงใจแก่ผู้พบเห็นให้คงอยู่ในสภาพดั้งเดิม เพื่อรักษาสัมบัติทางธรรมชาติไว้ให้อนุชนรุ่นหลังๆ ได้ชมได้ศึกษาค้นคว้าธรรมชาติ นั้นๆ ต่อไป (สุกเชษฐุ์ เทษฐมาส และดรธรณี เอมพันธุ์, 2539: 59-60)

IUCN (1994) ใน อภิชาติ ขาวสะอาด และคณะ (2540: 1) ได้กำหนดไว้ว่าอุทยานแห่งชาติ หมายถึง พื้นที่อนุรักษ์ (protected area) รูปแบบหนึ่งที่เน้นการจัดการเพื่อ

- อนุรักษ์และคุ้มครองระบบนิเวศของพื้นที่ที่มีอยู่ทุกระบบเพื่อให้อนุชนรุ่นหลัง ๆ ได้มีโอกาสได้ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อไป
- หลีกเลี่ยงการใช้ประโยชน์ในเชิงทำลายสภาพแวดล้อมและการยึดถือครองพื้นที่
- ใช้เป็นพื้นฐานหรือแหล่งความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เพื่อการศึกษาค้นคว้าและวิจัยเพื่อการนันทนาการและการท่องเที่ยว

เสรี เวชบุษกร (2529) ใน มวลี ศรีรัตนธรรม (2533: 3) ได้ให้ความหมายว่า "อุทยานแห่งชาติ หมายถึงพื้นที่อันกว้างขวาง ประกอบด้วยทิวทัศน์ที่สวยงาม เหมาะสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ มีสิ่งที่น่าสนใจในด้านการศึกษา เช่น เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของพืช สัตว์ที่หายาก หรือมีปรากฏการณ์ธรรมชาติเป็นที่น่าสนใจเป็นพิเศษทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลป หรือวัฒนธรรม อุทยานแห่งชาติที่ได้มาตรฐานจะต้องมีพื้นที่อย่างน้อย 10 ตารางกิโลเมตร บริหาร

โดยรัฐมีเจ้าหน้าที่ดูแลอย่างเพียงพอที่จะสามารถป้องกันการบุกรุกได้อย่างเด็ดขาด ข้อสำคัญที่สุดจะต้องอนุญาตให้เข้าไปท่องเที่ยวได้ และจะต้องรักษารธรรมชาติให้คงสภาพดั้งเดิมมากที่สุด

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นจึงพอที่จะสรุปได้ว่า อุทยานแห่งชาติหมายถึงพื้นที่ป่าอนุรักษ์ประเภทหนึ่งที่ได้รับการประกาศจัดตั้งตามกฎหมาย โดยมีมุ่งหวังที่จะสงวนและคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยแหล่งธรรมชาติอันสวยงามตลอดจนความหลากหลายทางชีวภาพให้คงอยู่ในสภาพดั้งเดิมเพื่อเป็นแหล่งนันทนาการการท่องเที่ยวและแหล่งศึกษาค้นคว้าวิจัยทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ ดังนี้คือ

1. เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทุกประเภทในพื้นที่อุทยานแห่งชาติให้อยู่ในสภาพธรรมชาติดั้งเดิมเป็นการถาวร
2. เพื่อเป็นแหล่งนันทนาการของประชาชนโดยทั่วไป
3. เพื่อเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าวิจัยในสาขาต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านธรรมชาติวิทยา

การจัดตั้งอุทยานแห่งชาติไม่เพียงแต่มุ่งหวังในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและสังคมที่กลับไปสู่ประชาชนท้องถิ่นและประชาชนโดยทั่วไปอีกด้วย ซึ่งสามารถสรุปบทบาทและความสำคัญของอุทยานแห่งชาติตลอดจนแนวทางการอนุรักษ์และการจัดการ (สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต และดรชนี เอมพันธุ์, 2539: 63-73) ดังต่อไปนี้

1 อุทยานแห่งชาติช่วยสร้างความมั่นคงด้านอุทกวิทยา

ป่าไม้และพืชคลุมดินตามธรรมชาติ ทำหน้าที่คล้ายกับเป็น “ฟองน้ำ” ช่วยดูดซับน้ำฝนและควบคุมการไหลบ่าของน้ำตามผิวดิน หากของต้นไม้ที่ซ่อนไซ้ไปตามชั้นดินจะทำให้ น้ำฝนสามารถซึมลงสู่ดินได้อย่างเต็มที่ผิดกับพื้นที่ที่ไม่มีป่าหรือต้นไม้ ซึ่งเท่ากับเป็นการลดปริมาณของน้ำที่ไหลบ่าตามผิวดิน จึงส่งผลให้มีปริมาณน้ำไหลตามลำธารอยู่สม่ำเสมอ ทุกฤดูกาล ไม่เว้นแม้แต่ฤดูแล้ง ในบางกรณีบทบาทและความสำคัญด้านอุทกวิทยานี้อาจให้ประโยชน์แก่ชุมชนมหาศาล มีมูลค่าคิดเป็นตัวเงินนับเป็นร้อยเป็นพันล้านบาทต่อปีต่ออุทยานแห่งชาติ

2 อุทยานแห่งชาติช่วยคุ้มครองรักษาดิน

ดินในเขตร้อนอย่างประเทศไทย เสื่อมคุณภาพอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากการชะล้างและการเผาไหม้ของธาตุอาหารตามผิวดิน ดังนั้นการป้องกันรักษาป่าไม้และพืชคลุมดิน ตลอดจนจนถึงก้านของต้นไม้ที่ตกหล่นตามธรรมชาติ จะสามารถอนุรักษ์ ซักความสามารถในการผลิตของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ช่วยป้องกันการถล่มทลายของดินที่อาจมีอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ช่วยป้องกันการกัดเซาะของตะกอนตามแหล่งเกษตรกรรม คลองระบายน้ำและเขื่อนพลังไฟฟ้า ช่วยสร้างความคงทนให้ชายฝั่งทะเลและฝั่งแม่น้ำ และช่วยป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดกับแนวปะการังและการประมงชายฝั่งอันเกิดจากการทับถมของตะกอน

3. อุทยานแห่งชาติช่วยควบคุมสภาพภูมิอากาศ

เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่า ป่าธรรมชาติที่ไม่ถูกรบกวนจะช่วยทำให้ฝนตกในบริเวณใกล้เคียงอย่างสม่ำเสมอ โดยการคายระเหยความชื้นกลับไปสู่บรรยากาศและ เรือนยอดของต้นไม้มีส่วนช่วยให้บรรยากาศแปรปรวนจนทำให้เกิดฝน ซึ่งสิ่งนี้มีความสำคัญทำให้ฝนตกในช่วงฤดูแล้ง และเป็นผลดีต่อการเกษตรมากกว่าลมมรสุมตามปกติ นอกจากนี้การที่มีป่าปกคลุมยังช่วยให้อุณหภูมิประจำถิ่นอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเกษตร (การคายน้ำ และการขาดแคลนน้ำจะต่ำลง) และทำให้คนท้องถิ่นได้รับอากาศค่อนข้างเย็นสบาย ไม่ร้อนจนเกินไป

4. อุทยานแห่งชาติช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชนิดที่ทดแทนได้

ผลผลิตทางชีวภาพภายใต้สภาพตามธรรมชาติเกิดขึ้นโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และโดยทั่วไปให้ผลผลิตสูงกว่ารูปแบบอื่น ๆ ที่มนุษย์สร้างหรือทำขึ้น เช่น เนื้อไม้ ของป่าต่าง ๆ ฯลฯ แต่ปริมาณและคุณภาพของผลผลิตเหล่านี้จะแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทของพื้นที่อนุรักษ์ อย่างไรก็ตามอุทยานแห่งชาติมิได้ประกาศจัดตั้งขึ้นเพื่อการนำผลผลิตจากพื้นที่มาใช้ประโยชน์โดยตรง แต่ต้องการเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างของความสามารถในการผลิตของอุทยานแห่งชาติ กับพื้นที่ที่ใช้ในการผลิตที่มนุษย์จัดสร้างขึ้นเอง เช่น สวนป่า เป็นต้น

5. เป็นแหล่งคุ้มครองรักษาทรัพยากรพันธุกรรม

มนุษย์ใช้ประโยชน์จากพืชป่าและสัตว์ป่า นับจำนวนหลายพันชนิดพันธุ์เพื่อนำมาเป็นอาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม และข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ และนักวิทยาศาสตร์ เชื่อกันว่ายังมีชนิดพันธุ์พืชป่าและสัตว์ป่าที่มีศักยภาพสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติอีกนับพันชนิด พืชหรือสัตว์เลี้ยงของคนทุกวันนี้จะสามารถอยู่ได้หรือปรับปรุงพันธุ์ให้ดีขึ้นได้ อาจจำเป็นจะต้องมีการผสมพันธุ์กับชนิดพันธุ์ของพืชป่าหรือสัตว์ป่าบ้าง คุณค่าของทรัพยากรพันธุกรรมมีคุณค่าต่อมนุษย์มากมายทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งทั้งหมดนี้คือเหตุผลที่จะต้องมีการสงวนรักษาแหล่งธรรมชาติให้คงอยู่ต่อไป เพื่อรอการศึกษาค้นคว้าทดลองก่อนที่จะนำทรัพยากรพันธุกรรมในเขตอุทยานแห่งชาติไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อมนุษย์ในอนาคต

6. เป็นแหล่งอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ

เช่นเดียวกับทรัพยากรพันธุกรรม อุทยานแห่งชาติจัดว่าเป็นแหล่งที่มีทรัพยากรทางชีวภาพที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อมวลมนุษย์ในประเทศและทั่วโลก เพราะอุทยานแห่งชาติจัดว่าเป็นแหล่งของพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และปลาหลากหลายชนิด รวมทั้งเป็นถิ่นที่อาศัยตามธรรมชาติ ซึ่งทั้งพืชและสัตว์ชนิดต่าง ๆ สามารถเข้ามาหลบภัยและมารวมตัวกันสร้างเป็นระบบนิเวศที่สำคัญต่อความอยู่รอดของมนุษย์

7. อุทยานแห่งชาติเป็นแหล่งสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

พื้นที่อุทยานแห่งชาติทุกแห่งมีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หากอุทยานแห่งชาติใดได้รับการวางแผนและพัฒนาในด้านนี้ ก็จะส่งผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจต่อชุมชนท้องถิ่นอย่างมากทีเดียว สำหรับในระดับชาติ การท่องเที่ยวจะเป็นการนำเงินตราต่างประเทศมาสู่ประเทศเป็นจำนวนมากและในระดับท้องถิ่นการท่องเที่ยวและนันทนาการจะช่วยเป็นตัวกระตุ้นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องมากมาย อย่างเช่น การโรงแรม ร้านอาหาร ระบบการขนส่ง ของที่ระลึก เครื่องแกะสลัก และบริการนำเที่ยว นอกจากนั้นอุทยานแห่งชาติยังเป็นแหล่งอำนวยความสะดวกด้านนันทนาการให้แก่ประชาชนท้องถิ่นและสาธารณชนโดยทั่วไป นักท่องเที่ยวสามารถได้รับความรู้ ความเพลิดเพลินจากธรรมชาติภายในอุทยานฯ และได้รับประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทต่าง ๆ ซึ่งจัดบริการโดยอุทยานแห่งชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการ

สื่อความหมายธรรมชาติ ซึ่งจะให้นักท่องเที่ยวได้รู้และซาบซึ้งกับธรรมชาติได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และส่งผลให้ประโยชน์ด้านนันทนาการนี้มีคุณค่ามากขึ้น

8. เป็นแหล่งการจ้างงาน

นอกจากอุทยานแห่งชาติจะสามารถรับคนเข้ามาทำงานเป็นเจ้าหน้าที่หรือลูกจ้างเป็นจำนวนพอสมควรแล้ว อุทยานแห่งชาติยังสามารถทำให้เกิดการจ้างงานในท้องถิ่นตามมาอีกด้วย อย่างเช่น การจ้างงานเกี่ยวกับงานบริการต่าง ๆ การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว การปรับปรุงและสร้างถนนหนทางและการจ้างงานเป็นไกด์หรือผู้นำทาง เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยชน์ดังกล่าวจะเห็นได้ชัดเจนขึ้น หากภูมิภาคหรือท้องถิ่นที่อุทยานแห่งชาติตั้งอยู่เป็นพื้นที่หรือเขตที่มีผลผลิตด้านการเกษตรค่อนข้างต่ำหรือมีคุณค่าทางการเกษตรน้อย

9. เป็นแหล่งค้นคว้าวิจัยและติดตามผล

อุทยานแห่งชาติทุกแห่งสามารถใช้เป็นห้องปฏิบัติการตามธรรมชาติเพื่อให้ผู้สนใจเข้าไปศึกษา วิจัยหรือทดลองทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์กายภาพ ชีวภาพ และสังคม ตลอดจนการวิจัยเปรียบเทียบระหว่างอุทยานแห่งชาติกับพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์เพื่อวัตถุประสงค์อื่น ซึ่งผลของการศึกษาวิจัยเหล่านี้ไม่เพียงแต่จะเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและธรรมชาติเท่านั้น ยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของภูมิภาคและของประเทศโดยรวมด้วย

10. เป็นแหล่งให้ความรู้และการศึกษา

อุทยานแห่งชาติจัดว่าเป็นสถานที่ที่มีคุณค่าต่อการศึกษาและเรียนรู้ของคนทุกกลุ่ม ได้แก่ ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยว นักเรียน และนิสิตนักศึกษาเกี่ยวกับสาขาวิชาเฉพาะ เช่น ชีววิทยา นิเวศวิทยา ภูมิศาสตร์ และเศรษฐสังคม ฯลฯ เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และสามารถจัดเป็นค่ายเพื่อให้นักศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา หรือการอนุรักษ์ นอกจากนี้ประโยชน์ดังกล่าวยังเกิดกับคนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นด้วยเช่นกัน

1. อุทยานแห่งชาติสามารถช่วยรักษาคุณภาพและสมดุลของสิ่งแวดล้อม

ประชากรที่อาศัยอยู่ใกล้กับอุทยานแห่งชาติ มักจะได้รับผลประโยชน์อย่างชัดเจนจากการที่มีสิ่งแวดล้อมซึ่งให้คุณค่าแก่ชีวิต เช่น อุทยานแห่งชาติสร้างความสวยงาม ร่มรื่น และช่วยดูดซับมลพิษต่าง ๆ ตลอดจนเป็นแหล่งสงบเงียบต่างไปจากสิ่งแวดล้อมแบบอื่น ๆ

นอกจากนั้นการมีอุทยานแห่งชาติจะเป็นตัวช่วยรักษาสมดุลของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ใกล้เคียงและภูมิภาคเพราะอุทยานแห่งชาติเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและขยายพันธุ์ของสัตว์ป่านานาชนิด ตัวอย่างเช่น ประชากรนกจะช่วยควบคุมแมลงและโรคที่มีผลร้ายต่อพื้นที่เกษตรที่อยู่รอบ ๆ ค้างคาว นก และผึ้งในป่าธรรมชาติจะช่วยให้มีการผสมเกสรใน ไม้ผลของเกษตรกรที่อยู่ใกล้เคียง เป็นต้น

2. เป็นแหล่งสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ประชากรในภูมิภาค

แม้จะไม่สามารถวัดหรือประเมินกันอย่างชัดเจนได้ แต่ก็เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า อุทยานแห่งชาติ เป็นแหล่งที่สร้างความภาคภูมิใจแก่คนในภูมิภาคและท้องถิ่น อย่างเช่น การบริจาคทรัพย์สินหรือวัสดุ อุปกรณ์อื่น ๆ เพื่อบำรุงรักษาอุทยานแห่งชาติโดยบุคคลหรือ หน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งให้เห็นว่าคนเหล่านี้มีความยินดีและพึงพอใจในสมบัติส่วนรวมในภูมิภาคของตน เป็นต้น

ความสำคัญและประโยชน์ของอุทยานแห่งชาติดังที่กล่าวข้างต้น แม้จะเห็นเป็นรูปธรรมมากน้อยแตกต่างกัน หรือเกิดขึ้นในช่วงเวลาแตกต่างกัน หรือตกอยู่กับกลุ่มคนแตกต่างกัน แต่เป็นสิ่งที่สะสมเพิ่มพูนขึ้นเรื่อย ๆ จนทำให้คุณค่ารวมที่มีต่อภูมิภาคและท้องถิ่นอยู่ในระดับสูง อย่างไรก็ตามก็ตีประโยชน์ทั้ง 12 ข้อ อาจไม่สามารถได้รับพร้อมกันทั้งหมดจากอุทยานแห่งชาติ แต่ละแห่งประโยชน์บางอย่างอาจเกิดขึ้นในทันทีทันใดที่มีการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติขึ้น ในขณะที่ประโยชน์บางอย่างจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีมาตรการในการจัดการที่ถูกต้องและเหมาะสมเท่านั้น

ในกรณีของประเทศไทย อุทยานชาตินับว่ามีคุณค่าและเอื้ออำนวยประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม และชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อมในลักษณะต่างๆ กัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับมาตรการการบริหารและการจัดการ ตลอดจนกลไกที่เป็นข้อจำกัดของแต่ละสังคมที่จะนำอุทยานชาตินั้นไป

ใช้ประโยชน์ว่าจะสามารถทำได้มากน้อยเพียงใด สำหรับประเทศไทยอาจกล่าวได้ว่าการใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติมีขอบเขตค่อนข้างกว้างขวางและครอบคลุมถึงคุณประโยชน์ด้านต่างๆ หลายประการ ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่มีศักยภาพมากบ้างน้อยบ้าง แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่

หลักเกณฑ์การกำหนดพื้นที่และขั้นตอนการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ

ส่วนอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ โดยสรุปหลักเกณฑ์การกำหนดพื้นที่และขั้นตอนการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติไว้ดังนี้

1. การกำหนดให้พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นอุทยานชาตินั้น มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้คือ

1.1 พื้นที่นั้นจะต้องเป็นพื้นที่ที่มีขนาดกว้างใหญ่เพียงพอที่จะรักษาสถานะทางนิเวศวิทยาของพื้นที่ไว้ได้ ซึ่งตามหลักสากลได้กำหนดมาตรฐานไว้ไม่น้อยกว่า 10 ตารางกิโลเมตร แต่ทั้งนี้ก็ไม่เป็นเกณฑ์ตายตัว ขึ้นอยู่กับคุณค่าของพื้นที่เป็นสำคัญ

1.2 พื้นที่นั้นจะต้องประกอบไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า หรือมีพืช สัตว์ ที่น่าสนใจและหายาก มีทิวทัศน์ธรรมชาติที่สวยงาม หรือมีปรากฏการณ์ธรรมชาติที่น่าสนใจ หรือมีจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์หาได้ยาก หรือมีประวัติความเป็นมาที่มีคุณค่าในทางประวัติศาสตร์ หรือมนุษยศาสตร์

1.3 พื้นที่นั้นจะต้องเหมาะต่อการท่องเที่ยว พักผ่อน พักแรม หรือการศึกษา หาความรู้ ซึ่งจะมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับขนาดของพื้นที่และวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง

1.4 พื้นที่ที่จัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ จะต้องมียัตถุประสงค์เพื่อ

1.4.1 เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้ให้คงอยู่ตลอดไป

1.4.2 เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้า วิจัย ทางวิชาการในเรื่องของธรรมชาติวิทยาและนิเวศวิทยา

1.4.3 เพื่อเป็นแหล่งพักผ่อนของประชาชนทั่วไปทั้งในปัจจุบันและอนาคตอย่างต่อเนื่องและถาวรตลอดไป

2. การประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

2.1 สํารวจข้อมูลรายละเอียดพื้นที่ที่มีความเหมาะสมที่จะประกาศกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติโดยแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่ง ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จากฝ่ายต่าง ๆ พิจารณาความเหมาะสม

2.2 ส่วนอุทยานแห่งชาติตรวจสอบพิจารณานําเสนอขอความเห็นชอบจาก กรมป่าไม้ เมื่อกรมป่าไม้เห็นชอบ แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ไปดำเนินการจัดตั้งและทำหน้าที่หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ

2.3 ก่อนเสนอคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติให้ความเห็นชอบ ต้องผ่าน 3 ขั้นตอน

2.3.1 ผ่านสภาตำบลที่เป็นองค์การส่วนท้องถิ่น

2.3.2 ราชการส่วนบริหารภูมิภาค

2.3.3 ราชการส่วนกลางคือกรมป่าไม้

2.4 ในการเสนอเข้าที่ประชุมคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ

2.4.1 ให้จัดทำแผนที่แสดงจุดพิกัดทางภูมิศาสตร์ที่สำคัญ แสดงไว้ในแผนที่ และควรใช้ภาพถ่ายทางอากาศหรือแผนที่ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันอ้างอิงด้วย

2.4.2 ถ้ามีการครอบครองที่ดินให้สำรวจว่าใคร เป็นเนื้อที่เท่าไร หรือมีแผนที่ประกอบด้วย (ในบริเวณพื้นที่ที่กันออก) มีแผนการจัดการอย่างไร ในอนาคต มีภาพหมายแนวเขต, รูปถ่ายการเดินสำรวจ

2.4.3 เวลาถ่ายภาพเพื่อแสดงให้คณะกรรมการดู ขอให้บอกจุดอ้างอิงว่าบริเวณตรงไหน ภาพวิว ภาพจุดเด่น ภาพป่า แสดงจุดพิกัด

2.4.4 ให้จัดทำแผนบริหารจัดการพื้นที่ที่จะประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ โดยให้จัดทำแผนการอนุรักษ์ การฟื้นฟู การให้บริการ การจัดการชุมชน การศึกษาวิจัยและอัตรา กำลังประกอบด้วย

2.4.5 ต้องไม่มีปัญหาราษฎร

2.5 ให้จัดทำแผนที่ 1: 50,000 โดยให้ลงรายละเอียดให้ชัดเจนส่งให้ส่วนอุทยานแห่งชาติดำเนินการต่อไป

2.6 ทำการรังวัดพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

2.7 กรมป่าไม้เสนอร่างพระราชกฤษฎีกากำหนดพื้นที่ดังกล่าวเป็นอุทยานแห่งชาติ พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล คำชี้แจงรายละเอียด และแผนที่แนบท้ายร่าง พระราชกฤษฎีกา ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์พิจารณานำเสนอคณะรัฐมนตรี

2.8 คณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติในหลักการส่งเรื่องให้สำนักงานคณะกรรมการ กฤษฎีกาตรวจสอบพิจารณาความถูกต้อง

2.9 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาจะให้ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรม ป่าไม้) และผู้ที่เกี่ยวข้องไปร่วมประชุมชี้แจงพิจารณาแก้ไขร่างพระราชกฤษฎีกา และรายละเอียด แผนที่ แล้วให้กรมป่าไม้นำไปแก้ไขให้ถูกต้อง

2.10 กรมป่าไม้ดำเนินการแก้ไขถูกต้อง แล้วส่งคืนสำนักงานคณะกรรมการ กฤษฎีกาพิจารณา

2.11 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ตรวจสอบแล้วแจ้งเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อแจ้งให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมป่าไม้) จัดพิมพ์แผนที่ท้ายร่างพระราชกฤษฎีกา จำนวน 6,700 แผ่น เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ

2.12 คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีนำร่างขึ้น ทูลเกล้าถวายในหลวงเพื่อลงพระปรมาภิไธย

2.13 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเพื่อใช้บังคับเป็นกฎหมายต่อไป

2.14 กรมป่าไม้แจ้งเวียนพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวให้จังหวัดและหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องทราบ เพื่อปิดประกาศให้ประชาชนในพื้นที่ทราบและปฏิบัติตามนโยบายพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

แนวทางการอนุรักษ์และการจัดการ

การประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติขึ้นมานั้นก็เพื่อเป็นแหล่งคุ้มครองรักษาธรรมชาติและ ทรัพยากรธรรมชาติให้อำนวยประโยชน์แก่สังคมของประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภูมิภาคและท้องถิ่น ที่อุทยานแห่งชาติตั้งอยู่ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ดังนั้นรัฐจึงจำเป็นต้องเข้าไปบริหารและจัดการ เพื่อให้การดูแลรักษาพื้นที่นั้นส่งผลประโยชน์แก่ประชาชนได้อย่างเต็ม คักยภาพ (ปัจจุบันส่วน

อุทยานแห่งชาติและสวนอุทยานแห่งชาติทางทะเล สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้ เป็นองค์กรหลักในการบริหารและการจัดการ) โดยมีรูปแบบพื้นฐาน พอสรุปได้ดังนี้

แนวความคิดพื้นฐานของการจัดการ

หลักการจัดการอุทยานแห่งชาติ จำเป็นจะต้องยึดปรัชญาของการอนุรักษ์ไว้ซึ่ง ธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นองค์ประกอบหลักของพื้นที่ให้คงอยู่อย่างยั่งยืน และสามารถใช้อำนวยประโยชน์แก่สาธารณชนในเรื่องต่าง ๆ เช่น นันทนาการ และการท่องเที่ยว การศึกษาวิจัย และการพัฒนาชนบทได้ตลอดไป

แนวความคิดดังกล่าวนับได้ว่าเป็นปรัชญาที่หน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบได้ยึดถือเป็นแนวทางสำหรับการจัดการอย่างไม่มีการเปลี่ยนแปลงมาตั้งแต่อดีต และแนวความคิดนี้ได้ถูกแปลมาใช้ในการกำหนดนโยบาย เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการบริหารและการจัดการอุทยานแห่งชาติมาโดยตลอด แต่เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งถึงแนวความคิดดังกล่าวแล้วจะเห็นว่าอาจขัดแย้งกันเองหรือดำเนินกันไปพร้อมกันได้ยากลำบาก หากขาดการวางแผนเพื่อการจัดการที่เหมาะสม ตามหลักวิชาการ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การให้บริการซึ่งอำนวยความสะดวกสบาย และเปิดโอกาสให้ผู้ใช้ได้รับประสบการณ์ ได้อย่างเต็มที่นั้น จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ อาทิเช่น สาธารณูปการพื้นฐาน อาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรมนันทนาการแต่ละชนิด ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและนิเวศวิทยาของพื้นที่ และมีผลกระทบอื่น ๆ ตามมา แต่ถ้าหากเน้นการป้องกันและรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ และสภาวะแวดล้อมธรรมชาติมากเกินไป การบริการและการให้ความสะดวกแก่ผู้มาเยือนก็อาจทำได้อย่างเต็มที่หรือไม่เป็นที่ต้องการของผู้ใช้ประโยชน์โดยทั่วไป

มาตรการหรือวิธีการในการจัดการ

1 การวางแผนจัดการและอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติ

มาตรการหรือกิจกรรมเบื้องต้นของการดำเนินงานเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติไม่ว่าจะขนาดเล็กหรือใหญ่ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบ เพื่อที่จะนำไปใช้เป็นเครื่องมือ

ในการบริหาร การจัดการและการพัฒนาสิ่งต่างๆ อย่างมีระบบ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงศักยภาพและข้อจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติ และระบบนิเวศรวมทั้งรูปแบบการใช้ประโยชน์และความต้องการของประชาชนโดยรวม

ปกติการวางแผนการจัดการมักจะกระทำกันในระดับพื้นที่ โดยผลลัพธ์ที่ได้จากการวางแผนก็คือ แผนงาน (plan) ซึ่งอาจเรียกว่า แผนแม่บท (master plan) หรือแผนการจัดการ (management plan) โดยแผนนี้มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับหลายประการที่สำคัญคือ เป็นตัวนำทางสำหรับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ตั้งแต่เรื่องของการจัดการและพัฒนาสิ่งแวดล้อม การดูแลความปลอดภัยแก่ผู้เข้ามาใช้ประโยชน์ไปจนถึงการอนุรักษ์และการบำรุงรักษาทรัพยากร เป็นเครื่องมือสื่อสารกับผู้บริหารและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นเครื่องมือในการตั้งงบประมาณ และหารายได้มาสนับสนุนการดำเนินงาน เป็นต้น

สาระสำคัญในแผนการจัดการและอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติ ครอบคลุมการจัดการในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ การนันทนาการและสื่อความหมายธรรมชาติ การบำรุงรักษาและฟื้นฟูทรัพยากร การอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติและการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมชุมชนท้องถิ่น การจัดการด้านบริหารและบุคลากร และการกำหนดความสำคัญก่อนหลัง

2 การแบ่งเขตการจัดการ

เครื่องมือที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของการจัดการอุทยานแห่งชาติก็คือ การจัดแบ่ง พื้นที่ออกเป็นเขตต่างๆ เพื่อสะดวกในการบริหารและการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพเพราะการแบ่งเขตพื้นที่เป็นกระบวนการกำหนดรูปแบบการใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติให้สอดคล้องกับสภาพและศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม และใช้เป็นแนวทาง ในการควบคุมกิจกรรมการจัดการ โดยปกติการแบ่งเขตพื้นที่จะกระทำควบคู่ไปกับการวางแผนและผลลัพธ์ของการแบ่งเขตนี้จะปรากฏเป็นแผนที่ พร้อมระบุความหมายและกฎเกณฑ์การใช้ประโยชน์อย่างชัดเจน

เขตการจัดการของอุทยานแห่งชาติโดยทั่วไปจะมีอย่างน้อย 3 เขต ได้แก่ (1) เขตบริการ (service zone) หรืออาจเรียกว่า เขตการใช้ประโยชน์อย่างเข้มข้น (intensive use zone)

หมายถึง เขตที่แบ่งไว้เพื่อการพัฒนาสิ่งก่อสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ ได้แก่ อาคารสถานที่เพื่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เช่น ที่ทำการ บ้านพัก โรงเก็บพัสดุครุภัณฑ์ โรงเรือน สำหรับสาธารณูปโภคสาธารณูปการ เป็นต้น สิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยว เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่พักแรมที่เป็นอาคารบ้านพัก ร้านค้า ร้านอาหาร ลานจอดรถ ห้องสุขา ฯลฯ (2) เขตนันทนาการกลางแจ้ง (outdoor recreation zone) หมายถึง เขตที่รวมเอาสิ่งที่น่าสนใจหรือจุดสนใจต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ไว้เข้าด้วยกัน เช่น น้ำตก ถ้ำ แหล่งน้ำ ชายหาด จุดชมวิว ฯลฯ (3) เขตป่าเขียว (primitive zone) หรืออาจเรียกว่า เขตสงวนสภาพธรรมชาติ (environmental preservation zone) หมายถึง บริเวณที่มีสภาพสมบูรณ์และมีความเปราะบาง หรือเกิดผลกระทบได้ง่าย (หากให้มีการใช้ประโยชน์โดยไม่มีการควบคุม) ตลอดจนเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า และเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ปกติจะไม่มีการอนุญาตให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใดๆ ทั้งสิ้น นอกจากจัดให้มีทางเท้าแบบง่าย ๆ ให้นักนันทนาการที่นิยมเดินป่า และศึกษาธรรมชาติได้เข้าไปใช้ในบางฤดูกาล เขตป่าเขียวนี้นี้โดยมากจะมีเนื้อที่กว้างใหญ่ บางกรณีจะมีเนื้อที่ถึงร้อยละ 90-95 ของพื้นที่ทั้งหมด

นอกจากเขตหลักๆ ทั้งสามดังกล่าวแล้ว อุทยานแห่งชาติบางแห่งอาจจำเป็นต้องจัดแบ่งเขตเพิ่มขึ้นอีกเพื่อประโยชน์ในการจัดการ ได้แก่ เขตฟื้นฟูสภาพธรรมชาติ (recovery zone) ซึ่งหมายถึงพื้นที่บริเวณที่สภาพธรรมชาติเสื่อมโทรมหรือถูกทำลายต้องการให้มีการฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ เขตการใช้ประโยชน์ในกรณีพิเศษ (special use zone) ซึ่งหมายถึงบริเวณที่มีการใช้ประโยชน์มาก่อนแล้ว แต่ไม่ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของการจัดการแหล่งนันทนาการ เช่น เป็นที่ตั้งของหมู่บ้าน ที่ตั้งของสถานที่ราชการ เป็นต้น

3. การจัดการผู้มาเยือน/นักท่องเที่ยว

การจัดการผู้มาเยือนในที่นี้จะหมายถึงการนำเอากฎระเบียบ ข้อมูลและการให้ การศึกษามาใช้เป็นตัวควบคุมจำนวน ประเภท และพฤติกรรมของผู้มาเยือนเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมนันทนาการของผู้มาเยือนเอื้อประโยชน์ด้านต่าง ๆ แก่ตนเองและขณะเดียวกันเพื่อ เป็นการป้องกันและลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นแก่ทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมของอุทยานแห่งชาติ (สุรเชษฐ์ เขษรมาส และดรรรณี เอมพันธ์, 2539: 69)

เทคนิคการจัดการผู้มาเยือนมีหลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบมีความเหมาะสมใน สถานการณ์หรือในแต่ละพื้นที่แตกต่างกันไป แต่เทคนิคที่จะกล่าวต่อไปนี้ได้รับการพิสูจน์ในต่าง ประเทศมาแล้วว่าประสบผลสำเร็จมาแล้วในระดับหนึ่ง ดังนั้นในประเทศไทย การนำเทคนิคเหล่านี้มา ใช้อาจจำเป็นต้องพิจารณาด้วยความรอบคอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะการใช้ประโยชน์ของคนไทย แตกต่างไปจาก ชาวต่างประเทศ

3.1 การจำกัดปริมาณการใช้ประโยชน์

การจำกัดปริมาณการใช้ประโยชน์จัดว่าเป็นเทคนิคที่ง่ายโดยไม่คำนึงถึงสาเหตุของ ปัญหา (เช่นกรณีการห้ามไปพักผ่อนบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่แต่อนุญาตให้ใช้ได้เฉพาะเวลากลาง วันเท่านั้น) แต่เทคนิคอันนี้ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของการจัดการอุทยาน แห่งชาติ มุ่งเน้นเปิดโอกาส ให้ผู้มาเยือนได้รับประโยชน์พื้นที่เพื่อความรื่นรมย์ อย่างไรก็ตามเทคนิคดังกล่าวจะใช้ได้ดีในกรณีที่มีความ ต้องการของนักท่องเที่ยวมีมากจนเกินไป และฝ่าย จัดการพื้นที่ไม่มีทางเลือกอย่างอื่นที่ดีกว่า

3.2 การกระจายการใช้ประโยชน์

การรวมตัวกันอยู่อย่างหนาแน่นของนักท่องเที่ยว ณ ที่ใดที่หนึ่งมากเกินไปจะเป็น สาเหตุปัญหาผลกระทบสิ่งแวดล้อม การศึกษาสำรวจของ Washburne and Cole (1983) ใน สหรัฐฯ เชษฐาส และดรรชนี เอมพันท์ (2539: 70)

ระบุว่า ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรและการขาดความเป็นอิสระหรือสันโดษเป็น ผลมาจากความหนาแน่นของนักท่องเที่ยวเกือบทั้งสิ้น เทคนิคการจัดการที่ให้ประสิทธิภาพสูง ซึ่งเป็น ที่กล่าวถึงมากที่สุด คือ การกระจายผู้มาเยือนออกไปตามจุดหรือบริเวณต่าง ๆ ของพื้นที่ให้มากที่สุด เท่าที่จะทำได้

เทคนิคการจัดการแต่ละชนิดข้างต้นให้ผลลัพธ์ในการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมแตก ต่างกันไปในแต่ละบริเวณหรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า ข้อดีข้อเสียของเทคนิคแต่ละอย่างไม่เหมือน กัน แต่โดยรวมแล้วถือว่าการกระจายผู้ไปประโยชน์เป็นเทคนิคการจัดการผู้มาเยือนที่ดีอย่างหนึ่ง ยิ่ง ถ้าใช้ควบคู่ไปกับเทคนิคอื่น ๆ ก็จะทำให้ผลที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตามต้องเข้าใจว่า เทคนิค การกระจายผู้ไปประโยชน์นี้ก็มีข้อจำกัดอยู่มาก กฎเกณฑ์สำคัญก็คือการใช้เทคนิคนี้ในสถานที่และขนาด

ที่จะเป็นประโยชน์จริง ๆ เท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุทยานแห่งชาติที่มีการใช้ประโยชน์ไม่หนาแน่นหรือรุนแรงเกินไปเพราะอุทยานแห่งชาตินั้น มีการจัดทำแผนการจัดการอย่างมีระบบ และสามารถควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ ได้

3.3 การรวมการใช้ประโยชน์

การรวมการใช้ประโยชน์เป็นเทคนิคการจัดการผู้มาเยือนอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งตรงกันข้ามกับเทคนิคที่เพิ่งจะกล่าวผ่านมา ระยะห่างระหว่างกลุ่มผู้มาพักแรมอาจทำให้ใกล้กันมากขึ้น โดยไม่ต้องเพิ่มที่ตั้งแคมป์หรือทำให้การใช้รวมตัวอยู่ในบางบริเวณเท่านั้น หรือเปิดให้มีการใช้ประโยชน์ในช่วงฤดูกาลใดฤดูกาลหนึ่งเท่านั้น

เทคนิคการรวมการใช้ประโยชน์จะเหมาะสมกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่มีขนาดเล็กและมีการใช้ประโยชน์เป็นปริมาณมาก โดยปกติเครื่องมือในการรวมการใช้ประโยชน์มักจะเน้นที่วิธีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ตัวอย่างเช่น ในกรณีของที่ตั้งแคมป์ ต้องการให้กลุ่มผู้ใช้รวมตัวกันอยู่ในบางบริเวณ ก็อาจออกแบบพัฒนาที่กางเต็นท์ที่มีพื้นผิวรองรับเห็นชัดเจนทุกคนจะต้องการเต็นท์ตรงบริเวณนี้เท่านั้น แต่เพื่อให้ทุกคนปฏิบัติตาม จำเป็นจะต้องสร้างกฎเกณฑ์หรือระเบียบการใช้แคมป์ให้กลุ่มผู้ใช้ปฏิบัติตาม และอาจใช้วิธีการชักชวนหรือโน้มน้าวผู้ใช้ให้ปฏิบัติตามก็ได้ Cole (1982) ใน สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต และดรชณี เอมพันธุ์ (2539: 70) เช่น การให้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

3.4 การจำกัดระยะเวลาการใช้

ปริมาณและระดับการใช้ประโยชน์สามารถทำได้ลดน้อยลงได้โดยการจำกัดช่วงเวลาการใช้ประโยชน์ทั้งพื้นที่และบางบริเวณ เช่น อนุญาตให้มีการใช้พื้นที่หรือบางบริเวณโดยเฉพาะเวลากลางวัน ถ้ามีการค้างแรมได้ก็ให้ใช้จำนวนวันที่กำหนดเท่านั้น อาจเป็น 3 วันหรือไม่เกิน 7 วัน แล้วแต่ความเหมาะสมโดยพิจารณาถึงขนาดของพื้นที่ ความเปราะบางหรือความคงทนของบริเวณที่เปิดให้นักท่องเที่ยวใช้ประโยชน์เป็นสำคัญ ซึ่งเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มผู้ใช้อื่น ๆ ที่ต้องการสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ได้มากกว่ากลุ่มขึ้น

3.5 การจำกัดฤดูกาลในการใช้ประโยชน์

อุทยานแห่งชาติหรือบริเวณใดบริเวณหนึ่งของอุทยานแห่งชาติอาจมีความเปราะบางหรือง่ายต่อการสูญเสียสภาพในบางฤดูกาลของปี ตัวอย่างเช่น ฤดูกาลผสมพันธุ์ของสัตว์หรือฤดูกาลที่ดินง่ายต่อการถูกรบกวนทำลาย เป็นต้น ดังนั้นการปิดหรือไม่อนุญาตให้มีการใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติหรือบางบริเวณ ควรกระทำในช่วงเวลาดังกล่าวเพื่อเปิดโอกาสให้ธรรมชาติได้พักฟื้นตัวกลับสู่สภาพปกติของมันเองและพร้อมจะสามารถรองรับการใช้ประโยชน์ในเวลาถัดไป

3.6 การจำกัดขนาดของกลุ่มผู้ใช้

การจำกัดขนาดของกลุ่มผู้ใช้นำมาใช้ในการหลีกเลี่ยงความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ กลุ่มผู้ใช้ที่มีขนาดใหญ่จะครอบครองสิทธิ์อำนวยความสะดวกมากกว่ากลุ่มผู้ใช้ที่มีขนาดเล็กและมักจะเห็นกลุ่มที่สร้างปัญหาด้านความหนาแน่นด้วย Stenkey (1983) ใน สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต และดรรชนี เหมพันธุ์ (2539: 71) แม้ว่าจะเป็นการยากที่จะประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม แต่กลุ่มผู้ใช้ที่มีขนาดใหญ่มีแนวโน้มที่จะก่อปัญหาต่างๆ ได้มาก เพราะคนกลุ่มใหญ่มักจะกระจายตัวไปตามที่ต่างๆ ได้กว้างขวาง และคนกลุ่มใหญ่สามารถรบกวนพื้นที่ได้รวดเร็วกว่าคนกลุ่มเล็ก การจำกัดขนาดของกลุ่มผู้ใช้เป็นเทคนิคที่เหมาะสมจะนำไปใช้กับแหล่งอุทยานแห่งชาติที่มีความเป็นธรรมชาติมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตป่าเปลี่ยน (primitive zone) หรือเขตสงวนสภาพธรรมชาติ เช่น ในป่าลึก และควรใช้ควบคู่ไปกับวิธีการอื่นๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว

3.7 การให้การศึกษาเรื่องผลกระทบจากการท่องเที่ยวและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

การให้การศึกษาเรื่องผลกระทบแก่ผู้มาเยือน ถือว่าเป็นกุญแจสำคัญที่สามารถใช้ลดผลกระทบในอุทยานแห่งชาติ แต่ต้องเข้าใจว่าการให้การศึกษาไม่ใช่ยาครอบจักรวาล และไม่สามารถแก้ไขปัญหาทุกอย่างได้ แต่อย่างน้อยถ้าหากขาดการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้มาเยือน การจัดการเกี่ยวกับผลกระทบก็ไม่อาจประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการให้การศึกษาหรืออาจเรียกว่าการสื่อสารความหมายธรรมชาติ (nature Interpretation) จึงเป็นรากฐานสำคัญของระบบการจัดการอุทยานแห่งชาติ Hammitt and Cole (1987) Sharpe (1982) ใน สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต และดรรชนี เหมพันธุ์ (2539: 71)

ในการสื่อความหมายธรรมชาตินี้ ข้อมูลข่าวสารที่จะถ่ายทอดไปยังผู้ใช้ประโยชน์จะต้องออกแบบให้สอดคล้องกับสถานที่และกลุ่มผู้ใช้ พฤติกรรมบางอย่างของผู้ใช้อาจเหมาะสมและยอมรับได้ในพื้นที่หนึ่ง แต่อาจไม่เหมาะสมในอีกพื้นที่หนึ่งก็ได้ ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า โดยทั่วไปแล้วสิ่งที่ควรคำนึงถึงในการจัดทำโปรแกรมการสื่อความหมายธรรมชาตินั้นจะครอบคลุมถึงการพิจารณาข้อความที่ต้องการจะสื่อ การรู้จักผู้มาเยือน การเลือกใช้สื่อ และสถานที่ในการสื่อเป็นประการสำคัญ

4. การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนท้องถิ่น

อุทยานแห่งชาติในประเทศไทยเช่นเดียวกับอุทยานแห่งชาติอื่นๆ ในประเทศที่กำลังพัฒนาซึ่งส่วนใหญ่แล้วยังประสบปัญหาด้านการอนุรักษ์พื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติ อันเนื่องมาจากการบุกรุกทำลายและความต้องการพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ เพื่อการดำรงชีพของชาวบ้านท้องถิ่น (Garraatt 1984 อ้างใน สุรเชษฐ์ เชษฐมาล และดรชนี เอมพันธุ์, 2539: 72) มาตรการที่สำคัญเพื่อลดปัญหาดังกล่าวลงก็คือ มวลชนสัมพันธ์ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบและเห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติไว้ นอกจากนั้นยังจำเป็นต้องขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น ฝ่ายปกครอง และหน่วยงานส่งเสริมด้านการเกษตรต่างๆ ในการสนับสนุนให้มีการดำเนินงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจัดการอุทยานแห่งชาติ โดยเฉพาะการควบคุมดูแลมิให้ชาวบ้านบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อเป็นที่ทำกิน

มาตรการอื่นๆ ที่สำคัญในการลดความขัดแย้งระหว่างอุทยานแห่งชาติและชาวบ้านท้องถิ่น โดยเฉพาะเรื่องที่ดินทำกินและการพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติ ได้แก่ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากอุทยานแห่งชาติ เช่น การสนับสนุนให้ชาวบ้านได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ โดยการเป็นไกด์นำทางเที่ยวป่า การขายของที่ระลึก อาหารและการให้บริการที่พักแรมแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งมาจากแนวความคิดในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือ Ecotourism (The Ecotourism Society, 1993) ใน สุรเชษฐ์ เชษฐมาล และดรชนี เอมพันธุ์ (2539: 72) นอกจากนั้น การเก็บหาของป่าที่สามารถทดแทนได้ เช่น หน่อไม้ ผักหวาน เห็ด ฯลฯ ก็ควรอนุญาตตามความเหมาะสมและกำลังในการผลิตทดแทนของของป่าต่างๆ ดังกล่าว

ประการสุดท้ายก็คือ อุทยานแห่งชาติควรเปิดโอกาสให้ชาวบ้านท้องถิ่นที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบกระเทือนจากการจัดการและอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติ Emphandhu (1993) ใน สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต และดรชนี เอมพันธ์ (2539: 72) เป็นที่เชื่อกันว่าการให้การตอบสนองความต้องการของประชาชนท้องถิ่นและผู้เกี่ยวข้องแล้ว ยังทำให้กลุ่มคนดังกล่าวมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีความต้องการให้ความร่วมมือ โดยเฉพาะในขั้นการนำ แผนงานไปปฏิบัติ และเชื่อมั่นในความจริงจังและความยุติธรรมของรัฐที่มีต่อประชาชนอีกด้วย

สรุป

อุทยานแห่งชาติ นับว่าเป็นแหล่งอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญที่ประเทศต่างๆ ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยได้ยึดถือนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ เพราะอุทยานแห่งชาติมีบทบาทและความสำคัญที่อำนวยความสะดวกและการพัฒนาเศรษฐกิจในหลายๆ ด้าน ปัจจุบันประเทศไทยมีอุทยานแห่งชาติที่ประกาศจัดตั้งแล้วเป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มที่จะประกาศจัดตั้งเพิ่มขึ้นอีกจำนวนหนึ่งโดยมีสวนอุทยานแห่งชาติและสวนอุทยานแห่งชาติทางทะเลสังกัดสำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการบริหารจัดการ ซึ่งรูปแบบของการจัดการจะเน้นที่การปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศให้คงอยู่ในสภาพดั้งเดิม เพื่อรองรับการใช้ประโยชน์ของ สาธารณชนในลักษณะต่างๆ ตั้งแต่การศึกษาวิจัยการเรียนรู้ การท่องเที่ยวและนันทนาการตลอดจนการพัฒนาชนบท ทั้งนี้โดยการจัดทำแผนการจัดการในระดับพื้นที่ เพื่อใช้เป็นตัว นำทางในการดำเนินงานไปสู่เป้าหมายของการจัดการอุทยานแห่งชาติตามหลักสากลต่อไป

บทบาทและอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ

พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2535 กำหนดให้กรมป่าไม้มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (สฤติย์ สวรินทร์, 2539: 2) ดังนี้

- 1 ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า กฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยสวนป่า กฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
- 2 ส่งเสริมและพัฒนาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและฟื้นฟูระบบนิเวศในพื้นที่ ป่าไม้
- 3 ศึกษา ค้นคว้า วิจัย ทดลอง และพัฒนาวิชาการ ป่าไม้ สัตว์ป่า และวิชาการด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง
- 4 ปฏิบัติราชการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมป่าไม้ หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติตามความหมาย หรือตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มาตรา 4(5) ใช้คำว่า "พนักงานเจ้าหน้าที่" หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ และมาตรา 5 ระบุว่า ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ตามพระราชบัญญัตินี้และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่และออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ฉบับลงวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2533 กำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติไว้ในข้อที่ 2 ดังนี้ ข้อ 2 แต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งต่อไปนี้ (10) นักวิชาการป่าไม้ เจ้าพนักงานป่าไม้ เจ้าหน้าที่บริหารงานป่าไม้ เจ้าหน้าที่ ป่าไม้ เจ้าหน้าที่บริหารงานออกแบบก่อสร้าง นิติกรในสังกัดกรมป่าไม้ และ (13) พนักงานพิทักษ์ป่า ยามสายตรวจในสังกัดกรมป่าไม้ เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มีอำนาจหน้าที่ในการจับกุม ปรามปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติภายในท้องที่รับผิดชอบ

สำหรับอำนาจหน้าที่อื่น ๆ ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ข้อกำหนด ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง หรือหนังสือสั่งการของทางราชการ

ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2533 ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติไว้ใน ข้อ 5 เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่า ผู้ใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นอันตรายแก่ผู้อื่นหรือตนเองหรือจะเป็นการรบกวนหรือเดือดร้อนรำคาญแก่คนหรือสัตว์หรือจะทำให้เสียหายแก่สภาพธรรมชาติ หรือสิ่งอื่นใด พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งห้ามมิให้ผู้นั้นกระทำการดังกล่าวต่อไปได้ กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งในที่นี้ หมายถึง การกระทำที่ระบุไว้ในข้อ 4 คือ บุคคลซึ่งเข้าไปหรือใช้สถานที่ต่าง ๆ ในเขตอุทยานแห่งชาติต้องปฏิบัติดังนี้

- 1) ห้ามมิให้นายานพาหนะที่ใช้เครื่องยนต์มีเสียงดังหรือควันดำผิดกติวิสัยเข้าไป
- 2) การขับขี่ยานพาหนะต้องปฏิบัติตามกฎ หรือเครื่องหมายการจราจรที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดไว้ การจอดยานพาหนะต้องไม่กีดขวางทางจราจร
- 3) การเข้าออกให้กระทำเฉพาะตามเส้นทางที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดไว้ และเมื่อถึงด่านตรวจต้องหยุดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ประจำด่านทำการตรวจก่อน
- 4) ห้ามนำสารเคมีที่มีพิษตกค้างตามบัญชีสารเคมีทำร้ายระเบียนนี้เข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติ ทั้งนี้ต้องได้รับการตรวจสอบจากพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อน
- 5) การอาบน้ำหรือลงไปในลำน้ำ ให้กระทำเฉพาะบริเวณที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดไว้
- 6) การเล่นกีฬา ให้กระทำได้ในบริเวณที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดไว้
- 7) การพักผ่อนค้างคืนโดยการจอดยานพาหนะนอน ใช้เต็นท์ กระโจม รถพ่วง หรือโดยวิธีอื่น ๆ ให้กระทำได้ในบริเวณที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดไว้
- 8) การก่อไฟเพื่อการใด ๆ ให้กระทำเฉพาะในเขตที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดไว้ และต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง เมื่อเลิกใช้แล้วต้องดับไฟให้เรียบร้อย
- 9) การใช้สถานที่เพื่อการใด ๆ ต้องมิให้เป็นการเสื่อมเสียศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงาม และต้องไม่ส่งเสียงอื้อฉาว หรือกระทำการอันเป็นการรบกวน หรือเป็นที่เดือดร้อนรำคาญแก่คนหรือสัตว์

C) การเดินเที่ยวชมธรรมชาตินอกทางถาวร ให้ใช้เส้นทางที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนด หรือทำเครื่องหมาย

1) เมื่อเกิดเหตุหรืออันตรายใดๆ ให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้พบเห็นแจ้งให้พนักงาน เจ้าหน้าที่ ทราบโดยด่วน เพื่อพนักงานเจ้าหน้าที่จะได้ให้ความช่วยเหลือได้ทันทั่วถึง

ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการปฏิบัติการของพนักงานเจ้าหน้าที่ในเขตอุทยานแห่งชาติ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2536 ให้อำนาจหัวหน้าอุทยานแห่งชาติหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ไว้ในข้อ 4 ได้ให้หัวหน้าอุทยานแห่งชาติหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งได้รับคำสั่งจากกรมป่าไม้ให้ปฏิบัติงานในหน้าที่หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ มีอำนาจปฏิบัติการในเขตอุทยานแห่งชาติ ในกรณีดังต่อไปนี้ โดยมีต้องขอรับอนุญาตจากอธิบดีกรมป่าไม้เป็นการเฉพาะราย

1) ดัก จับ ยิง หรือฆ่าสัตว์ที่ดุร้ายและน่าจะเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือชีวิตของบุคคลใดได้ตามความจำเป็นเพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นเท่านั้น

2) นำยานพาหนะเข้าออกในทางที่มีได้จัดไว้เพื่อการนั้นเมื่อมีเหตุฉุกเฉินพึงปฏิบัติ

3) นำอากาศยานขึ้นลงในที่ซึ่งมีได้จัดไว้เพื่อการนั้นเมื่อมีความจำเป็น

4) ปิดประกาศโฆษณาข้อความ เพื่อให้ผู้มาทัศนศึกษาหรือพักอาศัยเข้าใจและปฏิบัติตามระเบียบของกรมป่าไม้ ตลอดจนปิดประกาศโฆษณาข้อความที่เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติด้วย

5) นำเครื่องมือที่มีไซของทางราชการสำหรับล่าสัตว์หรือจับสัตว์ หรืออาวุธใด ๆ ที่มีไซของทางราชการเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติเพื่องานของทางราชการหรือเพื่อช่วยเหลืองานของทางราชการ

6) แฉ้วถางหรือเผาป่าเพื่อการป้องกันและบำรุงรักษาป่าและสัตว์ป่า หรือเพาะปลูกพันธุ์ไม้ที่เป็นอาหารของสัตว์ป่าหรือตัดต้นไม้ หรือขุดดิน หิน หรือปิดกั้นหรือเปลี่ยนแปลง ทางน้ำเท่าที่จำเป็นแก่การบำรุงรักษาหรือการพัฒนาอุทยานแห่งชาติ

7) เก็บหา นำออกไป หรือทำการอย่างหนึ่งอย่างใดแก่สัตว์ ไม้และ ทรัพยากรธรรมชาติทุกชนิดเพื่อประโยชน์ในการศึกษาหรือวิจัยทางวิชาการหรือเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองดูแลรักษาอุทยานแห่งชาติในปริมาณที่ไม่เกินปริมาณที่อธิบดีกรมป่าไม้กำหนดเป็นการเฉพาะราย

8) เก็บหาเศษไม้ ปลายไม้ หรือไม้ตายแห้ง หรือไม้ยืนต้นตายตามธรรมชาติ หรือไม้ล้มขอนนอนโหลมาใช้ในการซ่อมแซมที่หักอาศัย หรือจัดตกแต่งที่หักผ่นหย่อนใจ ซึ่ง ทำขึ้นเพื่อให้เกิดประโยชน์ในอุทยานแห่งชาติ หรือเพื่อการปรับปรุงบำรุงรักษาอุทยานแห่งชาติหรือเพื่ออำนวยความสะดวกในการทัศนอาจรหรือการพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อการป้องกันรักษาอุทยานแห่งชาติ หรือเพื่อประโยชน์ของทางราชการอันเป็นนโยบายของกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์

9) ตัด หรือบั่นทอนไม้ที่สภาพกีดขวางและเป็นอันตรายแก่อาคาร หรือสิ่งปลูกสร้าง หรือเป็นอันตรายแก่ นักทัศนอาจรหรือการหักอาศัยของนักทัศนอาจร ซึ่งจำเป็นต้องกระทำเพื่อ แก้ปัญหาต่อเหตุที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า

10) ตัดต้นไม้ต้นหนึ่งต้นใดเป็นกรณีพิเศษ เพื่องานตามแบบก่อสร้างที่ได้รับอนุมัติจากอธิบดีกรมป่าไม้ หรือเพื่องานตามข้อ 4 11) หรืองานดัดแปลงหรือต่อเติมสิ่งก่อสร้างที่จำเป็นต่อการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดอุทยานแห่งชาติให้เหมาะสมกับการอนุรักษ์

11) ทำทางเดินเท้าหรือทางล้าลอง โดยคำนึงถึงทัศนียภาพของสิ่งแวดล้อมให้สวยงามเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในการควบคุมดูแลรักษาอุทยานแห่งชาติหรืออำนวยความสะดวกในการทัศนอาจร หรือให้การศึกษาแก่ประชาชน

2) ปฏิบัติการใดๆ เพื่อแก้ไขปัญหเฉพาะเรื่องหรือเพื่อฟื้นฟู บำรุง ดูแลรักษา ความสะดวก ดูแลรักษาและเพาะพันธุ์สัตว์ป่า สัตว์น้ำ หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ในเขตอุทยานแห่งชาติให้ดีขึ้น ตามนโยบายของทางราชการ

พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจปฏิบัติการในเขตอุทยานแห่งชาติในกรณีดังต่อไปนี้ โดยขอรับอนุมัติจากอธิบดีกรมป่าไม้เป็นการเฉพาะราย ก่อนปฏิบัติดังต่อไปนี้

1) แปรรูปไม้ที่โค่นล้มโดยภัยธรรมชาติ หรือไม้ที่โค่นล้มลงตามธรรมชาติเพื่อเก็บรักษาไว้ใช้สร้างที่หักอาศัยหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างหนึ่งอย่างใดตามคำสั่งเป็นหนังสือของอธิบดีกรมป่าไม้

2) ปลูกบำรุงป่าในบริเวณที่ถูกทำลายในเขตอุทยานแห่งชาติ ให้ฟื้นคืนตามธรรมชาติ

3) ทำถนนที่มีความกว้างขวางของผิวจราจรตามแบบที่กรมป่าไม้เห็นชอบ

4) เก็บหาและนำออกไปซึ่งมูลค้างคาวหรือทรัพยากรธรรมชาติอื่นเป็นครั้งคราวได้

5) ปฏิบัติการตามโครงการหรือแผนการใดๆ เพื่อให้มีสิ่งก่อสร้างตามแบบที่กรมป่าไม้

เห็นชอบ

อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติได้มีการกำหนดไว้ในกฎหมายตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ดังนี้

มาตรา 8 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดให้มีหลักเขตและป้าย หรือเครื่องหมายอื่นแสดงเขตอุทยานแห่งชาติได้ตามสมควร เพื่อให้ประชาชนเห็นได้ว่าเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ

มาตรา 18 บุคคลซึ่งเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติ ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งได้สั่งให้ปฏิบัติตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด โดยอนุมัติของรัฐมนตรี

มาตรา 19 บทบัญญัติในมาตรา 16 และมาตรา 17 มิให้ใช้บังคับแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งปฏิบัติการไปเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองและดูแลรักษาอุทยานแห่งชาติ หรือการศึกษา หรือวิจัยทางวิชาการ หรือเพื่ออำนวยความสะดวกในการพัฒนา หรือการพักอาศัยหรือเพื่ออำนวยความสะดวก หรือให้ความรู้แก่ประชาชน ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด โดยอนุมัติของรัฐมนตรี

มาตรา 20 การจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 21 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดตามมาตรา 16 ออกจากเขตอุทยานแห่งชาติหรือดเว้นการกระทำใด ๆ ในเขตอุทยานแห่งชาติ

มาตรา 22 ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ เป็นเหตุให้มีสิ่งปลูกสร้างขึ้นใหม่ หรือมีสิ่งอื่นใดในอุทยานแห่งชาติผิดไปจากสภาพเดิม ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้ ผู้กระทำความผิดทำลายหรือรื้อถอนสิ่งนั้น ๆ ออกไปให้พ้นอุทยานแห่งชาติหรือทำให้สิ่งนั้น ๆ กลับคืนสู่สภาพเดิมแล้วแต่กรณี ถ้าผู้กระทำผิดไม่ปฏิบัติตาม หรือถ้าไม่รู้ตัวผู้กระทำผิดหรือเพื่อป้องกันหรือบรรเทาความเสียหายแก่อุทยานแห่งชาติ พนักงานเจ้าหน้าที่จะกระทำการ ดังกล่าวแล้วอย่างใดอย่างหนึ่งเสียเองก็ได้ ตามสมควรแก่กรณี และผู้กระทำความผิดมีหน้าที่ชดเชยค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปในการที่พนักงานเจ้าหน้าที่กระทำการเสียเองนั้น

นอกจากนี้แผนงานอนุรักษ์ป่าไม้ งานอุทยานแห่งชาติของกรมป่าไม้ยังได้กำหนดแผนปฏิบัติงานประจำปีให้น่วยปฏิบัติในพื้นที่ ซึ่งก็คืออุทยานแห่งชาติแต่ละแห่งได้ยึดถือเป็นงานหรือกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ เพื่อดูแลรักษาพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ดังนี้

1 ตรวจตราและลาดตระเวนเพื่อป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิด พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ในเขตอุทยานแห่งชาติ

2 จัดสายตรวจและยามประจำหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่จัดตั้งแล้ว เพื่อป้องกันรักษาพื้นที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยฯ

3 ดำเนินการจัดตั้งหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเพิ่มเติม เพื่อป้องกันดูแลรักษาพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

4 ดำเนินการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ในเรื่องการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแก่นักเรียน นักศึกษา ประชาชน และราษฎรใกล้เคียง

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น จึงพอสรุปได้ว่า บทบาทและอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ระเบียบและแผนงานกรมป่าไม้ ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมายอุทยานแห่งชาติ โดยมีเจตนารมณ์ที่จะให้เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติสามารถปฏิบัติงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตอุทยานแห่งชาติ และเมื่อพิจารณาแล้วอาจแบ่งบทบาทของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติตามอำนาจหน้าที่ได้ 2 ลักษณะ คือ

1 บทบาทในทางการบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ การจับกุม ปราบปราม ผู้กระทำความผิด การกระทำการใดๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิด เพื่อการจัดการตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ

2 บทบาทในทางการปกครอง ได้แก่ การสั่งการให้งดเว้นกระทำการใดๆ อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย หรือระเบียบข้อบังคับต่างๆ

ทฤษฎีการใช้อำนาจรัฐ

เนื่องจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติยึดถือแนวทางการจัดการตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย ซึ่งบทบัญญัติของกฎหมาย ได้ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ จึงมีลักษณะของการใช้อำนาจรัฐและการบังคับใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือ

Cowin (1974) ใน อารยา หุณชนะเสวี (2538: 60) กล่าวว่า ทฤษฎีการใช้อำนาจรัฐ (Police Power Theory) เกิดจากแนวคิดในเรื่องทฤษฎีสัญญาประชาคม (Theory of Social Contract) ซึ่งอธิบายไว้ว่าการที่มนุษย์เข้ามาอยู่ร่วมกันในสังคม มนุษย์แต่ละคนได้ละอำนาจอและสิทธิของตนที่ได้อยู่ตามธรรมชาติให้กับผู้ปกครอง การมอบอำนาจในลักษณะนี้เรียกว่า "Pactum Subjection"

ในเรื่องเดียวกัน โกเมท ทองภินโญชัย (2534) ใน อารยา หุณชนะเสวี (2538: 61-62) กล่าวว่า การใช้อำนาจของรัฐในช่วงแรก ถูกจำกัดแต่เพียงเพื่อความสงบเรียบร้อยภายในสังคม การรักษาความปลอดภัย ความมั่นคงของรัฐ และการอำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิกภายในรัฐเท่านั้น แต่เมื่อสภาพสังคมเริ่มมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงจากเดิม ภารกิจของรัฐมีมากขึ้น ทำให้รัฐต้องเข้าไปแทรกแซงวิถีชีวิตของประชาชนในด้านสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมขึ้น รูปแบบการแทรกแซงของรัฐจึงเป็นไปในลักษณะของรัฐสวัสดิการ (welfare state) เพื่ออำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นในสังคม จึงกลายเป็นข้ออ้างให้รัฐใช้อำนาจบังคับและควบคุมประชาชนให้กระทำการหรือละเว้นการกระทำอย่างใด ๆ อันเป็นการล่วงล้ำเข้าไปในแดนแห่งสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากการที่รัฐออกกฎหมายต่างๆ เพื่อควบคุมสังคม เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 เป็นต้น

อำนาจของรัฐในการออกกฎหมายเพื่อควบคุมสังคม อาจจะได้ทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร กล่าวคือ โดยปกติการเสนอร่างกฎหมายเพื่อให้บังคับกับประชาชนนั้น จะเป็นหน้าที่ของ

ฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งเป็นผู้แทนของประชาชน แต่ในบางสถานการณ์ก็ยอมให้ฝ่ายบริหารเสนอร่างกฎหมายต่อรัฐสภาได้ เช่น เมื่อ พ.ศ. 2531 เกิดอุทกภัยที่ภาคใต้ซึ่งสร้างความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก โดยมีสาเหตุมาจากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ฝ่ายบริหารได้ออกพระราชกำหนดยกเลิกสัมปทานป่าไม้ เพื่อแก้ไขและควบคุมการตัดไม้ทำลายป่าที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 157 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 ที่ให้อำนาจฝ่ายบริหารสามารถออกกฎหมายได้ในกรณีฉุกเฉิน และต้องการแก้ไขเป็นกรณีเร่งด่วน นอกจากนี้แล้วฝ่ายบริหารยังมีอำนาจออกกฎหมายลำดับรอง เช่น กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ซึ่งกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการบริหารประเทศ ในกรณีนี้ กฎหมายจึงให้อำนาจฝ่ายบริหารมีดุลพินิจ ในการออกคำสั่งทางปกครองตามความเหมาะสม ในแต่ละสถานการณ์เพื่อตอบสนองต่อข้อเรียกร้องหรือความต้องการของประโยชน์สาธารณะ (public interest) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่การใช้อำนาจของรัฐเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขและขอบเขตเพียงเท่าที่จำเป็นเท่านั้น เพื่อไม่ให้รัฐใช้อำนาจเกินขอบเขตหรือบิดเบือนอำนาจ (abuse of power)

ในกรณีของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 เป็นต้น กฎหมายเหล่านี้จัดว่าเป็นกฎหมายมหาชน (public law) ประเภทหนึ่ง ที่รัฐตราขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะแม้ว่าในบางเรื่องจะเป็นการล่วงล้ำเสรีภาพของประชาชนก็ตาม แต่รัฐจำเป็นต้องทำเพื่อรักษาความสงบและดูแลรักษานบ้านเมืองให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งถือเป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐตามหลักการของทฤษฎีการใช้อำนาจรัฐ (Police Power Theory) นั่นเอง

ส่วนในเรื่องของหลักการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement Principle) อมร จันทรมบูรณ์ (2533) ใน อารยา หุณทะนะเสวี (2538: 63-64) ได้กล่าวเปรียบเทียบกับสิ่งที่มองเห็นด้วยตาว่ามีสามมิติ คือ ส่วนกลาง ส่วนยาว และความลึก ซึ่งมิติที่ 3 คือ ความลึกนั่นเอง เมื่อนำบทกฎหมายมาเปรียบเทียบกับวัตถุที่เรามองเห็นด้วยตา มิติที่ 3 ของกฎหมายก็คือ สภาพการบังคับใช้กฎหมาย

การบังคับใช้กฎหมาย (law enforcement) คือ การนำเอาตัวบทกฎหมายที่เป็นถ้อยคำที่อยู่ในหนังสือหรือราชกิจจานุเบกษา มาใช้บังคับแก่สมาชิกในสังคม ให้เกิดผลบังคับตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่รัฐได้ตรากฎหมายนั้นๆ ขึ้นและเมื่อกฎหมายแต่ละสาขามีเจตนารมณ์ที่แตกต่างกัน รัฐจึงได้สร้างสภาพบังคับหรือกำหนดกลไกในการบังคับใช้กฎหมายในแต่ละสาขาให้แตกต่างกันออกไป เช่น กฎหมายแพ่ง เจตนารมณ์คือการที่รัฐต้องการให้มีระเบียบหรือกฎเกณฑ์เพื่อจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนต่อเอกชนด้วยกัน โดยมีรัฐควบคุมไม่ให้ระเบียบหรือกฎเกณฑ์เหล่านั้นขัดต่อความสงบเรียบร้อย รัฐจึงได้สร้างสภาพบังคับทางแพ่ง (civil sanctions) เพื่อชดเชยเยียวยาหรือทดแทนความเสียหาย (restitute sanctions) ที่เกิดขึ้นเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่กฎหมายแพ่งจะไม่ค่อยมีปัญหาในการบังคับใช้ มากนัก เพราะเมื่อมีปัญหาขัดแย้งระหว่างเอกชนกับเอกชนด้วยกัน สิ่งที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะพิจารณาก็คือการแสวงหาเจตนาที่แท้จริงของคู่สัญญา และเจ้าหน้าที่ของรัฐก็จะบังคับให้เป็นไปตามเจตนาที่แท้จริงของคู่สัญญา

รธนกฎหมายอาญามีเจตนารมณ์เพื่อการคุ้มครองสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม และให้สมาชิกในสังคมพ้นจากอันตรายจากการขู่เข็ญคุกคามต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน ดังนั้น รัฐจึงกำหนดสภาพบังคับทางอาญา (criminal sanctions) เป็นการตอบโต้ผู้กระทำโดยตรงเพื่อให้เข็ดหลาบ ด้วยเหตุนี้การบังคับใช้กฎหมายอาญาจึงเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหลายฝ่ายด้วยกัน ตั้งแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐเหล่านั้นจะต้องใช้ “ดุลพินิจ” ที่จะเลือกตัดสินใจระหว่างความปลอดภัยของสังคมกับสิทธิเสรีภาพของผู้กระทำที่จะต้องถูกจำกัด การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายอาญาได้ผลหรือไม่ได้ผลตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

วิชณุ เครืองาม (2527) ใน อารยา หุนชนะเสวี (2538: 64-65) ได้กล่าวว่าในด้านของกฎหมายมหาชน มีเจตนารมณ์เพื่อจะรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยส่วนรวม สภาพบังคับใช้ทางกฎหมายมหาชน (public-law sanctions) จึงมีทั้งการปราบ (offend) ความผิดที่เกิดขึ้นแล้วและการปราบ (defend) ไม่ให้ความผิดหรือความเสียหายเกิดขึ้นต่อไป เช่น การอนุญาต (licensing) การออกคำสั่ง (order) ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้กฎหมาย

(licensing) การออกคำสั่ง (order) ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้กฎหมายมหาชนค่อนข้างจะมีความสลับซับซ้อน เนื่องจากเป็นการให้อำนาจรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐในการรักษาประโยชน์และรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ทำให้มีผลกระทบต่อหลายฝ่ายและมีปัจจัยอย่างอื่น เช่น สภาพเศรษฐกิจ สังคม ปัญหาทางการเมือง นโยบายของรัฐบาลเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ดังนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายมหาชนจะต้องใช้ดุลพินิจอย่างมีเหตุผลและเหมาะสมกับกรณีด้วย เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและความเสมอภาคกันในสังคม

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าในการที่รัฐได้ใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการรักษาความสงบเรียบร้อยและแก้ไขปัญหาดังกล่าวของสังคมนั้น การบังคับใช้กฎหมาย (law enforcement) ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญ เพราะหากมีแต่ตัวบทกฎหมายแต่ไม่สามารถบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายก็เหมือนไม่มีกฎหมายและไม่อาจบรรลุผลตามที่กำหนดไว้ สิ่งที่ต้องพิจารณาก็คือ การบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายจะแตกต่างกันไปในกฎหมายแต่ละเรื่องซึ่งขึ้นอยู่กับสิ่งที่รัฐต้องการคุ้มครอง เช่น พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 รัฐต้องการจะคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพธรรมชาติไม่ให้ถูกทำลาย เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้บังคับใช้กฎหมายดังกล่าวจึงต้องรู้และเข้าใจถึงเจตนารมณ์ของกฎหมาย รู้ถึงอำนาจและหน้าที่ที่ให้แก่องค์กรและเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน แล้วดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและจริงจังโดยชอบด้วยกฎหมาย ก็จะทำให้กฎหมายนั้นมีการบังคับใช้ได้จริง

ภาคสรุป (Overview)

อุทยานแห่งชาตินับว่าเป็นผืนป่าที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ซึ่งประเทศไทยหรือแม้แต่ประเทศต่างๆ ทั่วโลกก็ได้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทุกระบบไว้ในรูปแบบของอุทยานแห่งชาติเพราะหลักการบริหารและจัดการอุทยานซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย คือพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 นั้น ไม่เพียงแต่มุ่งหวังในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม ที่กลับไปสู่ประชาชนท้องถิ่นและประชาชนทั่วไป ในรูปแบบการพักผ่อนหย่อนใจ การท่องเที่ยวในแหล่งนันทนาการและการให้ความรู้ทางธรรมชาติวิทยา ตลอดจนเป็นแหล่งสนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในทุกๆ สาขาวิชา

การดำเนินการจัดการอุทยานแห่งชาติให้ประสบผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งหวังให้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ คงอยู่เพื่อส่งประโยชน์ที่สูงสุดแก่ทุกคนในชาติ ทุกๆ ด้าน จึงเป็นเรื่องที่ต้องใช้ความพยายามและความรอบคอบในการจัดการเป็นอย่างยิ่ง สิ่งที่สำคัญคือจะต้องกำหนดแนวทางการจัดการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการอุทยานแห่งชาติ และดำเนินการจัดการไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ให้ได้โดยยึดหลักปรัชญาของการอนุรักษ์ แผนการจัดการในระดับพื้นที่หรือที่เรียกกันว่า แผนแม่บท (master plan) หรือแผนการจัดการ (management plan) สามารถใช้เป็นตัวชี้้นำได้เป็นอย่างดีสำหรับแนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

ปฏิบัติงานซึ่งก็คือเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเป็นปัจจัยหนึ่งของความสำเร็จเช่นกัน บทบาทและอำนาจหน้าที่ซึ่งกำหนดโดยกฎหมาย หากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติได้นำมาใช้โดยถูกต้อง ครบถ้วน และจริงจังอย่างเหมาะสมกับสภาวะการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถูกต้องตามหลักการใช้อำนาจรัฐและแนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ก็น่าจะคงอยู่โดยไม่ถูกบุกรุกทำลายให้เสื่อมสภาพอีกต่อไป แต่จากสภาพความจริงที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน มีการกระทำผิดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่ง

แวดล้อมในพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่ประกาศจัดตั้งตามกฎหมายแล้วอยู่เป็นประจำและต่อเนื่อง อาทิ การบุกรุกตัดไม้ทำลายป่า ยึดถือครอบครอง ที่ดิน ป่าไม้ ตลอดจนการล่าสัตว์ป่า เป็นเหตุให้ทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติถูกทำลายและลดความอุดมสมบูรณ์ลงไป ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในด้านการดูแลรักษาพื้นที่ หรือด้านการป้องกันและปราบปราม ไม่ประสบผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอุทยานแห่งชาติเท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงใคร่ที่จะให้ได้ความรู้ที่เป็นความจริงในเชิงประจักษ์ว่าการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในจังหวัดเชียงใหม่ มีลักษณะหรือวิธีการปฏิบัติงานอย่างไร และวิธีปฏิบัติงานนั้นถูกต้องตามหลักการจัดการและกฎหมายอุทยานแห่งชาติซึ่งได้กำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ไว้เป็นแนวทางให้ปฏิบัติแล้ว หรือไม่ ตลอดจนได้มีการนำบทบัญญัติของกฎหมายมาบังคับใช้อย่างถูกต้องครบถ้วนจริงหรือไม่อย่างไร ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ จังหวัดเชียงใหม่ โดยตรง

นอกจากนี้ผู้วิจัยคิดว่า ผู้บริหารของสวนอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ จะสามารถนำผลการวิจัยในครั้งนี้ ไปเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ และกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน ด้านการป้องกันและปราบปราม สำหรับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติต่อไป

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย
(RESEARCH METHODOLOGY)

การวิจัยเรื่องลักษณะและปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ในจังหวัดเชียงใหม่ ได้กำหนดวิธีการวิจัยดังนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย
(Locale of the Study)

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการในพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่ประกาศจัดตั้งตามกฎหมายแล้วในท้องที่จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 6 แห่งประกอบด้วย 1) อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ 2) อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย 3) อุทยานแห่งชาติแม่งาน 4) อุทยานแห่งชาติศรีลานนา 5) อุทยานแห่งชาติฮ้างปง และ 6) อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง

เหตุผลที่เลือกอุทยานแห่งชาติในท้องที่จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อวิจัย มีดังนี้

1. พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่มีการกระจายตัวของอุทยานแห่งชาติค่อนข้างสูง กล่าวคือ มีอุทยานแห่งชาติที่ประกาศตามกฎหมายแล้วเป็นจำนวนถึง 6 แห่ง พื้นที่รวมกันจำนวน 3,098,959 ไร่ ไม่นับรวมอุทยานแห่งชาติที่กำลังดำเนินการเพื่อประกาศจัดตั้งอีกหลายแห่ง
2. อุทยานแห่งชาติทุกแห่งในจังหวัดเชียงใหม่มีลักษณะทางกายภาพและสภาพปัญหาที่คล้ายคลึง มีความหลากหลายของสภาพปัญหาเหมือนกัน นอกจากนี้ อุทยานแห่งชาติในจังหวัดเชียงใหม่ ก็มีสภาพปัญหาและความหลากหลายของปัญหาเหมือนกับอุทยานแห่งชาติในท้องที่จังหวัดอื่นๆ ของประเทศไทย เช่น การถูกบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติ การลักลอบตัดไม้หรือล่าสัตว์ เป็นต้น อุทยานแห่งชาติในท้องที่จังหวัดเชียงใหม่จึงสามารถเป็นตัวแทนของอุทยานแห่งชาติในท้องที่อื่นๆ ได้

ผู้ให้ข้อมูล
(The Respondents)

การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ผู้ปฏิบัติงานในอุทยานแห่งชาติที่ประกาศตามกฎหมายแล้ว จำนวน 6 แห่ง ประกอบด้วยข้าราชการ จำนวน 20 คน และพนักงานพิทักษ์ป่า จำนวน 68 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 88 คน เป็นการเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่างเพื่อความถูกต้องและแม่นยำ ทั้งนี้เนื่องจากมีจำนวนประชากรไม่มากเกินวิสัยของผู้วิจัยในการเก็บข้อมูลจากประชากรทุกหน่วย (นำชัย ทนุผล, 2531: 52)

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรในการวิจัย

รายชื่ออุทยานแห่งชาติ	ข้าราชการ	พนักงานพิทักษ์ป่า	รวม
1. ดอยอินทนนท์	3	20	23
2. ดอยสุเทพ - ปุย	3	15	18
3. แม่ปิง	5	12	17
4. ศรีลังกา	3	9	12
5. ออบหลวง	3	5	8
6. ห้วยน้ำดัง	3	7	10
รวม	20	68	88

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล (The Research Instrument)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวของวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายปิด (close-ended question) และคำถามปลายเปิด (open-ended question) โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลรายบุคคลโดยกล่าวถึงสถานภาพส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (checklist) และเติมคำ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลการปฏิบัติงานของผู้ให้ข้อมูล

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงาน ตลอดจน ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหการปฏิบัติงาน

ตัวแปรและการวัดตัวแปร (Variables and Measurement)

ลักษณะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ หมายถึง การที่ผู้ให้ข้อมูลระบุถึงลักษณะการปฏิบัติงานในด้านการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายในพื้นที่อุทยานแห่งชาติซึ่งผู้ให้ข้อมูลได้ใช้เป็นวิธีปฏิบัติปกติจริง โดยการเลือกตอบแบบสอบถามที่มีคำตอบให้เลือก 2 ลักษณะ ซึ่ง หากเลือกคำตอบที่ผู้วิจัยออกแบบตามแนวทางของหลักการจัดการให้คะแนนเท่ากับ 1 หากเลือกคำตอบที่ไม่เป็นไปตามหลักการจัดการให้คะแนนเท่ากับ 0 โดยกำหนดว่าค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 0-0.50 แสดงว่าลักษณะหรือวิธีปฏิบัติงานไม่ถูกต้อง ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 0.51-1.00 แสดงว่าลักษณะหรือวิธีปฏิบัติงานถูกต้องตามหลักการหรือแนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติ

การทดสอบเครื่องมือ (Pre-testing of the Instrument)

การทดสอบเครื่องมือก่อนนำไปใช้กับประชากร ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบความตรงในเนื้อหา (content validity) และความเที่ยงหรือความเชื่อมั่น (reliability) มีรายละเอียดดังนี้

1. ทดสอบความตรงในเนื้อหา (content validity) เพื่อหาความสอดคล้องในเนื้อหาของแบบสอบถามที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ในท้องที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยนำแบบสอบถามไปเสนอต่อคณะอาจารย์ที่ปรึกษา ในการทำปัญหาพิเศษ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข

2. ทดสอบความเที่ยง (reliability) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบตามข้อ 1 ไปทดสอบใช้กับ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ในท้องที่จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับอุทยานแห่งชาติในท้องที่จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากอยู่ในท้องที่ภาคเหนือเช่นกัน และลักษณะสภาพปัญหาในพื้นที่คล้ายกัน โดยนำไปให้เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในท้องที่จังหวัดพิษณุโลกกรอกแบบสอบถามจำนวน 20 คน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความเชื่อมั่นโดยการหาความคงตัวภายใน (Internal consistency) โดยใช้สูตร KR 21 (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2538: 124) ดังนี้

$$r_{tt} = \left\{ \frac{n}{n-1} \right\} 1 - \frac{\bar{X}(n - \bar{X})}{nS_t^2}$$

เมื่อ	r_{tt}	หมายถึง	ค่าความเชื่อมั่น
	n	หมายถึง	จำนวนข้อ
	$\bar{X}$	หมายถึง	คะแนนเฉลี่ย
	S_t^2	หมายถึง	ความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด

ในการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละข้อ ผู้วิจัยเลือกข้อความที่มีค่า r_{tt} ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นพบว่า ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

วิธีเก็บข้อมูล (Data Gathering)

1. ผู้วิจัยประสานงานกับหัวหน้าอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย หัวหน้าอุทยานแห่งชาติแม่ปิง หัวหน้าอุทยานแห่งชาติศรีลานนา หัวหน้าอุทยานแห่งชาติอบหลวง และหัวหน้าอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ แจ้งความประสงค์และกำหนดเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบ
2. ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการนำแบบสอบถามไปสอบถามเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ จำนวน 88 คน ด้วยตัวเองเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่าได้ข้อมูลที่เป็นจริง
3. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ แปลผล สรุปผล และจัดทำรายงานผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data)

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามครบตามจำนวนประชากรผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาถอดรหัสและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences, SPSS/PC⁺) สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ

1. ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เพื่อแจกความถี่ในการจัดลำดับชั้น การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง และการกระจายของข้อมูล ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของผู้ให้ข้อมูล
2. น้ำหนักค่าคะแนนเฉลี่ย (weight mean score: WMS) เพื่อใช้วิเคราะห์ลักษณะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในประเด็นต่างๆ

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย
(Research Duration)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาดังต่อไปนี้ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2541 - สิงหาคม 2544

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

(RESULTS AND DISCUSSION)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาลักษณะและปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในจังหวัดเชียงใหม่ ด้านการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิด ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยข้าราชการและพนักงานพิทักษ์ป่าที่มีหน้าที่และเกี่ยวข้องกับงานป้องกันและปราบปราม รวมจำนวน 88 คน การนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวมเอาผลการวิจัยและวิจารณ์เป็นส่วนเดียวกัน โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบตารางข้อมูลประกอบคำบรรยายและความเรียงเป็นส่วนๆดังนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม

ส่วนที่ 2 ลักษณะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ แบ่งออกเป็น 2

ด้านคือ

ด้านที่ 1 แนวทางการปฏิบัติงาน

ด้านที่ 2 ลักษณะการปฏิบัติงาน

ส่วนที่ 3 ปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม

ลักษณะส่วนบุคคล

เพศ

ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติผู้ปฏิบัติงานด้านป้องกันและปราบปรามจำนวน 88 คน เป็นเพศชายทั้งหมด

ผลการวิจัยที่ปรากฏว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติที่ปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามเป็นเพศชายทั้งหมด อาจมาจากสาเหตุ 2 ประการ ประการแรก) การปฏิบัติงานในพื้นที่อุทยานแห่งชาติจำเป็นต้องอาศัยผู้ที่มีร่างกายแข็งแรง ทนอด และมีความอดทนมากเป็นพิเศษ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของอุทยานแห่งชาติเป็นป่าเขา มีความทุรกันดาร และห่างไกลจากชุมชน

รวมทั้งต้องปฏิบัติงานที่เสี่ยงอันตรายอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นเพศชายจึงมีความเหมาะสมที่จะเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่อุทยานแห่งชาติมากกว่าเพศหญิง (ประการที่สอง) ตำแหน่งพิทักษ์ป่านั้น กรมป่าไม้บรรจุและแต่งตั้งให้เข้ารับราชการจากบุคคลผู้ผ่านการสอบคัดเลือก ซึ่งรับสมัครสอบเฉพาะเพศชาย

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลตามลักษณะส่วนบุคคล

(N = 88)

เพศ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ชาย	88	100.00
หญิง	-	-

อายุ (ปี)

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีอายุต่ำสุด 29 ปี และสูงสุด 60 ปี เกือบครึ่งหนึ่งของผู้ให้ข้อมูลมีร้อยละ 48.86 มีอายุระหว่าง 37-44 ปี รองลงมาร้อยละ 22.73 มีอายุระหว่าง 44-52 ปี ส่วนร้อยละ 21.59 มีอายุระหว่าง 29-36 ปี และร้อยละ 6.82 มีอายุระหว่าง 53-60 ปี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 6.72 ปี อายุเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเท่ากับ 42 ปีโดยประมาณ จากผลการวิจัยที่ปรากฏ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่มีช่วงอายุระหว่าง 37-44 ปี ซึ่งพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าเป็นช่วงอายุที่แต่ละคนมีประสบการณ์ในการทำงานมาเป็นเวลานานพอสมควร น่าจะเป็นผู้ที่มีโอกาสเรียนรู้เพิ่มทักษะให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่มีอายุมากกว่านี้จะประสบปัญหาด้านสุขภาพหรือความแข็งแรงของร่างกายที่จะต้องปฏิบัติงาน ลาดตระเวน ตรวจปราบปราม ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ซึ่งอาจต้องปรับเปลี่ยนให้ไปปฏิบัติงานในหน้าที่อื่น ส่วนเจ้าหน้าที่อีกกลุ่มหนึ่ง (ร้อยละ 21.59) มีช่วงอายุระหว่าง 29-36 ปี นั้นประสบการณ์ในการปฏิบัติอาจจะไม่มากนัก แต่อาจกล่าวได้ว่าเป็นผู้ที่อยู่ในวัยที่มีร่างกายแข็งแรงเหมาะสมสำหรับการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปราม

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามช่วงอายุ

(N = 88)

อายุ (ปี)	จำนวน(คน)	ร้อยละ
29-36	19	21.59
37-44	43	48.86
45-52	20	22.73
53-60	6	6.82
อายุเฉลี่ยของเจ้าหน้าที่ = 42.03 ปี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.72 ปี พิสัย 29-60 ปี		

สถานการณ์การสมรส

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่คือร้อยละ 84.09 เป็นผู้แต่งงานแล้วและปัจจุบันอยู่กับครอบครัว รองลงมาร้อยละ 9.09 เป็นผู้แต่งงานแล้วและไม่ได้อยู่กับครอบครัว ส่วนร้อยละ 5.68 เป็นโสด และร้อยละ 1.14 เป็นผู้ที่ย่าร้างและเป็นหม้าย

จากผลการวิจัย เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่แต่งงานแล้วและอยู่กับครอบครัว อาจกล่าวได้ว่าเป็นผลดีต่อการปฏิบัติงานในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเพราะจะทำให้ขวัญและกำลังใจของเจ้าหน้าที่ดีกว่าการไม่ได้อยู่กับครอบครัว อีกประการหนึ่งก็คือทำให้เจ้าหน้าที่อยู่ปฏิบัติงานในพื้นที่ได้ตลอดเวลา ซึ่งจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน สำหรับผู้ที่โสดนั้นมีความทำให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงานเนื่องจากไม่มีผู้ทำให้เกิดความห่วงหน้าพะวงหลัง

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามสถานภาพการสมรส

(N = 88)

สถานภาพการสมรส	จำนวน(คน)	ร้อยละ
โสด	5	5.68
แต่งงานแล้วและอยู่กับครอบครัว	74	84.09
แต่งงานแล้วแต่ไม่ได้อยู่กับครอบครัว	8	9.09
หย่าร้าง/เป็นหม้าย	1	1.14

ระดับการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกินกว่าครึ่งหนึ่งคือร้อยละ 56.82 จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนร้อยละ 17.04 จบการศึกษาในระดับชั้นบังคับหรือ ป.7 (1.6) หรือเทียบเท่า และร้อยละ 15.91 จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี นอกจากนั้น ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 5.68 จบการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรีและร้อยละ 4.55 จบการศึกษาในระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า

จากผลการวิจัย เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเกินกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 56.82) จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถึงตอนปลาย ส่วนผู้ที่จบการศึกษาในระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่าและระดับปริญญาตรีนั้นส่วนใหญ่จะเป็นข้าราชการ ตำแหน่งเจ้าพนักงานป่าไม้ เจ้าหน้าที่บริหารงานป่าไม้ หรือนักวิชาการป่าไม้ ซึ่งจบการศึกษาจากโรงเรียนป่าไม้แพร่ และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์สาขานวนศาสตร์ อันเป็นสถานศึกษาที่ผลิตบุคลากรเพื่อปฏิบัติงานในกรมป่าไม้โดยตรง แม้จะมีพนักงานพิทักษ์ป่าจำนวนหนึ่งที่จบการศึกษาในระดับนี้แต่ก็เป็นเพียงส่วนน้อย สำหรับผู้ที่จบการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรีจะเป็นข้าราชการที่หาโอกาสศึกษาเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงานตามสายงานตลอดจนเป็นการเพิ่มวุฒิการศึกษา อันจะทำให้ตนเองมีความก้าวหน้าในการรับราชการ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงระดับการศึกษาของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติทั้งหมดที่ปรากฏตามผลการวิจัย อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่ ซึ่งดำรงตำแหน่งพนักงานพิทักษ์ป่ายังมีวุฒิภาวะไม่เพียงพอสำหรับการที่จะปฏิบัติงานตามหน้าที่ให้เกิดประสิทธิภาพได้ โดยเฉพาะกลุ่มที่

มีระดับการศึกษาเพียงชั้นบังคับ จำเป็นต้องมีการอบรมฝึกฝน และเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติงานเพิ่มเติมให้มากขึ้นอีกตามโอกาสจะอำนวย

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามระดับการศึกษา

(N=88)

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สูงกว่าปริญญาตรี	5	5.68
ปริญญาตรี	14	15.91
อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	4	4.55
มัธยมศึกษาตอนปลาย	33	37.50
มัธยมศึกษาตอนต้น	17	19.32
การศึกษารุ่นบังคับ	15	17.04

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

ระดับชั้นการดำรงตำแหน่ง

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่คือ ร้อยละ 77.28 เป็นลูกจ้างประจำ ตำแหน่งพนักงานพิทักษ์ป่า รองลงมาร้อยละ 10.23 เป็นข้าราชการระดับ 5 ถัดมาร้อยละ 5.68 เป็นข้าราชการระดับ 7 และร้อยละ 2.27 เท่ากัน 3 ระดับ เป็นข้าราชการระดับ 8 ระดับ 6 และระดับ 4

จากผลการวิจัย เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างประจำ ตำแหน่งพนักงานพิทักษ์ป่า ซึ่งกรมป่าไม้บรรจุและแต่งตั้งให้เข้ารับราชการจากผู้ที่ผ่านการสอบคัดเลือกโดยปกติแล้วเจ้าหน้าที่เหล่านี้จะผ่านการเป็นลูกจ้างชั่วคราวรายวันที่ปฏิบัติงานในพื้นที่อุทยานแห่งชาติมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี หลังจากบรรจุและแต่งตั้งให้เข้ารับราชการแล้ว กรมป่าไม้ก็จะมีคำสั่งให้ออกไปปฏิบัติงานประจำอุทยานแห่งชาติต่างๆ เพื่อช่วยเหลือและแบ่งเบาภาระในการปฏิบัติงานของข้าราชการซึ่งมีจำนวนน้อย เนื่องจากกรอบอัตรากำลังกำหนดบุคลากรที่เป็นข้าราชการสำหรับแต่ละอุทยานแห่งชาติไม่เพียงพอ ประกอบกับการปฏิบัติงานในพื้นที่อุทยาน

แห่งชาติมีความยากลำบาก และเสี่ยงภัยอันตรายอยู่ตลอดเวลาอาจเป็นเหตุให้ข้าราชการให้ความสนใจและสมัครใจที่จะปฏิบัติงานอุทยานแห่งชาติน้อยกว่างานด้านอื่น

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามระดับชั้นการดำรงตำแหน่ง

(N=88)

ตำแหน่ง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พนักงานพิทักษ์ป่า	68	77.28
ข้าราชการระดับ 4	2	2.27
ข้าราชการระดับ 5	9	10.23
ข้าราชการระดับ 6	2	2.27
ข้าราชการระดับ 7	5	5.68
ข้าราชการระดับ 8	2	2.27

รายได้จากทางราชการ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่คือ ร้อยละ 80.68 มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 6,000-12,000 บาท รองลงมาร้อยละ 12.50 มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 12,001-18,000 บาท ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 4.55 มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 24,001-30,000 บาท และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 2.2 มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 30,001-36,000 บาทขึ้นไป สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่มีรายได้ต่อเดือนสูงที่สุดคือ 35,490 บาท ต่ำสุดคือ 6,020 บาท และรายได้เฉลี่ยเดือนละ 10,892.16 บาท

จากผลการวิจัย เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนจากทางราชการในระดับที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับค่าครองชีพและปัญหาเศรษฐกิจในปัจจุบัน [พ.ศ.2544] ทั้งนี้สืบเนื่องจากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่เป็นพนักงานพิทักษ์ป่า ซึ่งมีอัตราเงินเดือนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ แม้จะมีรายได้ประเภทอื่น ๆ เช่น ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าเบี้ยกนดาร์ แต่ก็มีจำนวนไม่มากนักและไม่ได้รับทุกคน โดยเฉพาะเบี้ยกนดาร์นั้น ไม่ปรากฏว่ามีเจ้าหน้าที่คนใดได้รับสิทธิ์ให้เบิกค่าเบี้ยกนดาร์แม้แต่คนเดียว ส่วนผู้ที่มีรายได้ต่อเดือนสูงเนื่องจากอัตราเงินเดือนสูงแต่ก็มีเพียงจำนวนน้อย เนื่องจากเป็นข้าราชการ

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามรายได้จากทางราชการ(ต่อเดือน)

(N=88)

รายได้จากทางราชการ (ต่อเดือน)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
6,000 – 12,000	71	80.68
12,001 – 18,000	11	12.50
18,001 – 24,000	-	-
24,001 – 30,000	4	4.55
30,001 – 36,000	2	2.27
รายได้เฉลี่ย = 10,892.16 บาท รายได้ต่ำสุด – สูงสุด = 6,020 – 35,490 บาท		
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 5,782.99		

ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในพื้นที่

ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในพื้นที่อุทยานแห่งชาติปัจจุบัน พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติปฏิบัติงานประจำอุทยานแห่งชาติปัจจุบันเฉลี่ย 9 ปี โดยผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 40.91 ปฏิบัติงานประจำอุทยานแห่งชาติปัจจุบัน 1-6 ปี รองลงมาร้อยละ 27.23 ปฏิบัติงานมาเป็นเวลา 7-12 ปี และร้อยละ 21.59 ปฏิบัติงานมาแล้วเป็นเวลา 13-18 ปี ส่วนร้อยละ 6.82 ปฏิบัติงานในพื้นที่อุทยานแห่งชาติปัจจุบันเป็นเวลา 19-24 ปี และร้อยละ 3.41 ปฏิบัติงานในพื้นที่อุทยานแห่งชาติปัจจุบัน เป็นเวลา 25-30 ปี

จากผลการวิจัยที่ปรากฏว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ในจังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่ ปฏิบัติงานในพื้นที่อุทยานแห่งชาติปัจจุบันเป็นเวลา 1-6 ปี ซึ่งน่าจะเพียงพอต่อการทำความเข้าใจในการปฏิบัติงาน และเกิดความชำนาญในภูมิประเทศของอุทยานชาตินั้น ๆ ส่วนผู้ที่ปฏิบัติงานในอุทยานแห่งชาติแต่ละแห่งเป็นเวลานาน ดังจะเห็นได้ว่าร้อยละ 21.6 ปฏิบัติงานในอุทยานแห่งชาติปัจจุบันมาแล้วตั้งแต่ 13-18 ปี อาจมีปัญหาด้านเกิดความเฉื่อยชาในการปฏิบัติงาน เนื่องจากปฏิบัติงานในแต่ละพื้นที่มาเป็นเวลานานจนเกิดความจำเจ นอกจากนี้ยังอาจเกิดปัญหาในด้านการสร้างอิทธิพลในพื้นที่ จำเป็นต้องมีการโยกย้ายสับเปลี่ยนให้ไปปฏิบัติงานใน

อุทยานแห่งชาติแห่งอื่นบ้างเพื่อกระตุ้นให้เกิดให้เกิดความตื่นตัวและเปลี่ยนบรรยากาศในการปฏิบัติงานซึ่งจะทำให้ประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานในอนาคตดีขึ้น

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในพื้นที่

(N=88)

ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ (ปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 – 6	36	40.91
7 – 12	24	27.27
13 – 18	19	21.59
19 – 24	6	6.82
25 – 30	3	3.41
ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานเฉลี่ย = 9 ปี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 6.87 ปี พิสัย 1-30 ปี		

ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานด้านอุทยานแห่งชาติ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่มีระยะเวลาปฏิบัติงานด้านอุทยานแห่งชาติมากที่สุดคือ 30 ปี และน้อยที่สุดคือ 1 ปี โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ร้อยละ 29.55 มีระยะเวลาที่ปฏิบัติงานด้านอุทยานแห่งชาติ 7-12 ปี รองลงมาร้อยละ 27.27 มีระยะเวลาปฏิบัติงานด้านอุทยานแห่งชาติในช่วง 13-18 ปี และร้อยละ 20.45 มีระยะเวลาที่ปฏิบัติงานด้านอุทยานแห่งชาติในช่วง 1-6 ปี ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกร้อยละ 18.18 มีระยะเวลาที่ปฏิบัติงานด้านอุทยานแห่งชาติในช่วง 19-24 ปี และร้อยละ 4.55 มีระยะเวลาที่ปฏิบัติงานด้านอุทยานแห่งชาติในช่วง 25-30 ปี โดยระยะเวลาปฏิบัติงานด้านอุทยานแห่งชาติทั้งหมดเฉลี่ยเท่ากับ 12.83 ปี

จากผลการวิจัยที่ปรากฏ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานด้านอุทยานแห่งชาติเป็นระยะเวลาที่ยาวนานพอสมควร จนเพียงพอที่จะเกิดความเข้าใจและมีทักษะในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพได้ นอกจากนี้ยังนานพอที่จะเกิดเป็นความรักและมีจิตสำนึกในการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติ จึงไม่ค่อยมีการเปลี่ยนสายงานหรือเปลี่ยนอาชีพมากนัก

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน
ด้านอุทยานแห่งชาติ

(N=88)

ระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน ด้านอุทยานแห่งชาติ (ปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 – 6	18	20.45
7 – 12	26	29.55
13 – 18	24	27.27
19 – 24	16	18.18
25 – 30	4	4.55
ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานด้านอุทยานแห่งชาติเฉลี่ย = 12 ปี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 6.76 ปี พิสัย 1-30 ปี		

ประสบการณ์ปฏิบัติงานด้านอื่น

ประสบการณ์ปฏิบัติงานด้านอื่นซึ่ง หมายถึง ก่อนที่ผู้ให้ข้อมูลจะปฏิบัติงานด้านอุทยานแห่งชาตินั้น ผู้ให้ข้อมูลเคยปฏิบัติงานในกรมป่าไม้ตามสายงานด้านอื่นๆ มาก่อนหรือไม่ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลประมาณสามในสี่คือ ร้อยละ 73.86 ไม่เคยปฏิบัติงานด้านอื่นมาก่อน และหนึ่งในห้าหรือประมาณ ร้อยละ 26.14 เคยปฏิบัติงานด้านอื่นมาก่อน

จากผลการวิจัยที่พบว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ จำนวนร้อยละ 73.86 ไม่เคยปฏิบัติงานด้านอื่นมาก่อน และนั่นหมายความว่าตั้งแต่เริ่มเข้ามาปฏิบัติงานในหน่วยงานของกรมป่าไม้นั้น เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านอุทยานแห่งชาติมาโดยตลอด จึงอาจกล่าวได้ว่างานในหน้าที่ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในทุกด้านนั้น เจ้าหน้าที่เหล่านี้จะทราบและเข้าใจถึงวิธีปฏิบัติได้เป็นอย่างดี ส่วนการที่จะปฏิบัติงานได้ดีมีประสิทธิภาพหรือไม่ น่าจะขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถ ตลอดจนจิตสำนึกในหน้าที่การงาน รวมถึงวิญญานรักอนุรักษ์ในตัวของเจ้าหน้าที่แต่ละคนว่าจะมีมากน้อยเพียงใด สำหรับเจ้าหน้าที่ที่เคยปฏิบัติงานด้านอื่นมาก่อน มีบางส่วนเคยปฏิบัติงานด้านเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ซึ่งงานที่ปฏิบัติมีความคล้ายคลึงกัน จึงไม่น่าจะเกิดปัญหาในการทำความเข้าใจและเรียนรู้งานอุทยานแห่งชาติมากนัก สำหรับผู้ที่เคย

ปฏิบัติงานด้านอื่นที่มีความแตกต่างกับงานอุทยานแห่งชาติมาก จำเป็นที่จะต้องศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจในงานของอุทยานแห่งชาติให้ลึกซึ้ง จึงจะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามประสบการณ์ปฏิบัติงาน

(N=88)

ประสบการณ์ปฏิบัติงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ปฏิบัติงานอุทยานแห่งชาติแห่งเดียวมาตลอด	65	73.86
เคยปฏิบัติงานด้านอื่นมาก่อน	23	26.14

ลักษณะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ

การวิจัยลักษณะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในจังหวัดเชียงใหม่ครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาถึงลักษณะหรือวิธีการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในงานด้านการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ว่าในภาพรวมแล้วเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีลักษณะหรือวิธีการปฏิบัติงานอย่างไร และเมื่อนำมาวิเคราะห์โดยเปรียบเทียบกับแนวทางปฏิบัติตามที่ผู้วิจัยได้ตรวจเอกสารไว้ใน 3 ประเด็นการศึกษาค้นคว้าได้แก่ 1) แนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติ 2) บทบาทและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และ 3) ทฤษฎีการใช้อำนาจอธิปไตยแล้ว ลักษณะการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในจังหวัดเชียงใหม่ถูกต้องหรือไม่

ผู้วิจัย ได้กำหนดแบบสอบถามในส่วนที่ 2 ออกเป็น 2 ด้านประกอบด้วย

ด้านที่ 1 แนวทางการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้วิจัยมุ่งเน้นในประเด็นแนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติ เพื่อศึกษาว่าอุทยานแห่งชาติแต่ละแห่งมีแนวทางการปฏิบัติงานที่ถูกต้องตรงตามมาตรการหรือวิธีการในการจัดการอุทยานแห่งชาติที่เป็นสากลหรือไม่ ทั้งนี้เนื่องจากหากอุทยานแห่งชาติแต่ละแห่งมีการจัดการที่ถูกต้อง จะทำให้เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติงานได้สะดวกและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีแผนงานและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน อาทิเช่น มีการจัดทำแผนการจัดการให้เป็นแนวทางการปฏิบัติ หรือมีการกำหนดแนวเขตพื้นที่ชัดเจนและมีเครื่องหมาย

แสดงให้เห็นประชาชนได้เห็นแนวเขตอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น ซึ่งข้อมูลดังกล่าวนี้ผู้เป็นหัวหน้าหน่วยงานจะเป็นผู้ให้ข้อมูลได้ดีที่สุด ผู้วิจัยจึงกำหนดให้เฉพาะหัวหน้าอุทยานแห่งชาติแต่ละแห่งเป็นผู้ให้ข้อมูล

ด้านที่ 2 ลักษณะการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้วิจัยมุ่งเน้นในประเด็น บทบาทและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประเด็นทฤษฎีการใช้อำนาจรัฐด้านการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อศึกษาว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ปฏิบัติงานไปตามบทบาทและหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ ตลอดจนมีการใช้อำนาจหน้าที่อย่างสมเหตุสมผลหรือไม่ นอกจากนี้วิธีปฏิบัติอื่นใดที่จะมีส่วนเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยที่ยังอยู่ภายในอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายนั้น เจ้าหน้าที่ได้นำมาปฏิบัติหรือไม่ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวนี้ผู้วิจัยกำหนดให้เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามทุกคนเป็นผู้ให้ข้อมูล

แบบสอบถามเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในส่วนที่ 2 ทั้งด้านที่ 1 และด้านที่ 2 เป็นแบบเลือกตอบว่า ข้อความที่กำหนดในแบบสอบถามแต่ละข้อเป็นลักษณะหรือวิธีปฏิบัติงานที่ผู้ให้ข้อมูลให้ปฏิบัติงานจริง ใช่หรือไม่ โดยข้อความแต่ละข้อจะกล่าวถึงแนวทางการปฏิบัติงานหรือวิธีการปฏิบัติที่ผู้วิจัยได้ออกแบบโดยเปรียบเทียบกับประเด็นการศึกษาที่ได้จากการตรวจเอกสารต่าง ๆ ข้างต้น และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็ความจริงมากที่สุด ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบข้อความ เป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่ 1) เป็นข้อความที่ถูกต้องตรงตามประเด็นการศึกษา ซึ่งหากผู้ให้ข้อมูลเลือกตอบว่าใช่ จะถือว่าตอบถูก หากเลือกตอบว่าไม่ใช่ จะถือว่าตอบผิดในข้อนั้น และลักษณะที่ 2) เป็นข้อความที่ตรงข้ามกับประเด็นการศึกษา หากผู้ให้ข้อมูลเลือกตอบว่าใช่จะถือว่าตอบผิด หากเลือกตอบว่าไม่ใช่ จะถือว่าตอบถูกในข้อนั้น ทั้งนี้ได้กำหนดให้ผู้ให้ข้อมูลแสดงเหตุผลหรืออธิบายเพิ่มเติมไว้ด้วยว่า วิธีปฏิบัติที่ผู้ให้ข้อมูลให้ปฏิบัติงานจริงเป็นอย่างไร โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติไว้ดังนี้

ใช่/ถูกต้อง (ตรงตามประเด็นการศึกษา) = 1 คะแนน

ไม่ใช่ /ไม่ถูกต้อง (ไม่ตรงตามประเด็นการศึกษา) = 0 คะแนน

จากนั้นผู้วิจัยได้นำคะแนนที่ได้มาคำนวณค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย (weight mean score) โดยมีเกณฑ์ค่าคะแนนเฉลี่ยสำหรับบ่งชี้ลักษณะการปฏิบัติงานดังนี้

ช่วงค่าคะแนนเฉลี่ย 0.00 – 0.50 แสดงว่าลักษณะการปฏิบัติงานไม่ถูกต้อง

ช่วงค่าคะแนนเฉลี่ย 0.51 – 1.00 แสดงว่าลักษณะการปฏิบัติงานถูกต้อง

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

ด้านที่ 1 แนวทางการปฏิบัติงาน

แนวทางการปฏิบัติงาน เป็นข้อมูลของหน่วยงานเกี่ยวกับวิธีการจัดการอุทยานแห่งชาติ ซึ่งผู้วิจัยต้องการทราบว่าอุทยานแห่งชาติแต่ละแห่งมีการจัดการอย่างไร กล่าวคือหลักการจัดการอุทยานแห่งชาติที่เป็นสากล ได้กำหนดมาตรการหรือวิธีในการจัดการอุทยานแห่งชาติไว้แล้ว อุทยานแห่งชาติได้ปฏิบัติตามหรือไม่อย่างไร และหากปฏิบัติตาม ได้ปฏิบัติตามครบถ้วนหรือไม่ โดยเก็บข้อมูลจากหัวหน้าอุทยานแห่งชาติ จำนวน 6 แห่ง ผลการวิจัยมีดังนี้

1.1 การจัดทำแผนแม่บท (master plan) หรือ

แผนการจัดการ (management plan)

ผลการวิจัยพบว่า อุทยานแห่งชาติในจังหวัดเชียงใหม่ร้อยละ 50.00 มีการจัดทำแผนแม่บท (master Plan) หรือแผนการจัดการ (management Plan) ไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ส่วนอีกร้อยละ 50.00 ยังไม่มีการจัดทำแผนดังกล่าวนี้ โดยระบุว่าเนื่องจากงบประมาณ

จากผลการวิจัยที่ปรากฏ มีอุทยานแห่งชาติเพียงครึ่งหนึ่งของจำนวนอุทยานแห่งชาติทั้งหมดทำการศึกษาวิจัย ที่มีการจัดทำแผนแม่บทหรือแผนจัดการอุทยานแห่งชาติ ส่วนที่เหลือยังไม่ได้จัดทำ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากว่า การจัดทำแผนแม่บทหรือแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติ ต้องใช้งบประมาณในการจัดทำค่อนข้างสูง และจำเป็นต้องทำเป็นคำขอให้จัดตั้งงบประมาณสำหรับดำเนินการไว้ในแบบขอจัดตั้งงบประมาณประจำปี ซึ่งในส่วนนี้จำเป็นต้องได้รับการเอาใจใส่และติดตามงบประมาณจากหัวหน้าอุทยานแห่งชาติแต่ละแห่ง

1.2 การจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปี

ผลการวิจัยพบว่า อุทยานแห่งชาติทุกแห่งที่ทำการศึกษาวิจัย ได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีของแต่ละอุทยานแห่งชาติ

จากผลการวิจัยที่ปรากฏ อุทยานแห่งชาติทุกแห่งมีการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีไว้เป็นคู่มือในการปฏิบัติงาน แสดงให้เห็นว่าอุทยานแห่งชาติแต่ละแห่งต่างเห็นความสำคัญของแผนปฏิบัติงานซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับหน่วยงาน เนื่องจากช่วยให้เจ้าหน้าที่ทราบถึงเป้าหมายและวิธีปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้ยังช่วยให้เจ้าหน้าที่ทราบว่าแต่ละคนมีหน้าที่อะไร และจะต้องปฏิบัติภารกิจใดก่อนและหลัง

1.3 การรังวัดแนวเขตรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

ผลการวิจัยพบว่า อุทยานแห่งชาติจำนวนร้อยละ 83.33 มีการรังวัดแนวเขตรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ส่วนร้อยละ 16.67 ยังไม่มีการรังวัดแนวเขตรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

จากผลการวิจัยที่ปรากฏว่าอุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่มีการรังวัดแนวเขตรอบพื้นที่ แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารอุทยานแห่งชาติต่างให้ความสำคัญในเรื่องความชัดเจนของแนวเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ ทั้งนี้เนื่องจากหากแนวเขตไม่ชัดเจนจะเกิดปัญหาในเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย อย่างไรก็ตามกิจกรรมการรังวัดแนวเขตเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญและมีหน้าที่รับผิดชอบโดยเฉพาะ อีกทั้งยังต้องมีการจัดสรรงบประมาณประจำปีมาดำเนินการ ดังนั้นหากอุทยานแห่งชาติแห่งใดยังไม่ได้มีการจัดสรรงบประมาณให้ กิจกรรมนั้นก็ยังคงไม่ได้ปฏิบัติ

1.4 การทำป้ายหรือเครื่องหมายแสดงแนวเขตพื้นที่

ผลการวิจัยพบว่า อุทยานแห่งชาติที่ทำการศึกษามีจำนวนร้อยละ 50.00 มีการทำป้ายหรือเครื่องหมายแสดงแนวเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่เพียงพอต่อการเห็นแนวเขตอย่างต่อเนื่อง และอีกร้อยละ 50.00 มีป้ายหรือเครื่องหมายแสดงแนวเขตไม่เพียงพอ

จากผลการวิจัยที่ปรากฏแสดงให้เห็นว่าอุทยานแห่งชาติครึ่งหนึ่งของทั้งหมดยังคงมีปัญหา เรื่องความชัดเจนของแนวเขตที่จะแสดงให้บุคคลภายนอกหรือแม้แต่เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติบางคนได้ทราบถึงขอบเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ผลที่ตามมาคือเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติประสบปัญหาในเรื่องการบังคับใช้กฎหมายเพราะผู้กระทำผิดจะอ้างว่าไม่ทราบว่าเป็นเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ซึ่งสาเหตุที่อุทยานแห่งชาติที่มีป้ายหรือเครื่องหมายแสดงแนวเขตไม่เพียงพอ อาจมาจากยังไม่ได้รับงบประมาณให้ดำเนินการหรืองบประมาณไม่เพียงพอ อย่างไรก็ตาม กิจกรรมนี้เป็นส่วนสำคัญสำหรับการปฏิบัติงาน จึงควรที่จะต้องเร่งดำเนินการให้เพียงพอ

1.5 การรังวัดแนวเขตแบ่งพื้นที่ป่ากับพื้นที่ราษฎร

ในพื้นที่ใจกลางอุทยานแห่งชาติ

ผลการวิจัยพบว่า อุทยานแห่งชาติร้อยละ 50.00 ที่ทำการศึกษามี มีการรังวัดแนวเขตแบ่งพื้นที่ป่ากับพื้นที่ราษฎรในพื้นที่ใจกลางอุทยานแห่งชาติทุกหมู่บ้าน ส่วนอีกร้อยละ 50.00 ยังไม่มีการดำเนินการและมีการดำเนินการแล้วแต่ไม่ครบทุกหมู่บ้าน

จากผลการวิจัยที่ปรากฏ มีอุทยานแห่งชาติจำนวนครึ่งหนึ่งของทั้งหมดที่ได้ดำเนินการกำหนดขอบเขตพื้นที่ป่ากับพื้นที่ราษฎรที่อยู่อาศัยและทำกินภายในพื้นที่ใจกลางอุทยานแห่งชาติ กรณีเช่นนี้เป็นกรณีที่ไม่สามารถอพยพราษฎรออกจากพื้นที่อุทยานแห่งชาติได้ จึงจำเป็นต้องกำหนดขอบเขตพื้นที่ของราษฎรให้ชัดเจนเพื่อไม่ให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าเพิ่มเติม ซึ่งช่วยให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติสะดวกยิ่งขึ้น เพราะทั้งเจ้าหน้าที่และราษฎร

ต่างรู้ถึงขอบเขตพื้นที่ของตนเองอันเป็นการลดความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่และราษฎร ส่วนอุทยานแห่งชาติอีกครั้งหนึ่งนั้น มีทั้งยังไม่ได้ดำเนินการหรือได้ดำเนินการไปเพียงบางส่วนเพราะต้องรองบประมาณ ควรจะต้องดำเนินการต่อไปให้ครบถ้วน

1.6 แผนการจัดตั้งหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ

ผลการวิจัยพบว่า อุทยานแห่งชาติทุกแห่งมีแผนการจัดตั้งหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติโดย กำหนดลำดับความสำคัญก่อน-หลัง

จากผลการวิจัยที่ปรากฏ ทุกอุทยานแห่งชาติต่างเห็นความสำคัญของการจัดลำดับความสำคัญก่อนและหลัง ทั้งนี้เนื่องจากว่าก่อนที่จะกำหนดว่าจะจัดตั้งหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ณ จุดใดก่อนและหลังจะต้องมีการศึกษาพื้นที่ทั้งหมดและประเมินสถานการณ์ว่าพื้นที่ใดมีความล่อแหลม เสี่ยงต่อการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติมากกว่านั้น แล้วจึงกำหนดความสำคัญ ก่อนและหลัง ตามลำดับ

1.7 การได้รับงบประมาณให้จัดตั้งหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ

ผลการวิจัยพบว่า อุทยานแห่งชาติร้อยละ 50.00 ได้งบประมาณให้จัดตั้งหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติตรงตามแผนที่กำหนดไว้ในแต่ละปี ส่วนอีกร้อยละ 50.00 ได้งบประมาณให้จัดตั้งหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติไม่ตรงตามแผนที่กำหนดไว้ในแต่ละปี

จากผลการวิจัยที่ปรากฏ แสดงให้เห็นว่าแผนการจัดตั้งหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่กำหนดไว้ตามข้อ 1.6 นั้น แต่ละอุทยานแห่งชาติไม่ได้รับงบประมาณให้ดำเนินตรงตามแผนที่วางไว้ครบถ้วนเสมอไป ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากงบประมาณที่ค่อนข้างจำกัด บางปีงบประมาณการจัดตั้งหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติจำเป็นต้องกระจายให้กับอุทยานแห่งชาติแห่งอื่นที่ยังไม่มีหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ หรือมีแต่ยังมีจำนวนน้อยเกินไป ดังนั้นการจัดตั้งหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ จำเป็นต้องคลาดเคลื่อนจากแผนที่วางไว้ แต่อาจกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่อยู่เหนือการควบคุมของหัวหน้าอุทยานแห่งชาติแต่ละแห่ง

1.8 จำนวนหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติต่อการควบคุมดูแลพื้นที่

ผลการวิจัยพบว่า อุทยานแห่งชาติที่ทำการศึกษาวิจัยเพียงร้อยละ 33.33 ที่ระบุว่า จำนวนหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่จัดตั้งไปแล้วเพียงพอต่อการควบคุมดูแลพื้นที่อย่างทั่วถึง โดยส่วนใหญ่คือร้อยละ 66.67 ระบุว่ายังมีจำนวนหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติไม่เพียงพอ

จากผลการวิจัยที่ปรากฏ แสดงให้เห็นว่าอุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่ยังคงจัดตั้งหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติได้ไม่ครบตามจำนวนที่วางแผนไว้ ซึ่งเท่ากับเป็นข้อจำกัดในการปฏิบัติงานของอุทยานแห่งชาติ ทั้งนี้เนื่องจากปกติแล้วการกำหนดจำนวนหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติจะขึ้นอยู่กับจำนวนพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละอุทยานแห่งชาติ หากอุทยานแห่งชาติใดมีพื้นที่กว้าง

ขวาง ก็จำเป็นต้องกำหนดให้มีหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติจำนวนมากตามสัดส่วนของการดูแลพื้นที่ ซึ่งหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติแต่ละหน่วยจะมีพื้นที่รับผิดชอบ 30,000-50,000 ไร่ ดังนั้น หากอุทยานแห่งชาติแห่งใดยังมีจำนวนหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติไม่ครบตามจำนวนที่วางแผนไว้ หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่จัดตั้งไปแล้วจะต้องดูแลรับผิดชอบพื้นที่เป็นจำนวนมาก และน่าจะเกินขีดความสามารถตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตามกรณีเช่นนี้เป็นสิ่งที่อยู่เหนือการควบคุมของหัวหน้าอุทยานแห่งชาติ เช่นเดียวกับข้อ 1.7 เพราะเป็นเรื่องของงบประมาณ

1.9 การจัดแบ่งพื้นที่ออกเป็นเขตจัดการต่างๆ

ผลการวิจัยพบว่า อุทยานแห่งชาติร้อยละ 66.67 มีการจัดแบ่งพื้นที่ออกเป็นเขตจัดการต่างๆ อย่างชัดเจน ส่วนอีกร้อยละ 33.33 มีการจัดแบ่งที่ยังไม่ชัดเจน

จากผลการวิจัยที่ปรากฏ อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่มีการจัดการพื้นที่อย่างถูกต้องตามหลักการจัดการอุทยานแห่งชาติ การดำเนินการดังกล่าวนี้ ช่วยให้อุทยานแห่งชาติแต่ละแห่งสามารถวางแผนการบริหารในแต่ละพื้นที่ได้สะดวก และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติก็จะทราบได้ว่าในแต่ละพื้นที่จัดแบ่งไว้นั้น จะสามารถดำเนินกิจกรรมอะไรได้บ้างตามศักยภาพของพื้นที่ ซึ่งปกติการจัดแบ่งพื้นที่ออกเป็นเขตจัดการต่างๆ นี้ จะกระทำลงบนแผนที่โดยลงขอบเขตของเขตจัดการต่างๆ ไว้อย่างชัดเจน จากการตรวจสอบภูมิประเทศของพื้นที่จริงประกอบ ในทางตรงกันข้าม อุทยานแห่งชาติที่ไม่มีการจัดแบ่งพื้นที่หรือมีการจัดแบ่งที่ไม่ชัดเจน จะเกิดปัญหาในการบริหารงาน หากวางแผนดำเนินกิจกรรมลงในพื้นที่ไม่รอบครอบเพียงพอ โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีความเปราะบางจะทำให้เสี่ยงต่อการเกิดผลกระทบในทางลบได้ง่าย ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่อุทยานแห่งชาติทุกแห่งจะต้องทำการศึกษาพื้นที่รับผิดชอบให้ละเอียดแล้วจัดแบ่งพื้นที่ออกเป็นเขตจัดการต่างๆ ตามศักยภาพและความสามารถในการรองรับการดำเนินกิจกรรมการปฏิบัติงานและการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

1.10 การมีส่วนร่วมของราษฎรในการจัดทำแผนจัดการอุทยานแห่งชาติ

ผลการวิจัยพบว่า อุทยานแห่งชาติร้อยละ 83.33 ระบุว่าราษฎรในพื้นที่ไม่มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดทำแผนจัดการอุทยานแห่งชาติ ส่วนอุทยานแห่งชาติร้อยละ 16.67 ระบุว่าราษฎรในพื้นที่มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดทำแผนจัดการอุทยานแห่งชาติ

จากผลการวิจัยที่ปรากฏ แสดงให้เห็นว่าราษฎรในพื้นที่ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการจัดการอุทยานแห่งชาติ ไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนจัดการอุทยานแห่งชาติซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องตามหลักของการให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่น เพราะอย่างน้อยที่สุดราษฎรในท้องถิ่นควรมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นต่อแผนการดำเนิน

งานของเจ้าหน้าที่ของรัฐว่าจะเกิดผลกระทบต่อราษฎรอย่างไร และควรจะวางแผนอย่างไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบ โดยที่ประโยชน์จากการดำเนินงานตามแผนจะต้องเกิดแก่ทั้งสองฝ่าย อันจะเป็นการลดและจัดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้น แต่หากพิจารณาจากข้อมูลการวิจัยจะพบว่าอุทยานแห่งชาติจำนวนหนึ่งนั้นยังไม่ได้มีการจัดทำแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติ ดังนั้นราษฎรจึงยังไม่มีโอกาสได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว อย่างไรก็ตามหากว่าอุทยานแห่งชาตินั้นๆ ได้รับงบประมาณให้ดำเนินการจัดทำแผนจัดการอุทยานแห่งชาติก็ควรจะต้องเปิดโอกาสให้ราษฎรในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานด้วย

ตารางที่ 11 (ต่อ)

วิธีการจัดการ	ใช่/ปฏิบัติ		ไม่ใช่/ไม่ปฏิบัติ		ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าคะแนนเฉลี่ย	เกณฑ์ปฏิบัติ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ			
7. ได้งบประมาณจัดตั้งหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติตรงตามแผนที่กำหนดไว้ในแต่ละปี	3	50.00	3	50.00	0.55	0.50	ไม่ถูกต้อง
8. จำนวนหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่จัดตั้งไปแล้วเพียงพอต่อการควบคุมดูแลพื้นที่อย่างทั่วถึง	2	33.33	4	66.67	0.52	0.33	ไม่ถูกต้อง
9. มีการจัดแบ่งพื้นที่ออกเป็นเขตจัดการต่างๆ อย่างชัดเจน	4	66.67	2	33.33	0.52	0.67	ถูกต้อง
10. ราษฎรในพื้นที่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการจัดทำแผนจัดการอุทยานแห่งชาติ	1	16.67	5	83.33	0.41	0.17	ไม่ถูกต้อง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม						0.60	ถูกต้อง

ด้านที่ 2 ลักษณะการปฏิบัติงาน

การวิจัยลักษณะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาเฉพาะการปฏิบัติงานด้านป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติซึ่งประกอบด้วย

1. การกิจหลักที่ต้องปฏิบัติ ได้แก่การออกลาดตระเวนตรวจตราพื้นที่เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิด และปราบปรามการลักลอบเข้ามากระทำผิด ศึกษาว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ได้ปฏิบัติงานในภารกิจนี้อย่างเข้มแข็งและมีการวางแผนการปฏิบัติอย่างเป็นระบบหรือไม่ ตลอดจนมีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ มากน้อยเพียงใด

2. การบังคับใช้กฎหมาย ศึกษาว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ได้นำบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาบังคับใช้สำหรับการกระทำผิดที่เกิดขึ้นอย่างครบถ้วน จริงจังหรือไม่

3. การใช้อำนาจและหน้าที่ตามกฎหมาย ศึกษาว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติได้ใช้อำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมหรือไม่

4. การประชาสัมพันธ์ ศึกษาว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติให้ความสำคัญและตั้งใจปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจกับมวลชนมากน้อยเพียงใด

5. การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ศึกษาว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเข้ามาให้ความช่วยเหลืองานของอุทยานแห่งชาติหรือไม่อย่างไร

6. การหาแนวร่วม ศึกษาว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติได้เล็งเห็นความสำคัญของการให้บุคคลอื่น หรือหน่วยงานอื่น เข้ามาเป็นแนวร่วมเพื่อช่วยเหลือในการดูแลรักษาพื้นที่อุทยานแห่งชาติ อีกทางหนึ่งด้วยหรือไม่อย่างไร

7. การประเมินผลและพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ศึกษาว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ มีความตื่นตัวที่จะปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพหรือไม่

ผู้วิจัยได้ออกแบบข้อความที่ครอบคลุมหัวข้อการปฏิบัติงานที่ต้องการศึกษาให้เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติทุกคนเลือกตอบว่า ข้อความที่บ่งบอกลักษณะหรือวิธีปฏิบัติงานในแต่ละข้อนั้น เป็นลักษณะหรือวิธีปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่แต่ละคน ใช่หรือไม่ใช่ และถ้าหากว่าไม่ใช่แต่ละคนมีเหตุผลหรือมีลักษณะหรือวิธีปฏิบัติงานต่างจากข้อความแต่ละข้ออย่างไร ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

2.1 จัดให้มีชุดลาดตระเวนตรวจพื้นที่อย่างทั่วถึง

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 76.14 เลือกตอบว่าใช่ ส่วนอีกร้อยละ 23.86 ตอบว่าไม่ใช่ โดยส่วนใหญ่ให้คำอธิบายเพิ่มเติมว่าไม่ทั่วถึงเพราะอัตรากำลังมีน้อย และพื้นที่รับผิดชอบกว้างขวางเกินไป ค่าคะแนนเฉลี่ย 0.76

จากผลการวิจัย แสดงว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติบางส่วนยังไม่สามารถตรวจตราดูแลพื้นที่รับผิดชอบได้อย่างทั่วถึง ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากอัตรากำลังมีไม่เพียงพอและพื้นที่รับผิดชอบกว้างขวางเกินไป การลาดตระเวนตรวจตราพื้นที่ให้ทั่วถึงจึงกระทำได้ยาก ซึ่งผลการวิจัยในด้านที่ 1 ข้อ 1.8 พบว่าอุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่ยังมีจำนวนหน่วยพิทักษ์ที่ไม่เพียงพอต่อการควบคุมพื้นที่อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากอุทยานแห่งชาติแห่งใดมีพื้นที่รับผิดชอบจำนวนมากแต่มีจำนวนหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติน้อย จะให้อัตรากำลังเจ้าหน้าที่มีน้อยตามไปด้วย แต่ในทางกลับกันพื้นที่รับผิดชอบต่อเจ้าหน้าที่หรือต่อหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติจะมากขึ้น ดังนั้นแม้ว่าค่าคะแนนเฉลี่ยจะระบุว่าการทำงานในข้อนี้ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ อยู่ในเกณฑ์ที่ถูกต้อง แต่ในส่วนที่ยังไม่ถูกต้องเนื่องจากข้อจำกัดใดก็ตามอาจทำให้การทำงานป้องกันและปราบปรามด้อยประสิทธิภาพลงได้

2.2 วางแผนการออกลาดตระเวนเป็นรายเดือน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 88.64 ตอบว่า ใช่ ส่วนอีกร้อยละ 11.36 ตอบว่า ไม่ใช่ คะแนนเฉลี่ย 0.89

จากผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่มีแผนการออกลาดตระเวนอย่างเป็นระบบ เนื่องจากแผนรายเดือนเป็นแผนที่มีความชัดเจนระยะเวลาการทำงานที่ไม่มากและไม่บ่อยเกินไป สามารถกำหนด วันเวลา และพื้นที่เป้าหมายได้ค่อนข้างเป็นปัจจุบัน และหากมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแผนปฏิบัติงานเป็นบางส่วนก็สามารถทำได้ง่าย นอกจากนี้แผนรายเดือนยังมีความยืดหยุ่นในการกำหนดตัวเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเนื่องจากมีระยะเวลาเพียงพอสำหรับการปรับเปลี่ยนหากเกิดกรณีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเดิมไม่อาจปฏิบัติงานตามวันเวลาที่ระบุตามแผน สำหรับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติอีกส่วนหนึ่งอาจออกปฏิบัติงานลาดตระเวนโดยไม่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า แต่ใช้วิธีลาดตระเวนวนไปมาในบริเวณพื้นที่รับผิดชอบ น่าจะเกิดความสับสนในเรื่องพื้นที่เป้าหมายและตัวเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติว่า วันเวลาใดมีพื้นที่เป้าหมายบริเวณไหน และใครเป็นผู้รับผิดชอบปฏิบัติงาน

2.3 การลาดตระเวนใช้วิธีการเดินเท้า

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 97.73 เลือกตอบว่า ใช่ ส่วนหนึ่งผู้ให้ข้อมูลอีกร้อยละ 2.27 เลือกตอบว่า ไม่ใช่ ค่าคะแนนเฉลี่ย 0.98

จากผลการวิจัย จะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเกือบทั้งหมดต่างเลือกใช้วิธีการเดินเท้าในการออกลาดตระเวน เนื่องจากการเดินเท้าจะสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้มากที่สุด แม้ว่าบางพื้นที่จะมีความยากลำบากต่อการเข้าถึงเพียงใดก็ตาม นอกจากนี้ยังมีเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติบางคนระบุเพิ่มเติมว่านอกจากการเดินเท้าแล้ว ยังใช้รถยนต์เป็นพาหนะในการออกลาดตระเวนด้วยเป็นบางครั้ง อย่างไรก็ตามหากการลาดตระเวนกระทำโดยใช้รถยนต์โดยไม่มีการเดินเท้าแล้วก็ไม่รู้จะเป็นวิธีที่ถูกต้อง

2.4 มีสายสืบออกหาข่าวการกระทำผิดในพื้นที่ตลอดเวลา

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 62.50 ตอบว่า ใช่ ส่วนอีกร้อยละ 37.50 ตอบว่า ไม่ใช่ โดยให้เหตุผลว่าไม่มีงบประมาณ และมีบางส่วนอธิบายเพิ่มเติมว่ามีการส่งสายสืบออกไปหาข่าวเป็นบางครั้งเท่านั้นเนื่องจากอันตรายต่อผู้เป็นสายสืบ ค่าคะแนนเฉลี่ย 0.63

ผลการวิจัยที่ปรากฏ แสดงว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่เลือกวิธีการส่งสายสืบออกหาข่าวการกระทำผิดในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเพื่อให้การปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นกว่าการปฏิบัติโดยไม่มีสายสืบ อย่างไรก็ตามสายสืบที่จะออกหาข่าวจำเป็นต้องปฏิบัติงานตามลำพัง และต้องตระเวนหาข่าวไปทั่วทุกพื้นที่ซึ่งนับว่าเป็นงานที่เสี่ยงภัยอันตรายแก่ชีวิตมาก ดังนั้นจึงค่อนข้างที่จะหาผู้ปฏิบัติงานด้านนี้ได้ยาก แต่หากอุทยานแห่งชาติแห่งใดหรือเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติคนใด สามารถดำเนินการหาตัวผู้ที่มาทำงานสายสืบได้ จะทำให้การป้องกันและปราบปรามประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

2.5 พื้นที่เป้าหมายของการลาดตระเวนกำหนดไว้แน่นอนไม่เปลี่ยนแปลง

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 29.55 ตอบว่าใช่ ส่วนอีกร้อยละ 70.45 ตอบว่า ไม่ใช่ โดยอธิบายเพิ่มเติมว่าเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ ค่าคะแนนเฉลี่ย 0.7

จากผลการวิจัยที่ปรากฏ แสดงว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ส่วนใหญ่มีความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนแผนการลาดตระเวนได้ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งปกติแล้วจะมีการกำหนดพื้นที่เป้าหมายของการลาดตระเวนไว้ในแผนการลาดตระเวนแต่ละเดือน แล้วเจ้าหน้าที่ก็จะออกปฏิบัติงานไปตามแผน แต่มีบางครั้งที่เกิดเหตุกระทำผิดหรือมีสิ่งบอกละเมิดที่น่าจะเกิดการกระทำผิดในเห็นที่ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายลำดับถัด ๆ ไป หรือพื้นที่ที่ยังไม่ได้กำหนดเป็นพื้นที่เป้าหมายเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติควรต้องเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่ดังกล่าวก่อนเพื่อยับยั้งหรือบรรเทา

ความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่นั้น ๆ การดำเนินการตามแผนที่วางไว้โดยไม่เปลี่ยนแปลง ไม่ว่าสถานการณ์จะเป็นอย่างไร จึงไม่น่าจะเป็นสิ่งที่ถูกต้อง

2.6 ดำเนินการตามกฎหมายต่อผู้กระทำผิดอย่างเข้มงวด

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือร้อยละ 80.68 ตอบว่าใช่ ส่วนอีกร้อยละ 19.32 ตอบว่าไม่ใช่ ค่าคะแนนเฉลี่ย 0.81

จากผลการวิจัย แสดงว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่ ได้นำบทบัญญัติของกฎหมายมาบังคับอย่างจริงจัง นับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ทั้งนี้เนื่องจากว่ากฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้จัดเป็นกฎหมายมหาชนประเภทหนึ่งที่ตราขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะซึ่งได้แก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงได้กำหนดเป็นความผิดสำหรับผู้ที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในขอบเขตพื้นที่การบังคับใช้กฎหมาย และผู้กระทำผิดควรต้องรับโทษ เป็นการบังคับไม่ให้กระทำความผิดขึ้นอีก ดังนั้นหากเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมาย ไม่นำบทบัญญัติของกฎหมายมาบังคับใช้ให้จริงจัง ก็จะทำให้เจตนารมณ์ของกฎหมายไม่อาจบรรลุตามที่กำหนดไว้

2.7 แจ้งข้อกล่าวหาต่อผู้กระทำผิดที่ถูกจับกุมตามกฎหมายอุทยานฯ

เพียงฉบับเดียวก็พอ

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่คือร้อยละ 93.18 ตอบว่าไม่ใช่ และส่วนที่เหลือร้อยละ 6.82 ตอบว่าใช่ ค่าคะแนนเฉลี่ย 0.93

ผลการวิจัยพบว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติกลุ่มที่ตอบว่าไม่เช่นนั้น ได้อธิบายเพิ่มเติมว่าต้องแจ้งข้อหาต่อผู้กระทำผิดตามกฎหมายป่าไม้ทุกฉบับที่เกี่ยวข้อง แสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเหล่านี้ มีการนำบทบัญญัติของกฎหมายมาบังคับใช้อย่างครบถ้วน กล่าวคือหากความผิดที่เกิดขึ้นเข้าข่ายที่กฎหมายฉบับใดบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด ก็ต้องแจ้งข้อกล่าวหาตามกฎหมายฉบับนั้นด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกต้องสำหรับกระบวนการดำเนินคดีตามกฎหมายเพื่อเอาผิดกับผู้ต้องหา ทั้งนี้เนื่องจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏว่าพื้นที่อุทยานแห่งชาติแทบทุกแห่งถูกกำหนดขึ้นจากพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ดังนั้นพื้นที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่จึงเป็นพื้นที่ที่ต้องมีกฎหมายป่าไม้มาบังคับใช้ อีกอย่างน้อย 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 และ พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 อย่างไรก็ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ก่อนช่วงที่จะมีรายละเอียดปลีกย่อยมากกว่ากฎหมายป่าไม้อีก 2 ฉบับ ดังนั้นลักษณะการกระทำความผิด บางฐานความผิดตามกฎหมายอุทยานแห่งชาติ อาจไม่มีระบุไว้ในกฎหมายอีก 2 ฉบับ ดังกล่าว กรณีเช่นนี้จึงจำเป็นต้องแจ้งข้อกล่าวหาตามกฎหมายอุทยานแห่งชาติเพียงฉบับเดียว

2.8 การตอบโต้ผู้กระทำแบบตาต่อตาฟันต่อฟัน

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 89.77 ตอบว่าไม่ใช่ ที่เหลืออีกร้อยละ 10.23 ตอบว่าใช่ ค่าคะแนนเฉลี่ย 0.9

จากผลการวิจัย แสดงว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่ได้ใช้อำนาจหน้าที่ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างมีเหตุผลและอยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม ไม่ลุแก่อำนาจ ดังจะเห็น ได้จากการที่เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่ระบุว่าการตอบโต้ด้วยวิธีที่รุนแรงจะก่อให้เกิด ปัญหามวลชนจึงต้องใช้วิธีการชี้แจงอธิบายให้ผู้กระทำผิดเข้าใจ ตลอดจนจะต้องใช้หลักรัฐศาสตร์ เข้าช่วยในการปฏิบัติงานด้วย ซึ่งเป็นวิธีการที่ถูกต้อง เพราะถึงแม้ว่ากฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้ จะมุ่งเน้นที่การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอันเป็นประโยชน์ของสาธารณะชน แต่ก็ ไม่ได้มีเจตนารมณ์ที่จะต้องดำเนินการต่อผู้กระทำผิดเฉกเช่นกับผู้ที่กระทำผิดต่อชีวิตผู้อื่นตาม ประมวลกฎหมายอาญาแต่อย่างใด ดังนั้นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติทุกคนจึงควรที่จะต้อง ระมัดระวัง และใช้ดุลยพินิจอย่างรอบคอบในการปฏิบัติใช้ต่อผู้กระทำผิด

2.9 พบการกระทำผิด แต่ไม่พบผู้กระทำผิดยังคงแจ้งความ

ให้ตำรวจหาตัวผู้กระทำผิดต่อไป

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 67.05 ตอบว่าใช่ ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 32.95 ตอบว่าไม่ใช่ ค่าคะแนนเฉลี่ย 0.67

จากผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่ยังคงแสดงเจตนาที่ บังคับใช้กฎหมายกับทุกการกระทำผิดที่เกิดขึ้นแม้จะไม่พบตัวผู้กระทำผิดแต่ก็ต้องดำเนินการ เพื่อหาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษตามกฎหมาย เป็นการแสดงถึงความจริงจังและเอาใจใส่ต่องานที่ ปฏิบัติ กรณีนี้เป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติตรวจพบว่าการกระทำผิดเกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบ แต่ไม่พบผู้กระทำผิดในที่เกิดเหตุ และไม่ทราบว่าเป็นผู้กระทำผิดเป็นใคร แต่ก็นำเรื่องเข้าแจ้ง ความเพื่อร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนให้สืบสวนหาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษตามกฎหมายต่อไป ทั้งนี้หากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติไม่ดำเนินการใดๆ เลย ก็เท่ากับว่าไม่มีมีการบังคับ ใช้กฎหมาย และผู้กระทำความผิดก็จะไม่ถูกลงโทษ การกระทำผิดในลักษณะนั้นๆ จะเกิดขึ้นได้อีก สำหรับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติบางส่วนที่ตอบว่าไม่ใช่โดยให้เหตุผลว่าเพราะเจ้าหน้าที่ ดำรวจไม่รับผิดชอบที่ไม่ได้ตัวผู้ต้องหานั้นน่าจะเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน เนื่องจากเป็นหน้าที่ของ พนักงานสอบสวนที่จะต้องรับทำคดีทุกๆ ความผิดที่เกิดขึ้น กรณีจึงเป็นเรื่องการประสานระหว่าง หน่วยงาน ที่อาจจะต้องปรับปรุงให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

2.10 พบผู้กระทำผิดแต่จับไม่ได้ ยังคงแจ้งความให้ตำรวจ

สืบสวนหาตัวผู้กระทำผิดต่อไป

ผลการพบว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 85.27 ตอบว่าใช่ และอีกร้อยละ 14.73 ตอบว่าไม่ใช่ ค่าคะแนนเฉลี่ย 0.85

กรณีนี้เป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติตรวจพบการกระทำผิดโดยมีผู้กระทำผิดอยู่ในที่เกิดเหตุ แต่หลบหนีการจับกุมตัวของเจ้าหน้าที่ไปได้ จึงเป็นการแจ้งความร้องทุกข์กล่าวโทษในคดีที่ไม่มีตัวผู้ต้องหามาส่งพนักงานสอบสวนเช่นเดียวกับ ข้อ 2.9 ซึ่งผลการวิจัยที่ปรากฏเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่เลือกดำเนินการแจ้งความเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสืบสวนสอบสวนหาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษตามกฎหมายในจำนวนที่มากขึ้น อาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเห็นว่าน่าจะเป็นไปได้ในการได้ตัวผู้ต้องหามากขึ้น โดยผู้ที่เลือกตอบไม่ใช่ยังงให้เหตุผลว่าคดีไม่มีตัวผู้ต้องหาตำรวจไม่รับคดีแต่มีบางส่วนอธิบายเพิ่มเติมว่าแล้วแต่ความผิดที่เกิดขึ้น เป็นทางป่าหรือเลื่อยไม้ก็จะแจ้งความ ถ้าเป็นล่าสัตว์จะไม่แจ้งความ ซึ่งไม่น่าจะเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เพราะการบังคับใช้กฎหมายให้ได้ผลต้องบังคับให้ครบถ้วนทุกๆ ความผิด

2.11 การสืบสวนหาตัวผู้กระทำผิดหลังจากแจ้งความแล้วปล่อยให้

หน้าที่ของตำรวจโดยไม่ต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยว

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 64.77 ตอบว่าไม่ใช่ โดยอธิบายเพิ่มเติมต้องช่วยสืบหาตัวผู้กระทำผิดอีกทางหนึ่ง และต้องติดตามผลการดำเนินคดี ส่วนอีกร้อยละ 35.23 ตอบว่าใช่ ค่าคะแนนเฉลี่ย 0.65

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่มีความตั้งใจและเอาใจใส่ในการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง เพราะการที่ปล่อยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการสืบสวนแต่เพียงฝ่ายเดียวอาจล่าช้าเนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจมีงานคดีมากเกินไป การช่วยเหลือและแจ้งเบาะแสต่างๆ ในคดี จะทำให้ผลคดีคืบหน้ารวดเร็วยิ่งขึ้น จึงเป็นสิ่งที่เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติควรปฏิบัติมากกว่าปล่อยให้เจ้าหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการออกตรวจสอบที่เกิดเหตุบ่อยๆ นอกจากจะเป็นการสืบสวนหาเบาะแสผู้กระทำความผิดแล้ว ยังเป็นการป้องกันไม่ให้มีผู้หนึ่งผู้ใดลักลอบเข้ามากระทำความผิดเพิ่มเติมด้วย

2.12 ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่สายตรวจให้มีทักษะและความชำนาญ

ในการลาดตระเวน และการเข้าจับกุมผู้กระทำผิดทุกปี

ผลการวิจัยพบว่าผู้ที่ให้ข้อมูลร้อยละ 73.86 ตอบว่าใช่ ส่วนอีกร้อยละ 26.14 ตอบว่าไม่ใช่ ค่าคะแนนเฉลี่ย 0.76

จากผลการวิจัยพบว่าเจ้าหน้าที่อุทยานส่วนใหญ่ระบุว่ามีการฝึกฝนเจ้าหน้าที่สายตรวจไว้เรื่องทักษะและความชำนาญในการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เพราะทักษะและความชำนาญในการลาดตระเวนและการเข้าจับกุมผู้กระทำความผิดเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับงานป้องกันและปราบปราม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าจับกุมผู้กระทำความผิดต้องอาศัยทักษะและความชำนาญมากเป็นพิเศษ เพื่อลดปัญหาการต่อสู้หรือขัดขืนการจับกุมที่มักจะทำให้กลายเป็นเหตุของการใช้กำลังตอบโต้ซึ่งรุนแรงซึ่งกันและกันอยู่เสมอ ในส่วนของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติที่ให้ข้อมูลว่าการฝึกอบรมดังกล่าวนี้ไม่ได้กระทำทุกปีเพราะไม่มีงบประมาณหรือจะมีการฝึกอบรมเฉพาะเมื่อกรมป่าไม้มีคำสั่งให้ดำเนินการนั้น หัวหน้าอุทยานแห่งชาติจึงควรที่จะต้องหาวิธีการใดๆ ก็ตาม ให้เจ้าหน้าที่เหล่านี้ได้มีโอกาสฝึกฝนความชำนาญในเทคนิคและวิธีปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

2.13 เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามโดยลำพังมาตลอด

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 76.14 ตอบว่า ไม่ใช่ โดยอธิบายเพิ่มเติมว่ามีการประสานกับหน่วยป้องกันรักษาป่า หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นประจำ ส่วนอีกร้อยละ 23.86 ตอบว่าใช่ ค่าคะแนนเฉลี่ย 0.76

จากผลการวิจัยที่ปรากฏแสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ส่วนใหญ่ไม่ได้ปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามโดยลำพัง แต่มีการประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาร่วมปฏิบัติงานด้วย เช่น หน่วยป้องกันรักษาป่าใกล้เคียงกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติและเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธร หรือตำรวจตระเวนชายแดน การประสานงานให้หน่วยงานอื่นเข้ามาร่วมปฏิบัติงานนอกจากจะช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้นแล้ว ยังเป็นการหาแนวร่วมไปในตัวสำหรับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานตามลำพังเฉพาะเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติด้วยกันนั้น แม้จะไม่ใช่วิธีปฏิบัติที่ดี แต่การปฏิบัติงานร่วมกันหลายฝ่ายย่อมเกิดผลดีกว่า ทั้งในแง่ของผลงาน และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างหน่วยงานข้างเคียง

2.14 ชี้แจงชาวบ้านให้เข้าใจในวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติทุกครั้งที่มีโอกาสพบปะกับราษฎร

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 76.14 ตอบว่าใช่ และร้อยละ 23.86 ตอบว่าไม่ใช่ โดยอธิบายเพิ่มเติมพอสรุปได้ว่าชี้แจงเป็นบางครั้งเมื่อถูกสอบถามหรือเฉพาะเมื่อเห็นว่าเป็น จำเป็น ค่าคะแนนเฉลี่ย 0.76

จากผลการวิจัยที่ปรากฏ แสดงว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับงานประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างราษฎรกับเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้เนื่องจากงานป้องกันและปราบปรามนั้น ควรดำเนินงานไปพร้อมกันระหว่าง 1) การบังคับใช้กฎหมายกับ

ผู้กระทำผิดซึ่งเป็นมาตรการทางการปราบปรามการกระทำผิดที่เกิดขึ้น และ 2) การสร้างความเข้าใจและความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการทางด้านการป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดเกิดขึ้น ดังนั้นทุกครั้งที่มีโอกาสพบปะกับราษฎร ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติควรใช้โอกาสนั้นพูดคุยและทำความเข้าใจกับราษฎรเท่าที่จะทำได้โดยไม่จำเป็นต้องหวังผลว่าชาวบ้านหรือราษฎรเหล่านั้นจะรับฟังและทำความเข้าใจได้ในการพบปะพูดคุยเพียงครั้งเดียว เพราะงานประชาสัมพันธ์จะต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

2.15 ปฏิบัติงานโดยได้มีการศึกษาและทำความเข้าใจในเจตนารมณ์

ของกฎหมายอุทยานแห่งชาติ

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 97.73 ตอบว่าใช่ และร้อยละ 2.27 ตอบว่าไม่ใช่ ค่าคะแนนเฉลี่ย 0.98

จากผลการวิจัยที่ปรากฏแสดงว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเกือบทั้งหมด ต่างปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามโดยเข้าใจถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายอุทยานแห่งชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เพราะการที่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานโดยมีอำนาจของกฎหมายอยู่ในมือแล้วรู้ว่าอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของตนเองมีมากนักน้อยเพียงใดและกฎหมายนั้นมีวัตถุประสงค์ที่จะคุ้มครองสิ่งใดจะทำให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลยพินิจในการปฏิบัติงานให้เหมาะสมแก่เหตุและผลตามควรแก่กรณี

2.16 ปฏิบัติงานโดยมีความเข้าใจในบทบาท อำนาจและหน้าที่

ตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 98.86 ตอบว่าใช่ และร้อยละ 1.14 ตอบว่าไม่ใช่ ค่าคะแนนเฉลี่ย 0.99

จากผลการวิจัยที่ปรากฏ แสดงว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเกือบทั้งหมดทราบและเข้าใจตนเองมีบทบาทอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายมากนักน้อยเพียงใด ซึ่งเป็นการต่อเนื่องจากข้อ 15 กล่าวคือ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติได้ศึกษาและทำความเข้าใจในเจตนารมณ์ของกฎหมายอุทยานแห่งชาติแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่ซึ่งเป็นพนักงานพิทักษ์ป่านี้ ทุกคนจะต้องเรียนรู้วิชากฎหมายป่าไม้ทุกฉบับทุกครั้งที่มีการอบรมพนักงานพิทักษ์ป่า

2.17 ปฏิบัติงานโดยถือเอาอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย

เป็นที่ตั้งเพียงอย่างเดียว

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 85.23 ตอบว่าไม่ใช่ โดยอธิบายเพิ่มเติมว่าต้องให้หลักฐานรัฐศาสตร์และมนุษยธรรมเข้าประกอบด้วย และร้อยละ 14.77 ตอบว่าใช่

จากผลการวิจัยที่ปรากฏ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเป็นหลักในการปฏิบัติงานเพียงอย่างเดียวแต่ยังใช้หลักรัฐศาสตร์และความเป็นมนุษยธรรมเข้ามาประกอบ แสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่มิได้ดูแลอำนาจ หากแต่ใช้ดุลยพินิจที่จะปฏิบัติงาน อย่างมีเหตุผล ตลอดจนนำหลักปฏิบัติที่ตนเห็นว่าน่าจะมีความเหมาะสมและช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพเข้ามาประยุกต์ใช้ สำหรับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนที่เหลือปฏิบัติงานโดยเห็นว่าการกฎหมายต้องเป็นกฎหมายนั้น แม้จะไม่อาจกล่าวได้ว่าเป็นวิธีปฏิบัติงานที่ผิดเพราะถึงอย่างไรกฎหมายก็ให้อำนาจไว้แล้ว แต่เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ก็มีความเห็นว่า ไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้อง เพราะอาจนำมาซึ่งปัญหาความขัดแย้งกับชุมชน

2.18 รณรงค์และส่งเสริมให้ชาวบ้านในพื้นที่รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มรักษป่า

ผลการวิจัยพบว่าให้ข้อมูลร้อยละ 75.00 ตอบว่าใช่ ส่วนอีกร้อยละ 25.00 ตอบว่าไม่ใช่ โดยอธิบายเพิ่มเติมว่า ไม่มีงบประมาณ

จากผลการวิจัยที่ปรากฏ แสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาพื้นที่อุทยานแห่งชาติเป็นการหาแนวร่วม โดยเริ่มต้นในกลุ่มเล็กๆ ของชุมชนที่ยอมรับในบทบาทและคุณค่าความสำคัญของอุทยานแห่งชาติ ซึ่งการดำเนินการอาจไม่ต้องใช้งบประมาณเฉพาะด้านแต่อาศัยการประชาสัมพันธ์ และการเข้าหาชุมชนบ่อยๆ การออกพบปะกับชุมชนตามหมู่บ้านต่างๆ ในพื้นที่อาจนับได้ว่าเป็นการลาดตระเวนที่ไม่ใช่มีวัตถุประสงค์เพื่อปราบปราม แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกัน ซึ่งได้แก่การมีแนวร่วมที่จะช่วยป้องกันดูแลรักษาพื้นที่

2.19 ขอความร่วมมือหน่วยงานราชการอื่นให้ช่วยดูแล

ชาวบ้านไม่ให้บุกรุกป่า

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 98.86 ตอบว่าใช่ ส่วนอีกร้อยละ 1.14 ตอบว่าไม่ใช่ ค่าคะแนนเฉลี่ย 0.99

จากผลการวิจัยที่ปรากฏ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเกือบทั้งหมดระบุว่ามีการขอความร่วมมือจากหน่วยงานราชการอื่นให้เข้ามาช่วยควบคุมดูแลไม่ให้ราษฎรบุกรุกพื้นที่ป่าของอุทยานแห่งชาติ เป็นกรณีหาแนวร่วมในการช่วยดูแลและป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าจากหน่วยงานราชการอื่น ซึ่งไม่ว่าหน่วยงานร่วมปฏิบัติงานปราบปรามการกระทำผิด แต่เป็นหน่วยงานที่มีส่วนในการดูแล ก็เกี่ยวกับเรื่องความเป็นอยู่ของราษฎร เช่นหน่วยงานของอำเภอ หรือหน่วยงานส่งเสริมการเกษตร ซึ่งหากว่าสามารถประสานงานกับหน่วยงานเหล่านี้ได้ จะช่วยให้เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติสามารถปฏิบัติงานได้สะดวกยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประสานงานให้หน่วยงานส่งเสริม ด้านการเกษตร ให้ดำเนินงานในลักษณะที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการ

อุทยานแห่งชาติ เช่น ส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตการเกษตรต่อพื้นที่จะช่วยลดการบุกรุกพื้นที่ป่าเพิ่มเติมได้

2.20 มีการประเมินผลการปฏิบัติงานทุกปี

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ร้อยละ 77.27 ตอบว่าใช่ ส่วนอีกร้อยละ 22.73 ตอบว่าไม่ใช่ ค่าคะแนนเฉลี่ย 0.77

จากผลการวิจัยที่ปรากฏ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่มีการประเมินผลการปฏิบัติงานทุกปี ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกต้องเพราะการประเมินผลการปฏิบัติงานจะทำให้เจ้าหน้าที่ทราบว่ามีส่วนผิดพลาดหรือสิ่งที่จะต้องแก้ไขเพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นหรือไม่ นอกจากนี้ยังช่วยให้เจ้าหน้าที่มีความตื่นตัวในการปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลา สำหรับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติที่ตอบว่าไม่ใช่ โดยให้เหตุผลในลักษณะที่สอดคล้องกันว่าเป็นหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติซึ่งหมายถึงหัวหน้าอุทยานแห่งชาติที่จะเป็นผู้ประเมิน นำเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องนัก ทั้งนี้เนื่องจากว่า นอกจากผู้บังคับบัญชาเป็นผู้ประเมินผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานทั้งหมดแบบเป็นทางการแล้ว ตัวเจ้าหน้าที่แต่ละคน ก็สามารถที่จะประเมินผลสำหรับตนเองได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการปรับปรุงและพัฒนาตนเองไปในตัว

ตารางที่ 12 ค่าคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติตามข้อ 2 ลักษณะการปฏิบัติงาน

(N=88)

ลักษณะการปฏิบัติงาน	ไปปฏิบัติ		ไม่ไปปฏิบัติ		ค่าเบี่ยงเบน		เกณฑ์ปฏิบัติ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	มาตรฐาน	เฉลี่ย	
1. จัดให้มีชุดลาดตระเวนตรวจพื้นที่อย่างทั่วถึง	67	76.14	21	23.86	0.43	0.76	ถูกต้อง
2. วางแผนการออกลาดตระเวนเป็นรายเดือน	78	88.64	10	11.36	0.32	0.89	ถูกต้อง
3. ลาดตระเวนใช้วิธีการเดินเท้า	86	97.73	2	2.27	0.15	0.98	ถูกต้อง
4. มีสายสืบออกหาข่าวการกระทำผิดในพื้นที่ตลอดเวลา	55	62.50	33	37.50	0.49	0.62	ถูกต้อง
5. พื้นที่เป้าหมายของการลาดตระเวนกำหนดไว้แน่นอน ไม่เปลี่ยนแปลง	26	29.55	62	70.45	0.46	0.70	ถูกต้อง
6. ดำเนินการตามกฎหมายต่อผู้กระทำความผิดอย่างเข้มงวด	71	80.68	17	19.32	0.40	0.81	ถูกต้อง
7. แจ้งข้อกล่าวหาต่อผู้ที่ถูกจับกุมตามกฎหมายอุทยานฯ เพียงฉบับเดียวก็พอ	6	6.82	82	92.18	0.25	0.93	ถูกต้อง
8. ตอบโต้ผู้กระทำความผิดแบบตาต่อตา ฟันต่อฟัน	9	10.23	79	89.77	0.30	0.90	ถูกต้อง
9. พบการกระทำความผิด แต่ไม่พบผู้กระทำความผิดท่านยังคงแจ้งความให้ตำรวจหาตัวผู้กระทำความผิดต่อไป	59	67.05	29	32.95	0.47	0.67	ถูกต้อง

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ลักษณะการปฏิบัติงาน	ใช่/ปฏิบัติ		ไม่ใช่/ไม่ปฏิบัติ		ค่าเบี่ยงเบน		เกณฑ์ปฏิบัติ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	มาตรฐาน	เฉลี่ย	
10. พบผู้กระทำผิดแต่จับไม่ได้ ท่านยังคงแจ้งความให้ตำรวจสืบสวนหาตัวผู้กระทำความผิด	75	85.27	13	14.73	0.36	0.85	ถูกต้อง
11. การสืบสวนหาตัวผู้กระทำความผิดหลังจากแจ้งความแล้วท่านปล่อยให้ป็นหน้าที่ของตำรวจ โดยไม่ต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยว	31	35.23	57	64.77	0.48	0.65	ถูกต้อง
12. ผูกอบรมเจ้าหน้าที่สายตรวจให้มีทักษะและความชำนาญในการลาดตระเวน และการเข้าจับกุมผู้กระทำความผิดทุกปี	65	73.86	23	26.14	0.44	0.74	ถูกต้อง
13. ท่านและเจ้าหน้าที่ของท่านปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามโดยลำพังมาตลอด	21	23.86	67	76.14	0.43	0.76	ถูกต้อง
14. ได้ชี้แจงชาวบ้านให้เข้าใจในวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติทุกครั้งที่มีโอกาสพบปะกับราษฎร	67	76.14	21	23.86	0.43	0.76	ถูกต้อง

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ลักษณะการปฏิบัติงาน	ใช่/ปฏิบัติ		ไม่ใช่/ไม่ปฏิบัติ		ค่าคะแนน	เกณฑ์ปฏิบัติ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
15. ท่านปฏิบัติงานโดยได้มีการศึกษาและทำความเข้าใจในเจตนารมณ์ของกฎหมายอุทยานแห่งชาติ	86	97.73	2	2.27	0.15	0.98 ถูกต้อง
16. ปฏิบัติงานโดยมีความเข้าใจในบทบาทอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ	87	98.86	1	1.14	0.11	0.99 ถูกต้อง
17. ปฏิบัติงานโดยถือเอาอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเป็นต้นตั้งเพียงอย่างเดียว	13	14.77	75	85.23	0.36	0.85 ถูกต้อง
18. รณรงค์และส่งเสริมให้ชาวบ้านในพื้นที่รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มรักป่า	66	75.00	22	25.00	0.43	0.35 ถูกต้อง
19. ขอความร่วมมือหน่วยงานราชการอื่นให้ช่วยควบคุมดูแลชาวบ้านไม่ให้บุกรุกป่า	87	98.86	1	1.14	0.11	0.99 ถูกต้อง
20. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานทุกปี	68	77.27	20	22.73	0.42	0.77 ถูกต้อง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม					0.82	ถูกต้อง

หมายเหตุ: ใช่/ปฏิบัติ = 1 คะแนน, ไม่ใช่/ไม่ปฏิบัติ = 0 คะแนน

ยกเว้นข้อ 5,8,11,12 และ 17 ใช่/ปฏิบัติ = 0, ไม่ใช่/ไม่ปฏิบัติ = 1

ปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน

การวิจัยลักษณะและปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในจังหวัดเชียงใหม่ครั้งนี้ นอกจากผู้วิจัยจะมุ่งเน้นเพื่อให้ทราบถึงลักษณะหรือวิธีการปฏิบัติงานแล้ว ผู้วิจัยยังประสงค์ที่จะทราบถึงปัญหาข้อขัดข้องในประเด็นต่างๆ ที่เป็นเหตุให้การปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ต้องประสบปัญหาและไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีข้อเสนอแนะอย่างไรที่จะทำให้ปัญหาข้อขัดข้อง เหล่านั้นได้รับการแก้ไข เพื่อให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นหัวข้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานให้เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติระบุปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะ รวม 8 ประเด็น คือ 1) การบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำผิด 2) บทบัญญัติของกฎหมาย 3) ราษฎรในพื้นที่ 4) หน่วยงานข้างเคียง 5) อำเภากำลังเจ้าหน้าที่ 6) ประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ 7) อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ และ 8) ปัญหาข้อขัดข้องอื่นๆ ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำผิด

ปัญหาข้อขัดข้อง

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่คือร้อยละ 57.96 ระบุว่าไม่มีปัญหาข้อขัดข้อง รองลงมาร้อยละ 20.45 ระบุว่าขบวนการยุติธรรมขาดความโปร่งใสและล่าช้า ผู้กระทำผิดบางรายโดยเจตนาขายพินาศยของว่างของกฎหมายเป็นช่องทางวิ่งเต้นให้ตนเองพ้นจากความผิด นอกจากนี้โทษตามกฎหมายเบาเกินไป ผู้กระทำผิดได้รับโทษน้อยไม่กลัวการกระทำผิด ร้อยละ 11.36 ระบุว่าราษฎรผู้กระทำผิดส่วนใหญ่ไม่รู้หนังสือ ยากจนและไม่เข้าใจกฎหมาย เกิดข้อโต้แย้งว่าใช้กฎหมายเข้มงวดเกินไปสำหรับบางความผิดที่เกิดจากความจำเป็น ด้านการยังชีพ และร้อยละ 10.23 ระบุว่า การบังคับใช้กฎหมายขาดความเด็ดขาดและต่อเนื่องจากนโยบายการผ่อนปรนของรัฐและมีการรวมกลุ่มใช้กฎหมายต่อต้านกฎหมาย

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่คือร้อยละ 57.96 ไม่มีข้อเสนอแนะ รองลงมาร้อยละ 20.45 ระบุว่าควรประสานความร่วมมือตั้งแต่ระดับผู้บริหารของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ป่าไม้ มหาดไทย อัยการให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด เด็ดขาดและควรเพิ่มโทษให้

หนักขึ้น ร้อยละ 11.36 ระบุว่าควรแก้ไขกฎหมายให้เจ้าหน้าที่สามารถใช้หลักคุณธรรมมาประกอบใช้ได้ โดยไม่ถือเป็นการละเลยการปฏิบัติ แล้วส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายป่าไม้ให้กว้างขวางทั้งในหมู่ประชาชนและหน่วยงานราชการ และร้อยละ 10.23 ระบุว่าควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้แน่นอน และมีความชัดเจนในการดำเนินการกับผู้กระทำผิด รวมทั้งการควบคุมมิให้มืองค์กรใดไปยุ่งราษฎร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บุกรุกพื้นที่อุทยานให้ร่วมกันต่อต้านกฎหมายอุทยานแห่งชาติ

จากผลการวิจัยที่ปรากฏ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติร้อยละ 42.04 ได้ระบุปัญหาข้อขัดข้องเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำผิดที่เป็นเหตุให้การปฏิบัติงานขาดประสิทธิภาพ และให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาคัดข้องเพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพรวม 3 ข้อ

ข้อแรก เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเห็นว่าขบวนการยุติธรรมขาดความโปร่งใสผู้กระทำผิดบางรายโดยเฉพาะนายทุนอาศัยช่องว่างของกฎหมายเป็นช่องทางวิ่งเต้นในตนเองพ้นจากความผิด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่เห็นว่าบ่อยครั้งที่มีการจับกุมดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ คดีใหญ่ๆ ซึ่งผู้ต้องหาที่ถูกดำเนินคดีมักจะเป็นชาวบ้านหรือผู้รับจ้างของนายทุนที่หนุนหลังอยู่ โดยบุคคลผู้หนุนหลังหรือเป็นผู้ว่าจ้างเหล่านี้ มักจะไม่ถูกกฎหมายลงโทษ การบังคับใช้กฎหมายเพื่อหยุดยั้งการกระทำผิดจึงไม่ค่อยได้ผล เพราะเมื่อผู้ว่าจ้างให้กระทำผิดไม่ถูกลงโทษก็มีโอกาสที่จะว่าจ้างให้ผู้อื่นกระทำผิดได้อีก นอกจากนี้ยังเห็นว่าโทษตามกฎหมายนั้นเบาเกินไป เนื่องจากศาลมักจะลดโทษให้ผู้ต้องหาที่รับสารภาพหรือไม่เคยได้รับโทษมาก่อน เมื่อผู้กระทำผิดได้รับโทษน้อยแต่ได้ค่าตอบแทนสูง จึงกล้าเสี่ยงที่จะกระทำผิดขึ้นอีก และคดีที่มีการตรวจยึดอุปกรณ์ที่ใช้ในการกระทำผิด เช่น รถยนต์บรรทุกไม้ รถแทรกเตอร์ หรืออื่นๆ ซึ่งตามกฎหมายอุปกรณ์ที่ใช้ในการกระทำผิดจะต้องถูกยึดตกเป็นของแผ่นดิน แต่ข้อเท็จจริงที่ปรากฏ อุปกรณ์การกระทำผิดเหล่านี้ มักจะถูกศาลสั่งคืนให้กับเจ้าของที่อ้างว่าไม่มีส่วนรู้เห็นในการกระทำความผิด ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นของนายทุนผู้ว่าจ้างนั่นเอง เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติจึงเห็นว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมายต้องร่วมมือกันหาทางแก้ไขให้มีการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างเคร่งครัดเด็ดขาด โดยการประสานความร่วมมือตั้งแต่ระดับผู้บริหารของหน่วยงานทั้งป่าไม้ มหาดไทย วิชาการ ตำรวจ ซึ่งน่าจะเป็นเรื่องของการทำความเข้าใจร่วมกันว่าการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นทำให้เกิดความเสียหายที่ส่งผลกระทบต่อคนทั้งประเทศ การบังคับใช้กฎหมายจึงควรที่จะกระทำได้อย่างเต็มที่ กระบวนการพิจารณาคดีของศาลควรคำนึงถึงผลเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ส่วนรวมแล้วลงโทษผู้กระทำผิดตามที่กฎหมายกำหนดไว้

มากกว่าการปกป้องนายทุนผู้มักจะอ้างว่ามีได้มีส่วนรู้เห็นเป็นใจ การประสานความร่วมมือที่กล่าวมานี้เจ้าหน้าที่อุทยานเห็นว่าจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายสามารถใช้ได้กับผู้กระทำผิดทุกราย

ข้อที่สองเจ้าหน้าที่เห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายขาดความเด็ดขาดและต่อเนื่อง จากนโยบายการผ่อนปรนของรัฐ และมีความรวมกลุ่มใช้กฎหมายต่อต้านกฎหมาย ประเด็นนี้น่าจะมีสาเหตุมาจากนโยบายที่ให้สิทธิการจับกุมผู้ที่บุกรุกครอบครองที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ เพื่อทำการสอบสวนสิทธิในการครอบครองที่ดินของราษฎร ในขณะที่มีการบุกรุกเพิ่มเติมแต่เจ้าหน้าที่ก็ไม่สามารถดำเนินการได้ มักจะมีการรวมกลุ่มกันของผู้บุกรุกเหล่านี้โดยกลุ่มองค์กรเอกชนให้ความร่วมมือสนับสนุน ต่อต้านการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ การชุมนุมประท้วงตามหน้าศาลากลางจังหวัดหรือวิสาหกิจต่าง ๆ แม้กระทั่งที่หน้าทำเนียบรัฐบาล เจ้าหน้าที่จึงให้ข้อเสนอแนะว่ารัฐควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้แน่นอน และมีความชัดเจนในการดำเนินการกับผู้กระทำผิดรวมทั้งการควบคุมองค์กรเอกชนไม่ให้เข้าไปส่งเสริมหรือสนับสนุนราษฎรผู้บุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติให้ต่อต้านกฎหมาย การปฏิบัติงานในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่รับผิดชอบและการบังคับใช้กฎหมายจะได้ผล

ข้อสุดท้ายเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเห็นว่าราษฎรผู้กระทำผิดส่วนใหญ่ ไม่รู้หนังสือ ยากจนและไม่เข้าใจกฎหมาย และเกิดข้อโต้แย้งว่าใช้กฎหมายเข้มงวดเกินไปสำหรับบางความผิดที่เกิดจากความจำเป็นด้านการยังชีพ ประเด็นนี้น่าจะเป็นเรื่องความรู้สึกหนักใจหรืออัดใจของเจ้าหน้าที่ที่ยากจะปฏิบัติในการบังคับใช้กฎหมายกับราษฎรซึ่งกระทำความผิดเล็กน้อย เช่นการเก็บหาของป่า เห็ด หน่อไม้ หรือการเก็บกึ่งหอยปูปลา ตามลำน้ำ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เป็นการกระทำเพื่อการเลี้ยงปากท้อง พิจารณาแล้วก็ไม่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายหรือเกิดผลกระทบต่ทรัพยากรธรรมชาติอื่น การบังคับใช้กฎหมายกับความผิดลักษณะนี้จึงมักจะเกิดปัญหาการกระทบกระทั่งระหว่างเจ้าหน้าที่กับราษฎร โดยราษฎรมองว่าเจ้าหน้าที่เข้มงวดเกินไป ดังนั้นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติจึงให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาคือข้อขัดข้องนี้โดยเห็นควรแก้ไขกฎหมายให้เจ้าหน้าที่สามารถใช้หลักคุณธรรมมาประกอบกับการบังคับใช้กฎหมายได้โดยไม่ถือเป็นการละเลยต่อหน้าที่ตามกฎหมาย นอกจากนี้ยังเห็นควรส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายป่าไม้ให้กว้างขวางทั้งในหมู่ประชาชน และหน่วยงานราชการอื่น เพื่อลดข้อขัดแย้งและเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีกับราษฎร ซึ่งน่าจะช่วยให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล ปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำความผิด

(N=88)

ปัญหาข้อขัดข้อง	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ข้อเสนอแนะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ขบวนการยุติธรรมขาดความโปร่งใสและล่าช้า ผู้กระทำความผิดบางรายโดยเฉพาะนายทุนอาศัยช่องว่างของกฎหมายเป็นช่องทางวิ่งเต้นให้ตนเองพ้นจากความผิด นอกจากนี้โทษตามกฎหมายเบาเกินไป ผู้กระทำผิดได้รับโทษน้อย ไม่กลัวการกระทำผิด	18	20.45	1. ควรประสานความร่วมมือตั้งแต่ระดับผู้บริหารของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ป่าไม้ มหาดไทย อัยการ ตำรวจ ให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด เด็ดขาดและควรเพิ่มโทษให้หนักขึ้น	18	20.45
2. การบังคับใช้กฎหมายขาดความเด็ดขาดและต่อเนื่อง จากนโยบายการผ่อนปรนของรัฐและมีการรวมกลุ่มใช้กฎหมายต่อต้านกฎหมาย	9	10.23	2. รัฐควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้แน่นอนและมีความชัดเจนในการดำเนินการกับผู้กระทำความผิด รวมทั้งการควบคุมให้มีองค์กรใดไปแย่งชิงทรัพยากร โดยเฉพาะผู้บุกรุกครอบครองพื้นที่อุทยานฯ ให้ร่วมกันต่อต้านกฎหมายอุทยานแห่งชาติ	9	10.23

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ปัญหาข้อขัดข้อง	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ข้อเสนอแนะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3. ราษฎรผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่ไม่รู้หนังสือ ยากจน และไม่เข้าใจกฎหมาย เกิดข้อโต้แย้งว่าใช้กฎหมายเข้มงวดเกินไป สำหรับบางความผิดที่เกิดจากความจำเป็นด้านภาษี	10	11.36	3. ควรแก้ไขกฎหมายให้เจ้าหน้าที่ที่สามารถใช้หลักคุณธรรมมาประกอบใช้ได้ โดยไม่ถือเป็นภาระละเอียดการปฏิบัติ แล้วส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายป่าไม้ให้กว้างขวางทั้งในหมู่ประชาชนและหน่วยงานราชการ	10	11.36
4. ไม่มีปัญหาข้อขัดข้อง	5	57.96	4. ไม่มีข้อเสนอแนะ	51	57.96
รวม	88	100.00	รวม	88	100.00

ปัญหาเกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมาย (พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504)

ปัญหาข้อขัดข้อง

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่คือร้อยละ 60.23 ระบุว่าไม่มีปัญหาข้อขัดข้อง รองลงมาร้อยละ 14.77 ระบุว่า บทบัญญัติของกฎหมายล้าหลัง ไม่ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน ร้อยละ 11.36 ระบุว่ามียาละเอียดปลีกย่อยมากและเข้มงวดเกินไปไม่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของราษฎร ส่วนอีกร้อยละ 10.23 ระบุว่ากำหนดโทษเบาเกินไปและมีช่องโหว่ และร้อยละ 3.41 ระบุว่าบทบัญญัติไม่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของอุทยานแห่งชาติบางแห่งที่มีกฎหมายอื่นบังคับใช้อยู่ด้วย เช่นอุทยานแห่งชาติที่มีเขื่อนอยู่ในพื้นที่จะมีกฎหมายของประมงกรมเจ้าท่า และชลประทาน เป็นเหตุให้เกิดความยุ่งยากและสับสนเนื่องจากกฎหมายขัดกัน

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่คือร้อยละ 54.55 ไม่มีข้อเสนอแนะ รองลงมา ร้อยละ 21.59 ระบุว่าควรปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และส่งเสริมประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายอุทยานแห่งชาติอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ร้อยละ 14.77 ระบุว่าควรกำหนดโทษให้หนักขึ้นและกำหนดพื้นที่ใช้กฎหมายเข้มข้นให้เหมาะสมกับพื้นที่ ส่วนอีกร้อยละ 6.32 ระบุว่าควรปรับปรุงกฎหมายให้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจใช้ดุลพินิจอนุญาตให้ราษฎรสามารถเก็บหาของป่าเพื่อการยังชีพได้ และร้อยละ 2.27 ระบุให้ปรับปรุงกฎหมายให้มีลักษณะเฉพาะที่ ซึ่งรวมเอากฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องไว้ในฉบับเดียวกัน

จากผลการวิจัยที่ปรากฏ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติร้อยละ 39.77 ระบุปัญหาข้อขัดข้องในกระบวนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับบทบัญญัติของ พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ รวม 4 ข้อ และร้อยละ 45.45 ระบุข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาคือข้อขัดข้องไว้ดังนี้

ข้อแรก ปัญหาข้อขัดข้องเกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมายมีความล้าหลังไม่ทันกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เนื่องมาจากว่าบัญญัติไว้เป็นเวลานานนับถึงปัจจุบันมีอายุถึง 40 ปี โดยยังไม่มีมีการปรับปรุงแก้ไข บทบัญญัติที่ตราขึ้น ในห้วงเวลานั้น ไม่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปมากทั้งด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งเป็นอุปสรรคในการนำไปบังคับใช้กับสถานการณ์ปัจจุบัน จึงควรที่จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม และส่งเสริมเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับทั่วไปและสามารถบังคับใช้ได้โดยไม่มีการต่อต้าน

ข้อที่สอง เจ้าหน้าที่เห็นว่าบทกำหนดโทษเบาเกินไปและมีช่องโหว่ให้ผู้กระทำผิดหลบเลี่ยงจากความผิดหรือได้รับโทษน้อย เมื่อพิจารณาบทบัญญัติที่กำหนดความผิดและกำหนดโทษไว้จะเห็นได้ว่า โทษที่หนักที่สุดตามบทบัญญัติของ พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 คือในมาตรา 24 กำหนดโทษสำหรับการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับยึดถือครอบครองที่ดินแผ้วถางป่า ล่าสัตว์ ตัดไม้ ระวังโทษจำคุกไม่เกิน ห้าปี หรือปรับไม่เกิน สองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลจะสั่งลงโทษน้อยกว่านี้กว่าเท่าไรก็ได้ เนื่องจากกฎหมายบัญญัติไว้เพียงโทษขั้นสูงแต่ไม่ได้บัญญัติโทษขั้นต่ำเอาไว้ และเมื่อเทียบค่าของเงินค่าปรับจาก พ.ศ. 2504 กับปัจจุบันผู้กระทำผิดมองว่าเป็นจำนวนที่น้อยมาก ส่วนโทษจำคุกนั้นผู้กระทำผิดบางรายถูกลงโทษประมาณ 6 เดือน เจ้าหน้าที่จึงมองว่ากฎหมายมีช่องโหว่และกำหนดโทษไว้เบาเกินไป ควรกำหนดให้หนักขึ้น รวมทั้งกำหนดพื้นที่ใช้กฎหมายเข้มข้นให้เหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากเห็นว่าพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่เป็นพื้นที่ควรแก่การอนุรักษ์ไว้จึงสมควรที่จะต้องบังคับใช้กฎหมายให้เข้มข้นและลงโทษผู้กระทำผิดให้มากขึ้นเพื่อจะได้มีความเกรงกลัวและไม่กล้ากระทำความผิด

ข้อที่สาม เจ้าหน้าที่เห็นว่ากฎหมายมีรายละเอียดปลีกย่อยมากและเข้มงวดเกินไป ไม่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตราษฎร การเก็บเห็ด หนองไม้ หรือแม้กระทั่งปู ปลา ในลำห้วย เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของราษฎร แต่สิ่งเหล่านี้หากกระทำในพื้นที่อุทยานแห่งชาติกฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด แม้จะเป็นความผิดที่มีโทษเพียงเล็กน้อย และเจ้าหน้าที่ก็มักจะอ้อมอวลอยู่แล้ว แต่ก็ยังเป็นสิ่งที่ราษฎรหว่นวิตกว่าสิ่งต่างๆ ที่เคยกระทำตามวิถีชีวิตดั้งเดิมจะไม่สามารถกระทำได้ ดังจะเห็นได้จากการดำเนินการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติใหม่ๆ หลายแห่งมักจะถูกราษฎรที่อยู่ในพื้นที่เดิมนั้นคัดค้านอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นปัญหาในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่จึงเสนอแนะว่าควรปรับปรุงกฎหมายให้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจใช้ดุลพินิจอนุญาตให้ราษฎรสามารถเก็บหาของป่าเพื่อการยังชีพได้ เป็นการลดความรู้สึกต่อต้านการดำเนินของอุทยานแห่งชาติได้บางส่วน

ข้อที่สี่ เจ้าหน้าที่เห็นว่าอุทยานแห่งชาติบางพื้นที่ที่ต้องใช้กฎหมายอื่นมาบังคับ เช่น อุทยานแห่งชาติที่มีเขื่อน จะต้องมีการขออนุญาตประมง กฎหมายกรมเจ้าท่า และกฎหมายชลประทานใช้บังคับในพื้นที่ของเขื่อน ซึ่งบทบัญญัติของกฎหมายอุทยานแห่งชาติไม่ได้บัญญัติในสิ่งต่างๆ ตามกฎหมายอื่นข้างต้น เกิดความยุ่งยาก และมีความขัดแย้งกันของกฎหมาย จึงเห็นควรเสนอให้ปรับปรุงกฎหมายให้มีลักษณะเฉพาะที่รวมเอาบทบัญญัติจากกฎหมายหลายฉบับมาไว้ในกฎหมายฉบับเดียว เพื่อความสะดวกและมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล ปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมาย

(พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504)

(N=88)

ปัญหาข้อขัดข้อง	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ข้อเสนอแนะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. บทบัญญัติของกฎหมายล้าหลังไม่ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน	13	14.77	1. ควรปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และส่งเสริมประชาชนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับกฎหมายอุทยานฯ อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ	19	21.59
2. กำหนดโทษเบาเกินไปและมีช่องโหว่	9	10.23	2. ควรกำหนดโทษให้หนักขึ้นและกำหนดพื้นที่ที่ใช้กฎหมายเข้มข้น ให้เหมาะสมกับพื้นที่	13	14.77
3. มีรายละเอียดปลีกย่อยมากและเข้มงวดเกินไป ไม่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของราษฎร	10	11.36	3. ควรปรับปรุงกฎหมายให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจใช้ดุลพินิจอนุญาตให้ราษฎรสามารถเก็บหาของป่าเพื่อการยังชีพได้	3	6.82
4. บทบัญญัติไม่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของอุทยานแห่งชาติบางแห่งที่มีพื้นที่ ซึ่งใช้กฎหมายอื่นบังคับใช้อยู่ด้วย เช่น อุทยานแห่งชาติที่มีเขื่อนอยู่ภายในพื้นที่จะมีกฎหมาย			4. ปรับปรุงกฎหมายให้ลักษณะเป็นกฎหมายเฉพาะที่ ซึ่งรวมเอากฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องไว้ในฉบับเดียวกัน	2	2.27

ตารางที่ 14 (ต่อ)

ปัญหาข้อขัดข้อง	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ข้อเสนอแนะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ของประมง กรมเจ้าท่าและชลประทาน					
เป็นเหตุให้เกิดความยุ่งยากและสับสน	3	3.41			
เนื่องจากกฎหมายขัดกัน	53	60.23	5. ไม่มีข้อเสนอแนะ	48	54.55
5. ไม่มีปัญหาข้อขัดข้อง					
รวม	88	100.00	รวม	88	100.00

ปัญหาเกี่ยวกับราษฎรในพื้นที่

ปัญหาข้อขัดข้อง

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 34.09 ไม่มีปัญหาขัดข้อง รองลงมาร้อยละ 28.41 ระบุว่า ราษฎรขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการอุทยานแห่งชาติ ขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ไม่ให้ความร่วมมือและต่อต้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 20.45 ระบุว่าราษฎรไม่มีความรู้เรื่องกฎหมายเกิดความขัดแย้งกับการบังคับใช้กฎหมาย ส่วน ร้อยละ 12.50 ระบุว่าราษฎรบุกรุกพื้นที่ต้นน้ำลำธารทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ และ ร้อยละ 4.55 ระบุว่าราษฎรไม่รู้แนวเขต

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่คือร้อยละ 36.36 ระบุว่าควรประชาสัมพันธ์แจ้งทำความเข้าใจปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์ และส่งเสริมให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาพื้นที่อุทยานแห่งชาติ รองลงมาร้อยละ 35.23 ไม่มีข้อเสนอแนะ ร้อยละ 13.64 ระบุว่าต้องกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการราษฎรที่อยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติให้ชัดเจนว่าจะกันพื้นที่ให้หรืออพยพออก แล้วจัดหาที่ทำกินนอกพื้นที่อุทยานฯ โดยผู้บริหารระดับสูงควรเข้าไปศึกษาปัญหาในพื้นที่จริงเพื่อแก้ไขปัญหาได้ถูกจุด ร้อยละ 9.09 ระบุว่าควรจัดเจ้าหน้าที่ไปให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ราษฎรโดยเฉพาะผู้นำชุมชน รวมถึงการทำความเข้าใจกับกลุ่มองค์กรเอกชนไม่ให้ส่งเสริมราษฎรมาต่อต้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ส่วนร้อยละ 5.68 ระบุว่าควรจัดทำแนวเขตอุทยานฯ ให้ชัดเจน

จากผลการวิจัยที่ปรากฏ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเกินครึ่งของจำนวนเจ้าหน้าที่ทั้งหมดคือ ร้อยละ 65.91 ระบุปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับราษฎรในพื้นที่ และระบุข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดข้อง รวม 4 ข้อ

ข้อแรก ราษฎรไม่รู้แนวเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ อาจเนื่องจากไม่มีป้ายหรือเครื่องหมายแสดงแนวเขตให้เห็นอย่างต่อเนื่องซึ่งผลการวิจัยจากส่วนที่ 2 ด้านที่ 1 พบว่าอุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่ยังไม่ดำเนินการจัดทำให้เพียงพอ เป็นเหตุให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ลำเข้าไปในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ จึงเสนอว่าควรจัดทำแนวเขตอุทยานฯ ให้ชัดเจน เพื่อลดข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น

ข้อที่สอง เจ้าหน้าที่ระบุว่า ราษฎรขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการจัดการอุทยานแห่งชาติ ขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ไม่ให้ความร่วมมือและต่อต้านการปฏิบัติงาน ที่เป็นเช่นนี้อาจมีสาเหตุมาจากราษฎรไม่มีโอกาสได้รับรู้หรือทำความเข้าใจในการจัดการอุทยาน

แห่งชาติ ของเจ้าหน้าที่ เนื่องจากการดำเนินงานที่ผ่านมาสามารถกล่าวได้ว่า ภาครัฐหรือเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้กำหนดแนวทางหรือแผนการจัดการแต่เพียงฝ่ายเดียว ส่วนราษฎรที่จะต้องได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของภาครัฐ ยังไม่มีส่วนในการกำหนดแนวทางหรือวางแผนการจัดการ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติจึงเห็นว่าควรดำเนินการประชาสัมพันธ์ชี้แจงทำความเข้าใจในหลักการจัดการอุทยานแห่งชาติกับราษฎร เช่นการปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และที่สำคัญคือการสนับสนุนให้ราษฎรเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางดำเนินงานร่วมกัน เพื่อลดข้อขัดแย้งและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

ข้อที่สาม เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติระบุว่าราษฎรไม่มีความรู้เรื่องกฎหมาย และเกิดความขัดแย้งกับการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นปัญหาข้อขัดข้องที่ทำให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้อยประสิทธิภาพลงไป เห็นควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่ด้านกฎหมายเข้าไปส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายแก่ราษฎรโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำชุมชนเพื่อให้เข้าใจถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายว่ามุ่งที่จะรักษามลประโยชน์ของส่วนรวมทั้งประเทศซึ่งอาจมีบางคนต้องละประโยชน์ส่วนตนลงไปบ้าง ทั้งนี้รวมไปถึงการทำความเข้าใจกับองค์กรเอกชนต่างๆ ไม่ให้เข้าไปส่งเสริมราษฎรให้ต่อต้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เนื่องจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่เสมอคือมีกลุ่มองค์กรเอกชนเข้าไปยังส่งเสริมให้ราษฎรเข้าใจว่าการดำเนินงานอุทยานแห่งชาติจะทำให้ราษฎรเกิดความเดือดร้อนในเรื่องทำกินและชีวิตความเป็นอยู่ เช่น ถูกยึดที่ทำกิน ถูกขับไล่ออกจากพื้นที่ เป็นต้น

ข้อที่สี่ เจ้าหน้าที่ระบุว่าราษฎรบุกรุกพื้นที่ต้นน้ำลำธารทำให้เกิดความเสียหายต่อพื้นที่ป่าไม้และส่งผลกระทบถึงทรัพยากรธรรมชาติอื่น เมื่อเจ้าหน้าที่กฎหมายเข้าดำเนินการมักจะถูกต่อต้านว่าเจ้าหน้าที่รังแกราษฎรที่ยากไร้ไม่มีที่ทำกิน กลายเป็นความขัดแย้งระหว่างกรดำเนินงานอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่กับความต้องการที่ทำกินของราษฎร เจ้าหน้าที่จึงให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา โดยรัฐต้องกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการคนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติให้ชัดเจนว่าจะกันพื้นที่ทำกินและอยู่อาศัยให้กับราษฎรหรืออพยพออกจากพื้นที่ โดยผู้บริหารระดับสูงควรเข้าไปศึกษาปัญหาในพื้นที่จริง ซึ่งน่าจะทำให้ทราบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นควรแก้ไขอย่างไร

ตารางที่ 15 จำนวนและรายชื่อของผู้ให้ข้อมูล ปัญหาที่ต้องและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับราษฎรในพื้นที่

(N=88)

ปัญหาที่ต้อง	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ข้อเสนอแนะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ราษฎรไม่รู้แนวเขต	4	4.55	1. ควรจัดทำแนวเขตอุทยานให้ชัดเจน	5	5.68
2. ราษฎรขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการอุทยานฯ ขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ไม่ให้ความร่วมมือและต่อต้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่	25	28.41	2. ควรประชาสัมพันธ์ชี้แจงทำความเข้าใจไปทุกฝั่ง จิตสำนึกการอนุรักษ์และสนับสนุนให้ราษฎรเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาพื้นที่อุทยานแห่งชาติ	32	36.36
3. ราษฎรไม่มีความรู้เรื่องกฎหมาย เกิดความขัดแย้งกับการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่	18	20.45	3. ควรจัดเจ้าหน้าที่ให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ราษฎรโดยเฉพาะผู้นำชุมชน รวมถึงการทำความเข้าใจกับกลุ่มองค์กรเอกชนไม่ส่งเสริมราษฎรมาต่อต้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่	8	9.09
4. บุกรุกพื้นที่ต้นน้ำลำธารทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อุทยานฯ	11	12.50	4. ต้องกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการราษฎรที่อยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติให้ชัดเจนว่าจะกัน		

ตารางที่ 15 (ต่อ)

ปัญหาข้อที่ต้อง	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ข้อเสนอแนะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. ไม่มีปัญหาข้อที่ต้อง	30	34.09	พื้นที่ให้หรืออพยพออกแล้วจัดหาที่ทำกินนอกพื้นที่นอกอุทยานฯ โดยผู้บริหารระดับสูงควรเข้าไปศึกษาปัญหาในพื้นที่จริงเพื่อแก้ไขปัญหาก็ถูกต้อง	12	13.64
			5. ไม่มีข้อเสนอแนะ	31	35.23
รวม	88	100.00	รวม	88	100.00

ปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานข้างเคียง

ปัญหาข้อขัดแย้ง

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ร้อยละ 71.59 ไม่มีปัญหาข้อขัดข้อง ส่วนรองลงมาร้อยละ 17.05 ระบุว่าขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานข้างเคียง และร้อยละ 11.36 ระบุว่าวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานราชการอื่นในพื้นที่ขัดแย้งและสวนทางกับการจัดการอุทยานแห่งชาติ เพราะใช้กฎหมายคนละฉบับ

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ร้อยละ 67.05 ไม่มีข้อเสนอแนะ ส่วนรองลงมาร้อยละ 20.45 ระบุว่าควรประสานความร่วมมือในการปฏิบัติงานร่วมกัน และควรจัดกิจกรรมเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน และร้อยละ 12.50 ระบุว่าต้องปรับปรุงกฎหมาย นโยบาย และแนวทางปฏิบัติให้มีความสอดคล้องและกลมกลืนซึ่งกันและกันโดยถือหลักการอนุรักษ์ และควรมีคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติท้องถิ่นจากหลายหน่วยงานในพื้นที่

จากผลการวิจัยที่ปรากฏ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานอันเกี่ยวเนื่องมาจากหน่วยงานข้างเคียง ส่วนที่เหลือระบุปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะรวม 2 ข้อ

ข้อแรกระบุว่าขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานข้างเคียง แสดงว่าต่างหน่วยงานก็ต่างทำหน้าที่ของตนเอง ขาดความร่วมมือซึ่งกันและกันน่าจะเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งในแนวทางและวิธีปฏิบัติงาน จึงให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการประสานความร่วมมือในการปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อลดความขัดแย้ง และฉีกก้ำกั้งในการปฏิบัติ โดยเห็นว่าควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน หน่วยงานที่กล่าวถึงน่าจะได้แก่หน่วยป้องกันรักษาป่าที่มีพื้นที่รับผิดชอบใกล้เคียงกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ซึ่งหากพิจารณาถึงอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายป่าไม้ พุทธศักราช 2484 และกฎหมายป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 เจ้าหน้าที่ป่าไม้ของหน่วยป้องกันรักษาป่ามีหน้าที่เข้าไปดูแลรักษาพื้นที่อุทยานแห่งชาติด้วย เพราะเป็นพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามกฎหมายทั้ง 2 ฉบับเพียงแค่เพิ่มสถานะเป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ตามกฎหมายอุทยานแห่งชาติเท่านั้น ในทางปฏิบัติทั้งเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และเจ้าหน้าที่หน่วยป้องกันรักษาควรร่วมกันปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จะช่วยให้การดูแลรักษาทรัพยากรของชาติมีประสิทธิภาพ

ข้อที่สอง เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติระบุปัญหาข้อขัดข้องจากหน่วยงานราชการในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ว่าวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงานขัดแย้งและสวนทางกับการจัดการอุทยานแห่งชาติ เพราะใช้กฎหมายคนละฉบับ ซึ่งน่าจะได้แก่หน่วยงานที่เข้าไปขออนุญาต **ใช้พื้นที่ในอุทยานแห่งชาติ**เพื่อดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน เช่นโครงการหลวงชลประทาน ประชาสงเคราะห์ โดยส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่ แต่บางครั้งแนวทางการดำเนินงานมีส่วนที่ทำให้เกิดผลกระทบในทางเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติหรือเกิดความขัดแย้งกับแนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติ เจ้าหน้าที่จึงให้ข้อเสนอแนะว่าต้องปรับปรุงกฎหมาย นโยบาย และแนวทางปฏิบัติให้มีความสอดคล้องกลมกลืนซึ่งกันและกันโดยถือหลักการอนุรักษ์ นอกจากนี้ควรจะต้องมีคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติท้องถิ่น โดยมีกรรมการจากหลายหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อร่วมกันบริหารและจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ในระดับพื้นที่ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละของผู้ที่ตอบ ปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับหน่วยงานข้างเคียง

(N=88)			
ปัญหาข้อเสนอแนะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ข้อเสนอแนะ
1. ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานข้างเคียง	15	17.05	1. ควรประสานความร่วมมือในการปฏิบัติงานร่วมกันและจัดกิจกรรมเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน
2. วัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานราชการอื่นในพื้นที่ขัดแย้งและสวนทางกับการจัดการอุทยานแห่งชาติเพราะใช้กฎหมายคนละฉบับ	10	11.36	2. ต้องปรับปรุงกฎหมาย นโยบายและแนวทางปฏิบัติให้มีความสอดคล้องและกลมกลืนซึ่งกันและกันโดยยึดหลักการอนุรักษ์และควรมีคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติท้องถิ่นจากหลายหน่วยงานในพื้นที่
3. ไม่มีปัญหาข้อขัดข้อง	63	71.59	3. ไม่มีข้อเสนอแนะ
รวม	88	100.00	รวม
			จำนวน (คน) ร้อยละ
			18 20.45
			11 12.50
			59 67.05

ปัญหาเกี่ยวกับอัตรากำลังเจ้าหน้าที่

ปัญหาข้อขัดข้อง

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ร้อยละ 64.77 ระบุว่าอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานในพื้นที่ ส่วนที่เหลือร้อยละ 35.23 ไม่มีปัญหาข้อขัดข้อง ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่คือร้อยละ 64.77 ระบุว่าควรจัดอัตรากำลังเพิ่มเติมทั้งข้าราชการและพนักงานพิทักษ์ป่า โดยเฉพาะข้าราชการควรมีจำนวนที่เพียงพอต่อการรับผิดชอบหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติอย่างน้อยหน่วยละ 1 คน พนักงานและลูกจ้างต้องคัดเลือกผู้มีความรู้ความสามารถ ตั้งใจปฏิบัติงานและมีความรับผิดชอบ ส่วนที่เหลือร้อยละ 35.23 ไม่มี ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่ปรากฏ พบว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่ระบุปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับอัตรากำลังเจ้าหน้าที่เพียงข้อเดียว คือ อัตรากำลังไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานในพื้นที่ ซึ่งหากพิจารณาจำนวนข้าราชการและพนักงานพิทักษ์ป่าที่ปฏิบัติงานประจำอุทยานแห่งชาติแต่ละแห่งเปรียบเทียบกับจำนวนพื้นที่รับผิดชอบ อาจกล่าวได้ว่าอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ไม่น่าจะเพียงพอต่อการปฏิบัติงานให้ทั่วพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพได้ โดยเฉพาะอุทยานแห่งชาติที่ประกาศจัดตั้งใหม่ ซึ่งยังไม่มีกำหนดกรอบอัตรากำลังไว้ จะมีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำน้อยมาก เนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่มีอยู่เป็นเจ้าหน้าที่ตามกรอบอัตรากำลังของอุทยานแห่งชาติอื่นที่ประกาศจัดตั้งมาเป็นเวลานานแล้ว เพียงแต่กรมป่าไม้มีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่เหล่านี้ไปปฏิบัติงานประจำในอุทยานแห่งชาติใหม่ ทำให้อุทยานแห่งชาติเก่านั้นๆ มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำน้อยลงไปอีกกลายเป็นปัญหาข้อขัดข้องที่แก้ไขได้ยาก ตราบเท่าที่ยังไม่มีการกำหนดกรอบอัตรากำลังข้าราชการเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามหน่วยงานภาคปฏิบัติ จำเป็นที่จะต้องเสนอแนะให้มีการเพิ่มอัตรากำลังให้เพียงพอ ส่วนจะได้รับการจัดเพิ่มให้หรือไม่ คงต้องเป็นหน้าที่ของผู้บริหารระดับสูง แต่ในระดับหน่วยงานอาจจะแก้ปัญหาข้อขัดข้องได้ระดับหนึ่ง คือ การคัดเลือกลูกจ้างที่มีความรู้ความสามารถมีความรับผิดชอบและตั้งใจปฏิบัติงานเข้ามาเป็นเจ้าหน้าที่สายตรวจ โดยให้ค่าตอบแทนสูงและการคัดเลือกเป็นไปตามความรู้ความสามารถที่แท้จริง

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล ปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับอัตรากำลังเจ้าหน้าที่

(N=88)			
ปัญหาข้อเสนอนแนะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ข้อเสนอแนะ
1. ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานในพื้นที่	57	64.77	1. ควรจัดอัตรากำลังเพิ่มเติมทั้งข้าราชการและลูกจ้าง โดยเฉพาะข้าราชการควรมีประจำหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ 1 คน เป็นอย่างน้อยสำหรับลูกจ้างต้องคัดเลือกคนที่มีความรู้ความสามารถ และมีความรับผิดชอบตั้งใจปฏิบัติงาน
2. ไม่มีปัญหาข้อขัดข้อง	31	35.23	2. ไม่มีข้อเสนอนแนะ
รวม	88	100.00	รวม
	88	100.00	

ปัญหาเกี่ยวกับประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่

ปัญหาข้อขัดข้อง

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่งหนึ่ง คือร้อยละ 56.82 ไม่มีปัญหาข้อขัดข้อง ส่วนผู้ที่ระบุปัญหาข้อขัดข้องนั้น ร้อยละ 27.27 ระบุว่าเจ้าหน้าที่ขาดทักษะความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน รองลงมาร้อยละ 10.23 ระบุว่าเจ้าหน้าที่ขาดจิตสำนึกไม่รู้จักหน้าที่ และแนวทางการปฏิบัติงาน และอีกร้อยละ 5.68 ระบุว่าเจ้าหน้าที่ขาดขวัญและกำลังใจ เพราะต้องปฏิบัติงานที่เสี่ยงภัยแต่ค่าตอบแทนน้อย

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ไม่ได้ระบุว่าปัญหาคือร้อยละ 56.82 ไม่มีข้อเสนอแนะ ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่มีข้อเสนอแนะนั้น ร้อยละ 27.27 ระบุว่าควรมีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น อย่างน้อยปีละ 1-2 ครั้ง ร้อยละ 10.23 ระบุว่าต้องปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์ในตัวเจ้าหน้าที่และผู้บังคับบัญชาควรควบคุมติดตามดูแลและแนะนำสิ่งที่ควรปฏิบัติ โดยมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง และอีกร้อยละ 5.68 ระบุว่าต้องสร้างขวัญและกำลังใจ เพิ่มแรงกระตุ้นโดยเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ทุกคนแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงานพร้อมทั้งเพิ่มสวัสดิการค่าตอบแทนให้มากขึ้น

จากผลการวิจัยที่ปรากฏ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ มากกว่าครึ่งหนึ่งเห็นว่าประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่พอที่จะปฏิบัติงานได้ ส่วนที่เหลือ เห็นว่าเจ้าหน้าที่ยังขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะไว้ 3 ข้อ คือ

ข้อแรก เจ้าหน้าที่ขาดทักษะ ความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงาน การพัฒนาความรู้ความสามารถไม่ต่อเนื่อง ควรมีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น อย่างน้อย ปีละ 1-2 ครั้ง

ข้อที่สอง เจ้าหน้าที่ขาดจิตสำนึกไม่รู้จักหน้าที่และแนวทางปฏิบัติงานต้องปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์ต่อเจ้าหน้าที่ให้ตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองและให้ผู้บังคับบัญชาคอยควบคุมดูแล และให้คำแนะนำในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ โดยให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง ซึ่งจะเพิ่มแรงกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่มีความตื่นตัวอยู่เสมอ

ข้อที่สาม เจ้าหน้าที่ขาดขวัญและกำลังใจเพราะต้องปฏิบัติงานที่เสี่ยงอันตรายแต่ค่าตอบแทนน้อย จึงเห็นควรต้องสร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดแก่ตัวเจ้าหน้าที่ และเพิ่มแรง

กระตุ้นโดยการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ได้แสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงานซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บังคับบัญชาให้ความสำคัญกับเจ้าหน้าที่ทุกคน รวมทั้งเพิ่มสวัสดิการ ค่าตอบแทนให้มากขึ้น ทั้งนี้จะเห็นได้ว่ารายได้จากทางราชการสำหรับเจ้าหน้าที่ชั้นผู้น้อยนั้นค่อนข้างต่ำ สิ่งที่จะทดแทนเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจก็คือค่าตอบแทน เช่น ค่าเบี้ยเลี้ยง เป็นต้น

ตารางที่ 18 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล ปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่

(N=88)

ปัญหาข้อขัดข้อง	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ข้อเสนอแนะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เจ้าหน้าที่ขาดทักษะความรู้ความสามารถ ในการปฏิบัติงาน การพัฒนาความรู้ความสามารถไม่ต่อเนื่อง	24	27.27	1. ควรมีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถทักษะในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้นอย่างน้อย ปีละ 1-2 ครั้ง	24	27.27
2. เจ้าหน้าที่ขาดจิตสำนึกไม่รู้อำนาจหน้าที่และแนวทางปฏิบัติงาน	9	10.23	2. ต้องปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์ในตัวเจ้าหน้าที่และผู้บังคับบัญชาควบคุม ติดตามดูแลและแนะนำสิ่งที่ควรปฏิบัติ โดยมีการประเมินผล การปฏิบัติงานอย่างจริงจัง	9	10.23
3. เจ้าหน้าที่ขาดขวัญและกำลังใจเพราะต้องปฏิบัติงานที่เสี่ยงอันตรายแต่ค่าตอบแทนน้อย	5	5.68	3. ต้องสร้างขวัญและกำลังใจเพิ่มแรงกระตุ้นโดยเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ทุกคนแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงานพร้อมทั้งเพิ่มสวัสดิการ ค่าตอบแทนให้มากขึ้น	5	5.68
4. ไม่มีปัญหาข้อขัดข้อง	50	56.82	4. ไม่มีข้อเสนอแนะ	50	56.82
รวม	88	100.00	รวม	88	100.00

ปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้

ปัญหาข้อขัดข้อง

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่คือร้อยละ 51.14 ระบุว่าไม่เพียงพอต่อการใช้ปฏิบัติงาน รองลงมาร้อยละ 7.95 ระบุว่า ขาดประสิทธิภาพ เก่า ชำรุด เช่น รถยนต์ อาวุธปืน วิทยุสื่อสาร และร้อยละ 4.55 ระบุว่าด้อยคุณภาพเนื่องจากจัดซื้อในราคาถูก ในขณะที่ร้อยละ 36.36 ไม่ได้ระบุถึงปัญหาข้อขัดข้อง

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่คือร้อยละ 51.14 ระบุให้จัดงบประมาณซื้อเพิ่มเติมให้เพียงพอ รองลงมาร้อยละ 7.95 ระบุให้จัดงบประมาณซ่อมแซมให้ใช้งานได้หรือหางานจ้างแล้วจัดงบประมาณทดแทนของเดิม และร้อยละ 4.55 ระบุว่าการจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์ต้องได้ของที่มีคุณภาพแม้จะมีราคาแพงก็ต้องเพิ่มงบประมาณจัดซื้อให้ได้ ในขณะที่ร้อยละ 36.36 ไม่ได้ระบุข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่ปรากฏ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่เห็นว่าอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ไม่เพียงพอต่อการใช้ปฏิบัติงาน และเสนอให้จัดงบประมาณซื้อหาเพิ่มเติมให้เพียงพอ บางส่วนเห็นว่าอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่มีอยู่ขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากเก่าและชำรุด จึงเสนอให้จัดงบประมาณซ่อมแซมให้ใช้งานได้ หรือหางานจ้างแล้วจัดงบประมาณทดแทนของเดิม และอีกส่วนเห็นว่าอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่ได้มามีด้อยคุณภาพ เนื่องจากจัดซื้อในราคาถูก จึงเสนอว่าการจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์ต้องเลือกซื้อของที่มีคุณภาพแม้จะมีราคาแพงก็ต้องเพิ่มงบประมาณจัดซื้อให้ได้ ซึ่งหากพิจารณาแล้ว อาจกล่าวได้ว่าเป็นปัญหาข้อขัดข้องที่เกิดกับหลายหน่วยงาน ที่สำคัญคือเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับงบประมาณแผ่นดินที่ไม่อาจจัดให้สำหรับหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากต้องกระจายงบประมาณให้สำหรับหน่วยงานอื่นด้วย หัวหน้าหน่วยงานจึงจำเป็นต้องบริหารงานเกี่ยวกับอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ส่วนที่ชำรุดก็ควรจัดซ่อมให้ใช้งานได้ ในส่วนที่ได้รับการจัดสรรเพิ่มเติมควรจัดซื้อของที่มีคุณภาพ เนื่องจากในหลายๆ ครั้งที่คณะกรรมการในการจัดซื้อครุภัณฑ์ มักเลือกซื้อจากผู้เสนอราคาต่ำสุด เพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณแต่ขณะเดียวกันครุภัณฑ์ที่จัดซื้อได้ในราคาถูกมักจะมีคุณภาพต่ำ และจะชำรุดเสียหายในเวลาไม่นาน ในทางกลับกันหากเลือกซื้อของที่มีคุณภาพ แม้จะมีราคาสูงกว่าแต่อายุการใช้งานนานกว่า

ตารางที่ 19 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล ปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้

(N=88)

ปัญหาข้อขัดข้อง	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ข้อเสนอแนะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. มีจำนวนไม่เพียงพอต่อการใช้ปฏิบัติงาน	45	51.14	1. จัดงบประมาณซื้อเพิ่มเติมให้เพียงพอ	45	51.14
2. ขาดประสิทธิภาพ เก่าชำรุด เช่น รถยนต์ ขาวรุ่ย วิทยุสื่อสาร	7	7.95	2. จัดงบประมาณให้ใช้การได้ หรือแท่งจำหน่าย	7	7.95
3. ด้อยคุณภาพเนื่องจากจัดซื้อในราคาถูก	4	4.55	3. การจัดซื้อวัสดุควรคำนึงถึงได้ของที่มีคุณภาพ	4	4.55
4. ไม่มีปัญหาข้อขัดข้อง	32	36.36	แม้จะมีราคาแพงก็ต้องเพิ่มงบประมาณจัดซื้อให้ได้ 4. ไม่มีข้อเสนอแนะ	32	36.36
รวม	88	100.00	รวม	88	100.00

ปัญหาข้อโต้แย้งอื่น ๆ

ปัญหาข้อขัดข้อง

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่คือร้อยละ 76.14 ไม่มีปัญหาข้อขัดข้อง รองลงมาร้อยละ 9.09 ระบุว่าเจ้าหน้าที่ขาดสวัสดิการ ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน และขาดความสามัคคีในหมู่เจ้าหน้าที่ และร้อยละ 5.68 ระบุว่านโยบายการบริหารจัดการพื้นที่ป่าอนุรักษ์ไม่ชัดเจนเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยของรัฐบาลและผู้บริหารระดับสูง ส่วนอีกร้อยละ 5.68 ระบุว่างบประมาณไม่เพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหมวดค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ และร้อยละ 3.41 ระบุว่าระบบราชการมีขั้นตอนมากเกินไปและอำนาจการบริหารงานกระจุกตัวอยู่ในส่วนกลาง

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่คือร้อยละ 76.14 ไม่มีข้อเสนอแนะ รองลงมาร้อยละ 9.09 ระบุว่าควรเพิ่มค่าตอบแทนเช่นเบี้ยเลี้ยง เบี้ยกันดาร ให้มีความสำคัญกับพนักงานพิทักษ์ป่ามากกว่าที่เป็นอยู่ และให้บริหารงานโดยใช้หลักคุณธรรม และร้อยละ 5.68 ระบุว่าควรจัดทำแผนแม่บทของการบริหารพื้นที่อนุรักษ์ในระดับประเทศให้ชัดเจนไว้เป็นกรอบการปฏิบัติงาน ส่วนอีกร้อยละ 5.68 ระบุว่าควรจัดงบประมาณเพิ่มเติมให้เพียงพอ และร้อยละ 3.41 ควรมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจลงไปสู่ระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ

จากผลการวิจัยที่ปรากฏ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติที่ระบุปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับเรื่องอื่น ๆ จำนวน 4 เรื่อง คือ

เรื่องแรกเจ้าหน้าที่ขาดสวัสดิการขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ขาดความสามัคคีในหมู่เจ้าหน้าที่ และให้ข้อเสนอแนะว่าควรเพิ่มค่าตอบแทน เบี้ยเลี้ยง เบี้ยกันดาร เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ นอกจากนั้นยังเห็นว่าควรให้ความสำคัญกับพนักงานพิทักษ์ป่าให้มากกว่าที่เป็นอยู่ และให้บริหารงานโดยใช้หลักคุณธรรม แสดงให้เห็นว่าในหน่วยงานอาจมีความเหลื่อมล้ำในส่วนของผู้ที่เป็นข้าราชการ และพนักงานพิทักษ์ป่ามากเกินไป หรือผู้บริหารอาจให้ความสำคัญของผู้ที่ชั้นผู้น้อยน้อยเกินไป จึงเป็นเหตุให้เกิดความท้อแท้และเกิดความขัดแย้งภายในหน่วยงาน ซึ่งเป็นเรื่องที่ผู้บริหารควรจะต้องรับทราบปัญหาและเร่งแก้ไขเพื่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ

เรื่องที่สอง เจ้าหน้าที่เห็นว่านโยบายการบริหารจัดการพื้นที่ป่าอนุรักษ์ขาดความชัดเจน เนื่องจากเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนคณะรัฐบาล หรือผู้บริหารระดับสูง ซึ่งน่าจะ

แก้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หรือแม้กระทั่งการเปลี่ยนผู้บริหารงานกรม ป่าไม้ การที่นโยบายในการบริหารจัดการขาดความชัดเจนและมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยๆ เป็น ปัญหาในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ จึงเสนอแนะให้มีการจัดทำแผนแม่บทของการบริหารพื้น อนุรักษ์ในระดับประเทศให้ชัดเจนแน่นอนไม่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยของรัฐบาล เพื่อใช้เป็น กรอบในการปฏิบัติงาน

เรื่องที่สาม เจ้าหน้าที่เห็นว่าระบบราชการมีขั้นตอนมากเกินไปอำนาจการบริหาร งานกระจุกตัวอยู่ในส่วนกลาง ควรกระจายอำนาจการตัดสินใจลงไปสู่ระดับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติ

เรื่องที่สี่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเห็นว่างบประมาณในการบริหารงานอุทยาน แห่งชาติในแต่ละปีนั้นไม่เพียงพอสำหรับการบริหารงาน โดยเฉพาะหมวดค่าตอบแทนใช้สอย และวัสดุ ซึ่งใช้เป็นเบี้ยเลี้ยงเจ้าหน้าที่ ค่าวัสดุต่าง ๆ เช่น ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง หรือค่าซ่อมแซมครุ ภัณฑ์ ยานพาหนะ จึงเสนอว่าควรจัดงบประมาณเพิ่มเติม

ตารางที่ 20 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล ปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับเรื่องอื่นๆ

(N=88)

ปัญหาข้อขัดข้อง	ผู้ให้ข้อมูล		ผู้ให้ข้อมูล (N=88)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เจ้าหน้าที่ขาดสวัสดิการ ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานและความสามัคคีในหมู่เจ้าหน้าที่	8	9.09	8	9.09
2. นโยบายการบริหารจัดการพื้นที่ป่าอนุรักษ์ไม่ชัดเจน เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยของรัฐบาลและผู้บริหารระดับสูง	5	5.68	5	5.68
3. ระบบราชการมีขั้นตอนมากเกินไปอำนาจการบริหารงานกระจุกตัวอยู่ในส่วนกลาง	3	3.41	3	3.41
4. งบประมาณไม่เพียงพอ โดยอย่างยิ่ง หมวดค่าตอบแทนใช้สอย และวัสดุ	5	5.68	5	5.68
5. ไม่มีปัญหาข้อขัดข้อง	67	76.14	67	76.14
รวม	88	100.00	88	100.00

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

(SUMMARY, IMPLICATIONS AND RECOMMENDATIONS)

สรุปผลการวิจัย

(Summary)

การวิจัยเรื่อง ลักษณะและปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม 2) ลักษณะการปฏิบัติงาน และ 3) ปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีขอบเขตของการวิจัย เฉพาะงานป้องกันและปราบปราม การกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ในท้องที่จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 6 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยข้าราชการและพนักงานพิทักษ์ป่าผู้มีบทบาทและหน้าที่เกี่ยวกับงานป้องกันและปราบปราม จำนวนทั้งสิ้น 88 คน ผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม

ผลการวิจัยสรุปได้ว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติที่ปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามในอุทยานแห่งชาติท้องที่จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเพศชายทั้งหมด อายุเฉลี่ย 42 ปี ส่วนใหญ่เป็นพนักงานพิทักษ์ป่า จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 รายได้จากทางราชการเฉลี่ยเดือนละ 10,892.16 บาท แต่งงานแล้วและปัจจุบันอยู่กับครอบครัว มีระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในพื้นที่อุทยานแห่งชาติปัจจุบันเฉลี่ยประมาณ 10 ปี และมีระยะเวลาที่ปฏิบัติงานด้านอุทยานแห่งชาติทั้งหมดเฉลี่ยประมาณ 13 ปี ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานอุทยานแห่งชาติมาตลอด

ลักษณะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ

1. แนวทางการปฏิบัติงาน

ผลจากการวิจัย อุทยานแห่งชาติในจังหวัดเชียงใหม่มีการดำเนินการและการปฏิบัติในสิ่งที่เป็มาตราการหรือวิธีการในการจัดการอุทยานแห่งชาติด้านที่เกี่ยวกับการดูแลรักษาพื้นที่ ได้ค่าคะแนนเฉลี่ย 0.60 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ถูกต้อง ตามเกณฑ์วัดผลการวิจัย ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่าอุทยานแห่งชาติในจังหวัดเชียงใหม่ มีแนวทางการปฏิบัติงานที่ถูกต้องตามหลักการจัดการอุทยานแห่งชาติซึ่งสิ่งที่อุทยานแห่งชาติได้ปฏิบัติหรือจัดให้มีไว้นี้ จะเป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติงานและช่วยสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติงานได้สะดวกและมีประสิทธิภาพ

2. ลักษณะการปฏิบัติงาน

จากผลวิจัย เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในจังหวัดเชียงใหม่ได้ระบุถึงลักษณะและวิธีการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการทำผิดกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติได้ค่าคะแนนเฉลี่ย 0.82 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ถูกต้องตามเกณฑ์วัดผลการวิจัยครั้งนี้ จึงสามารถสรุปได้ว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในจังหวัดเชียงใหม่ลักษณะการปฏิบัติงานที่ถูกต้องตามอำนาจหน้าที่ และแนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติ

ปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอในการปฏิบัติงาน

1. การบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำความผิด

จากผลการวิจัย เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเกินครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 57.96) ไม่ระบุปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำความผิด ส่วนที่เหลือ (ร้อยละ 42.04) ระบุว่าขบวนการยุติธรรมขาดความโปร่งใสและดำเนินการล่าช้า ผู้กระทำความผิดบางรายโดยเฉพาะนายทุนอาศัยช่องว่างของกฎหมายวิ่งเต้นให้ตนเองพ้นผิดและโทษตามกฎหมายเบาเกินไป ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัว เห็นควรประสานความร่วมมือตั้งแต่ระดับผู้บริหารของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดเด็ดขาดและเพิ่มโทษให้หนักขึ้น และระบุว่าการบังคับใช้กฎหมายขาดความเด็ดขาดและต่อเนื่องจากนโยบายการผ่อนปรนของรัฐและมีการร่วมกลุ่มใช้กฎหมายต่อต้านกฎหมาย รัฐควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้แน่นอนและมีความชัดเจนในการดำเนินการกับผู้กระทำความผิด รวมทั้งควรมองไม่ให้อมงค์รใดไปยุ่งราษฎรผู้บุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติมาต่อต้านกฎหมาย นอกจากนี้ยัง ระบุว่าเกิดความขัดแย้งกับราษฎรเรื่องบังคับใช้กฎหมายเข้มงวดเกินไปสำหรับบาง

ความผิดที่เกิดจากความจำเป็นด้านการยังชีพ เห็นควรแก้ไขกฎหมายให้เจ้าหน้าที่สามารถใช้หลักคุณธรรมมาประกอบใช้ได้และส่งเสริมเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายป่าไม้ให้ทั่วถึงทั้งในหมู่ประชาชนและหน่วยราชการ

2. บทบัญญัติของกฎหมาย (พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504)

จากผลการวิจัย เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเกินครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 63.23) ไม่ระบุปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมาย ส่วนที่เหลือรวมกัน (ร้อยละ 36.77) ระบุว่าบทบัญญัติของกฎหมายล้าหลังมีช่องโหว่ บทกำหนดโทษเบาไป รายละเอียดปลีกย่อยมากและเข้มงวดเกินไปไม่สอดคล้องกับการดำรงชีพของราษฎร ควรปรับปรุงให้ทันสมัยกำหนดโทษให้หนักขึ้นและให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจใช้ดุลยพินิจอนุญาตให้ราษฎรเก็บหาของป่าเพื่อการค้ายังชีพได้ ควรกำหนดพื้นที่ใช้กฎหมายเข้มข้นให้เหมาะสมกับพื้นที่และส่งเสริมประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายอุทยานแห่งชาติอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังระบุว่าบางอุทยานแห่งชาติที่มีเขื่อนอยู่ในพื้นที่ ต้องใช้กฎหมายชลประทาน กรมเจ้าท่าและประมง เกิดความยุ่งยาก สับสนเพราะกฎหมายขัดกันเห็นควรปรับปรุงกฎหมายหลายฉบับมารวมไว้ในฉบับเดียวเป็นกฎหมายเฉพาะที่

3. ราษฎรในพื้นที่

จากผลการวิจัย เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติรวมกันเกินครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 65.91) ระบุปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับราษฎรในพื้นที่ว่าราษฎรไม่รู้แนวเขต ควรจัดทำแนวให้ชัดเจนและราษฎรขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการอุทยานแห่งชาติ ขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ไม่รู้กฎหมายเกิดขัดแย้งกับการบังคับใช้กฎหมาย และต่อต้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ควรประชาสัมพันธ์ชี้แจงทำความเข้าใจปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์ให้มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายแก่ราษฎรโดยเฉพาะผู้นำชุมชน ตลอดจนสนับสนุนให้ราษฎรเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาอุทยานแห่งชาติ นอกจากนี้ราษฎรยังบุกรุกพื้นที่ต้นน้ำลำธารทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติต้องกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการคนในพื้นที่ให้ชัดเจนว่าจะกันพื้นที่ไหนให้อพยพออกโดยผู้บริหารระดับสูงต้องไปผู้เข้าไปศึกษาปัญหาในพื้นที่จริงเพื่อแก้ไขปัญหาก็ได้ถูก

4. หน่วยงานข้างเคียง

จากผลการวิจัย เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติกลุ่มใหญ่ (ร้อยละ 71.59) ไม่มีปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับหน่วยงานข้างเคียง ส่วนที่เหลือรวมกันร้อยละ 23.41 ระบุว่าขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานข้างเคียง วัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงานของหน่วยราชการอื่นในพื้นที่ขัดแย้งและสวนทางกับการจัดการอุทยานแห่ง

ชาติ เห็นควรประสานความร่วมมือและจัดกิจกรรมเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน และต้องปรับปรุงกฎหมายนโยบายและแนวทางปฏิบัติให้มีความสอดคล้องกลมกลืนซึ่งกันและกันโดยถือหลักการอนุรักษ์ และควรมีคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติท้องถิ่นจากหลายหน่วยงานในพื้นที่

5. อัตรากำลังเจ้าหน้าที่

จากผลการวิจัย เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่ (ร้อยละ 64.77) ระบุปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอนะในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับอัตรากำลังว่า อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานในพื้นที่ จึงควรจัดอัตรากำลังเพิ่มเติมทั้งข้าราชการและพนักงานพิทักษ์ป่าโดยระบุว่าโดยเฉพาะข้าราชการควรมีจำนวนอย่างน้อยเท่ากับจำนวนหน่วยพิทักษ์ ที่มีอยู่ ส่วนพนักงานและลูกจ้างต้องคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ตั้งใจปฏิบัติงานและมีความรับผิดชอบ

6. ประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่

จากผลการวิจัยเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเกินกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 56.82) ไม่มีปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอนะกล่าวคือเห็นว่าประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่พอที่จะปฏิบัติงานได้ ส่วนอีกเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 43.18) เห็นว่า เจ้าหน้าที่ขาดประสิทธิภาพจากการขาดทักษะความรู้ความสามารถ ขาดจิตสำนึกต่อหน้าที่และขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ควรแก้ไขโดยจัดให้มีการฝึกอบรมปลูกจิตสำนึกเพิ่มทักษะความรู้ความสามารถบ่อยๆ อย่างน้อยปีละ 1-2 ครั้ง ผู้บังคับบัญชาควรควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด โดยใช้การประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง รวมทั้งให้ความสำคัญสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานโดยการเพิ่มสวัสดิการและค่าตอบแทนให้มากขึ้น

7. อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้

จากผลการวิจัย เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติรวมกันส่วนใหญ่ (ร้อยละ 63.64) เห็นว่าอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ มีจำนวนไม่เพียงพอและมีใช้งานขาดประสิทธิภาพ เห็นควรจัดหาเพิ่มเติมและซ่อมแซมของเก่าให้ใช้งานได้ สำหรับส่วนที่จะจัดซื้อเพิ่มเติมควรเลือกที่มีคุณภาพสูง แม้จะมีราคาแพงก็ตาม เจ้าหน้าที่ส่วนที่เหลือ (ร้อยละ 36.36) ไม่มีปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอนะ

8. ปัญหาอื่นๆ

จากผลการวิจัย เจ้าหน้าที่กลุ่มใหญ่ (ร้อยละ 76.14) ไม่มีปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอนะ ส่วนที่เหลือรวมกัน (ร้อยละ 23.86) ระบุว่าเจ้าหน้าที่ขาดสวัสดิการขาดขวัญและกำลังใจ และขาดความสามัคคี ควรเพิ่มค่าตอบแทน ให้ความสำคัญกับเจ้าหน้าที่และบริหารงานโดยใช้หลักคุณธรรม และระบุอีกว่านโยบายการบริหารจัดการพื้นที่ป่าอนุรักษ์ไม่ชัดเจนมีการ

เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยของรัฐบาลและผู้บริหารระดับสูงจึงควรจัดทำแผนแม่บทระดับประเทศไว้เป็นกรอบการปฏิบัติงานที่ชัดเจน นอกจากนี้ยังระบุว่าระบบราชการมีขั้นตอนมากเกินไป อำนาจการบริหารงานยังรวมอยู่ในส่วนกลาง ควรมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจไปสู่ระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติและสุดท้ายระบุว่างบประมาณไม่เพียงพอต่อการบริหารงาน ควรจัดเพิ่มเติม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมวดค่าตอบแทนให้สอยและวัสดุ

อภิปรายผล

(Implications)

จากผลการวิจัย ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวได้ว่าเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ซึ่งเป็นพนักงานพิทักษ์ป่ามีวุฒิการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ต่ำ โดยส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และมีอายุค่อนข้างสูง น่าจะเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ทำความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติงานตามหลักการบริหารงานของส่วนราชการสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานอุทยานแห่งชาติเป็นงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับประชาชนอยู่ตลอดเวลา การปฏิบัติงานต้องอาศัยทักษะความรู้ ความสามารถ และความเข้าใจในกลยุทธ์ และเทคนิคการบริหารงานค่อนข้างสูง ซึ่งหากเจ้าหน้าที่กลุ่มนี้มีวุฒิการศึกษาที่สูงกว่าที่เป็นอยู่ น่าจะสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพได้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม จากผลการวิจัยที่พบว่าเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านอุทยานแห่งชาติมาเป็นเวลานานก็มีส่วนช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถนำเอาประสบการณ์มาปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพได้ โดยการฝึกอบรมเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ สำหรับในส่วนของ การปฏิบัติงานในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแต่ละแห่งเป็นระยะเวลาค่อนข้างยาวนานเกินไป อาจมีส่วนทำให้เจ้าหน้าที่เกิดความเฉื่อยชา ขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้อาจรวมไปถึงการสร้างอิทธิพลภายในพื้นที่ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อการปฏิบัติงานอุทยานแห่งชาติในภาพรวมได้ ผู้บริหารงานอุทยานแห่งชาติไม่ควรนิ่งนอนใจกับสิ่งเหล่านี้ เนื่องจากพนักงานพิทักษ์ป่า นับเป็นกำลังสำคัญที่ช่วยแบ่งเบาภาระความรับผิดชอบของข้าราชการ ซึ่งมีจำนวนน้อยเกินไปต่อการปฏิบัติงานในพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาลเช่นพื้นที่อุทยานแห่งชาติ สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ค่าตอบแทนหรือรายได้จากทางราชการที่อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำล้วนมีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เช่นกันควรพิจารณาเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับการปฏิบัติที่ต้องเสี่ยงภัยอันตรายต่อชีวิตอยู่ตลอดเวลา

สำหรับผลการวิจัยลักษณะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในจังหวัด
เชียงใหม่ ส่วนของแนวทางการปฏิบัติงานนั้น แม้ว่าผลของการวิเคราะห์ค่าคะแนนเฉลี่ยวิธีการ
จัดการที่ได้ จะอยู่ในเกณฑ์ที่ถูกต้องตามเกณฑ์วัดผลการวิจัย แต่หากพิจารณาตามข้อมูลที่อยู่
อุทยานแห่งชาติแต่ละแห่งระบุไว้ นั้น จะเห็นได้ว่ามีบางกิจกรรมจากอุทยานแห่งชาติบางแห่งได้คะแนนที่
อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ถูกต้อง เช่น การมีป้ายหรือเครื่องหมายแสดงแนวเขตอุทยานแห่งชาติไม่เพียงพอ
ต่อการเห็นแนวเขตอย่างต่อเนื่อง หรือการที่ราษฎรในพื้นที่ไม่มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการ
จัดทำแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบที่เป็นปัญหาในการปฏิบัติ
งานของอุทยานแห่งชาติแห่งนั้นโดยตรง ซึ่งผู้บริหารงานอุทยานแห่งชาติควรเร่งดำเนินการแก้ไข
สำหรับผลการวิจัยด้านลักษณะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ก็เช่นกันคือ ค่าคะแนนเฉลี่ยแต่ละวิธี
การและค่าคะแนนเฉลี่ยรวมได้ที่อยู่ในเกณฑ์ที่ถือว่าถูกต้องตามเกณฑ์วัดผลการวิจัย แต่ก็มีบาง
ลักษณะที่เจ้าหน้าที่บางคนระบุว่าเป็นลักษณะการปฏิบัติงานที่ใช้ปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นลักษณะหรือ
วิธีการปฏิบัติงานที่ผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับตัวราษฎร
หรือผู้กระทำผิด เช่น การตอบโต้ผู้กระทำผิดโดยรุนแรง และการใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเป็น
ที่ตั้งในการปฏิบัติงานเพียงอย่างเดียว แม้จะเป็นเพียงเจ้าหน้าที่ไม่กี่คนแต่อาจมีส่วนทำให้เกิดข้อ
ขัดแย้งกับมวลชน และกลายเป็นปัญหาในการปฏิบัติงานของอุทยานแห่งชาติในภาพรวมได้ จึง
น่าจะต้องเร่งดำเนินการปรับเปลี่ยนให้ถูกต้อง ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องคอยสอดส่องและ
กำกับดูแลอย่างใกล้ชิด

ส่วนผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาข้อขัดข้อง และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของ
เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ พบว่าเจ้าหน้าที่ ได้ระบุปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับ
ประเด็นต่างๆ อย่างหลากหลายและให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหามาเพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ
ในแต่ละประเด็นซึ่งผู้บริหารระดับสูงทั้งในระดับรัฐบาลและกรม กอง ควรพิจารณาแก้ไข
ปัญหาข้อขัดข้องนั้นๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการที่จะรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ของประเทศเอาไว้เป็นมรดกตกทอดแก่นุชนรุ่นหลังต่อไป โดยเฉพาะในประเด็นการบังคับใช้
กฎหมายกับผู้กระทำผิดนั้น ปัญหาข้อขัดข้องคือ การไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ
จึงมีสาเหตุทั้งจากนโยบายรัฐบาลไม่แน่นอนและบทกฎหมายที่มีช่องว่างให้มีการดำเนินการ
เพื่อหลบเลี่ยงความผิด ทั้งนี้รวมถึงบทบัญญัติของกฎหมายที่ล้าสมัย ขาดการแก้ไขปรับปรุง
ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ส่วนในประเด็นหน่วยงานข้างเคียงมีปัญหาคือข้อขัดข้องที่สำคัญคือ
การที่มีหน่วยงานราชการหลายหน่วยงานเข้าไปขอใช้พื้นที่อุทยานแห่งชาติเพื่อดำเนินงานตามวัตถุประสงค์
ของหน่วยงานนั้นๆ แต่แนวทางการปฏิบัติงานขัดแย้งกับการดำเนินงานของอุทยานแห่ง

ชาติเป็นสิ่งที่ควรพิจารณาว่าจำเป็นจะต้องอนุญาตให้หน่วยงานอื่นเข้าไปใช้พื้นที่อุทยานแห่งชาติอีกหรือไม่ หรือหากจำเป็น หน่วยงานเหล่านั้นยอมปรับแนวทางปฏิบัติตามวัตถุประสงค์เดิมให้สอดคล้องกับการจัดการอุทยานแห่งชาติได้หรือไม่ ข้อเสนอแนะให้มีคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติท้องถิ่นนับว่าเป็นข้อเสนอที่ควรพิจารณา สำหรับประเด็นประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่นั้น แม้ว่าจากผลการวิจัยเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่จะไม่มีปัญหาข้อขัดข้องแต่ในส่วนที่ระบุปัญหาข้อขัดข้องและให้ข้อเสนอแนะไว้ นั้น ผู้บริหารงานกรมป่าไม้ลงมาถึงหัวหน้าอุทยานแห่งชาติควรจะต้องพิจารณาเป็นพิเศษเนื่องจากเป็นปัญหาข้อขัดข้องที่เกิดกับตัวเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานภายในหน่วยงานของตนเอง การฝึกอบรมเพิ่มความรู้และทักษะในการปฏิบัติ รวมทั้งการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่ว่าจะด้วยวิธีการใดก็ตาม ช่วยนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้เกิดแก่ตัวเจ้าหน้าที่ เพราะขวัญและกำลังใจที่ดีจะช่วยกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวพร้อมที่จะรับความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์กับทั้งหน่วยงานกรมป่าไม้เองและประเทศชาติ

ข้อเสนอแนะ

(Recommendations)

ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงลักษณะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในจังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งทราบปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน ซึ่งเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในท้องที่จังหวัดเชียงใหม่และท้องที่อื่น สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และผู้บริหารงานสวนอุทยานแห่งชาติ รวมถึงผู้บริหารงานกรมป่าไม้สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแผนการปฏิบัติงาน และทิศทางของนโยบายและแผนงานและงบประมาณให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติและนโยบายของรัฐบาลตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายการป่าไม้แห่งชาติ ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติไว้เพื่อพิจารณาดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. แนวทางการปฏิบัติ

เนื่องจากอุทยานแห่งชาติเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่ได้รับการประกาศจัดตั้ง เพื่อเป็นแหล่งคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้อำนวยประโยชน์แก่สังคมของประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภูมิภาคและท้องถิ่นที่อุทยานแห่งชาติตั้งอยู่ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ดังนั้นรัฐจึงจำเป็นต้องเข้าไปบริหารและจัดการเพื่อให้การดูแลรักษาพื้นที่ให้ส่งผลประโยชน์แก่ประชาชนได้อย่างเต็มศักยภาพ ส่วนอุทยานแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงในการบริหารและจัดการอุทยานแห่งชาติของประเทศ ควรจะต้องดำเนินการในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1.1 เร่งดำเนินการจัดสรรงบประมาณให้แต่ละอุทยานแห่งชาติจัดทำแผนแม่บทหรือแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติไว้เป็นกรอบการปฏิบัติงานให้ครบทุกแห่ง โดยเปิดโอกาสให้ราษฎรหรือชุมชนท้องถิ่นได้ร่วมแสดงความคิดเห็นเสนอแนวทางการพัฒนาอุทยานแห่งชาติร่วมกับเจ้าหน้าที่

1.2 เร่งดำเนินการรณรงค์แนวเขตและจัดทำป้ายหรือหลักเขตแสดงไว้ให้เห็นแนวเขตอย่างต่งเนื่อง เพื่อลดปัญหาข้อขัดแย้งกับราษฎรเรื่องพื้นที่และการบังคับใช้กฎหมาย

1.3 จัดงบประมาณตั้งหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติให้ครบจำนวนตามแผนงาน โดยเร็วหรือ เพื่อลดความเสี่ยงในการถูกบุกรุกพื้นที่

2. ลักษณะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

จากผลการวิจัยพอสรุปได้ว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในจังหวัดเชียงใหม่มีลักษณะหรือวิธีการปฏิบัติงานที่ถูกต้องตามหลักการจัดการอุทยานแห่งชาติ แต่หัวหน้าอุทยานแห่งชาติซึ่งเป็นผู้ควบคุมดูแลและบังคับบัญชาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ทุกคนในอุทยานแห่งชาติควรดำเนินการและควบคุมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในประเด็นต่อไปนี้ เพื่อให้การปฏิบัติงานป้องกัน และปราบปรามมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.1 ให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการแจ้งความร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจทุกครั้งที่มีการตรวจพบการกระทำผิด ไม่ว่าจะจับตัวผู้กระทำผิดได้หรือไม่ และสืบสวนหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดีอีกทางหนึ่ง แจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทราบเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายได้ผลมากที่สุด

2.2 จัดให้มีการฝึกอบรมและทบทวนการปฏิบัติงานให้เจ้าหน้าที่ที่มีความตื่นตัวและสำนึกในหน้าที่ อย่างน้อยปีละ 1-2 ครั้ง

2.3 ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อย่างใกล้ชิด ต่อเนื่อง
ปฏิบัติงานด้านมวลชนสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

3. ปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน

เนื่องจากปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตามผลการวิจัยอาจแยก
ได้เป็น 2 ด้าน คือ

3.1 ปัญหาข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นและต้องแก้ไขจากภายนอกหน่วยงานอุทยานแห่งชาติ
ได้แก่ ปัญหาข้อขัดข้องเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำผิด บทบัญญัติของกฎหมาย
ราษฎรในพื้นที่ และหน่วยงานข้างเคียงกับอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากนโยบายของ
รัฐ การแก้ไขต้องกระทำในระดับผู้บริหารตั้งแต่กรมป่าไม้ขึ้นไปถึงระดับรัฐบาล ให้มีการกำหนด
นโยบายและแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนโดยกรมป่าไม้ควรดำเนินการดังนี้

3.1.1 เสนอให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ดำเนินการเพื่อปรับปรุงแก้ไข
กฎหมายให้เหมาะสมและกำหนดนโยบายการบริหารและจัดการพื้นที่ป่าอนุรักษ์ให้แน่นอน ความ
ชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งประสานงานทำความเข้าใจกับกระทรวงเจ้าสังกัดของ
หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย ให้ร่วมบังคับใช้กฎหมายอย่างเด็ด
ขาดและถูกต้องเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

3.1.2 กำหนดแนวทางเพื่อให้ราษฎรท้องถิ่นสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการ
จัดการอุทยานแห่งชาติ

3.1.3 กำหนดเงื่อนไขให้หน่วยงานที่จะขอใช้พื้นที่อุทยานแห่งชาติ ต้อง
ปฏิบัติหรือดำเนินงานให้สอดคล้องกับแนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติ หากจำเป็นต้อง
อนุญาตให้ใช้พื้นที่

3.1.4 ดำเนินการให้มีการกำหนดกรอบอัตรากำลังเจ้าหน้าที่เพิ่มเติมเพื่อจัด
สรรให้อุทยานแห่งชาติ ที่อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ

3.2 ปัญหาข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นและแก้ไขได้ภายในหน่วยงานอุทยานแห่งชาติ ได้แก่
ปัญหาข้อขัดข้องเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ และอื่นๆ การแก้ไข
สามารถทำได้ในระดับตั้งแต่กรมป่าไม้ลงมาถึงหัวหน้าอุทยานแห่งชาติ ซึ่งต้องพิจารณาแก้ไข
โดยเร่งด่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนเกี่ยวกับตัวเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งเกิดความเหนื่อย
ขาด สวัสดิการ และขวัญกำลังใจ จนขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานนั้น

3.2.1 หัวหน้าอุทยานแห่งชาติต้องดำเนินการทั้งในเรื่องการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ และการสร้างขวัญและกำลังใจ การให้ความสำคัญ และการปกครองด้วยระบบคุณธรรม เอาใจใส่ในสุขและทุกข์ ตลอดจนการสร้างควมสามัคคีให้เกิดขึ้นภายในหมู่เจ้าหน้าที่

3.2.2 ส่วนอุทยานแห่งชาติพิจารณาจัดสรรงบประมาณในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติให้เพียงพอตามสัดส่วนของจำนวนพื้นที่รับผิดชอบ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป (Recommendation for Further Study)

1 การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาเฉพาะเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในจังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการขยายขอบเขตให้กว้างขวางมากขึ้น โดยอาจครอบคลุมอุทยานแห่งชาติในภาคเหนือทั้งหมดหรือขยายไปภาคอื่น เพื่อนำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบและพิจารณาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติงานต่อไป

2 การวิจัยครั้งนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากราษฎร หรือเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่น เพื่อนำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบและพิจารณาใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติต่อไป

3. การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาเฉพาะลักษณะหรือวิธีปฏิบัติงานเท่านั้น วิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาด้านผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เพื่อทราบถึงผลสัมฤทธิ์ และใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงวิธีปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กรมป่าไม้. 2539. ข้อมูลเนื้อที่ป่าของประเทศไทยจากภาพถ่ายดาวเทียม ปี พ.ศ. 2538.
กรุงเทพมหานคร: กรม. (อัคราณา)
- _____. 2540. ข้อมูลพื้นที่อุทยานแห่งชาติในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ส่วนอุทยาน
แห่งชาติ, กรม. (อัคราณา)
- นิวัติ เรืองพานิช. ม.ป.ป. การจัดการป่าไม้ของประเทศ: มุมมองเพื่อคุณภาพระหว่างกา
อนุรักษ์ และการพัฒนา: เอกสารประกอบการประชุมเรื่องยุทธศาสตร์การจัดการ
ป่าไม้แบบยั่งยืนสำหรับประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
(อัคราณา)
- นำชัย ทนผล. 2531. วิธีเตรียมโครงการวิจัย. เชียงใหม่: สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
บรรณเลิศ รัตนกุล. ม.ป.ป. สารประเด็นนโยบายป่าไม้ของประเทศไทย: เอกสารประกอบ
การประชุมเรื่องยุทธศาสตร์การจัดการป่าไม้แบบยั่งยืนสำหรับประเทศไทย.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (อัคราณา)
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2538. วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 6)
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานทดสอบการศึกษาและจิตวิทยา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒประสานมิตร.
- มาลี ศรีรัตนธรรม. 2533. การใช้ปัจจัยด้านชีวภาพในการจำแนกและแบ่งเขตการจัดการ
อุทยานแห่งชาติตะรุเตา. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตร
ศาสตร์
- วาณิช เวศนารัตน์. 2539. ความคิดเห็นของคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีต่อวิธีดำเนินงาน
อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของเจ้าพนักงานป่าไม้ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย.
เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- สถิตย์ สนิท. 2539. วิสัยทัศน์กรมป่าไม้: เอกสารประกอบการประชุมการป่าไม้ประจำปี
2539. เชียงใหม่: กรมป่าไม้. (อัคราณา)
- _____. 2540. สรุปกิจการของกรมป่าไม้. กรุงเทพมหานคร: กรมป่าไม้. (อัคราณา)

- สมพร อัครวิธานนท์. 2540. เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม: หลักและทฤษฎี. กรุงเทพมหานคร: คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมศักดิ์ สุขวงศ์ และเพิ่มศักดิ์ มาราภิรมย์. 2536. สรุปการประชุมรายงานการประชุมการจัดการเขตกันชนในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: อักษรสยามการพิมพ์.
- สุรเชษฐ์ เขษุมาส และ ดร.ชนี เอ็มพันธ์. 2539. "อุทยานแห่งชาติกับการอนุรักษ์." ในรายงานการประชุมสัมมนาเรื่องอุทยานแห่งชาติกับนันทนาการและการท่องเที่ยวในทศวรรษหน้าเพื่อทรัพยากรที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: ส่วนอุทยานแห่งชาติ, กรมป่าไม้.
- อภิชาติ ขาวสะอาด, มิ่งสรรพ ขาวสะอาด, อุกฤษฏ์ อุปราสิทธิ์, อาเนบ ปิราล่า, พรเพ็ญ วิจิทัศน์ ประเสริฐ และ สมเกียรติ เรืองจันทร์. 2540. แผนการจัดการอุทยานแห่งชาติโดยสุเทพฯ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- อารยา นุชนะเสวี. 2538. มาตรการทางกฎหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว: ศึกษาเฉพาะกรณีระบบอุทยานแห่งชาติทางบก. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทิศ ภูมิอินทร์. 2539. การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสำหรับเยาวชน. กรุงเทพมหานคร: อักษรสยามการพิมพ์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

แบบสอบถาม

แบบสอบถามโครงการวิจัย

เรื่อง

ลักษณะและปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในจังหวัด
เชียงใหม่

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการข้อมูลที่เป็นจริงและขอรับรองว่าจะ
เก็บ ข้อมูลนี้ไว้เป็นความลับ เพื่อประโยชน์ในงานวิจัย และความสมบูรณ์ของการศึกษาใน
ระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการเกษตรและป่าไม้ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่
เท่านั้น

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในจังหวัดเชียงใหม่
มีทั้งหมด 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ของผู้ให้ข้อมูล

ส่วนที่ 2 ลักษณะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ แบ่ง

ออกเป็น 2 ด้าน

ด้านที่ 1 แนวทางการปฏิบัติงาน

ด้านที่ 2 ลักษณะการปฏิบัติงาน

ส่วนที่ 3 ปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ของเจ้าหน้าที่อุทยาน
แห่งชาติในจังหวัดเชียงใหม่

กรุณาตอบคำถามหรือทำเครื่องหมาย / ลงใน () ให้ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ

() 1. ชาย

() 2. หญิง

2. อายุของท่าน (นับถึงสิงหาคม 2544)ปี

(เกิน 6 เดือนให้นับเป็น 1 ปี)

3. สถานภาพการสมรส

() 1. โสด

() 2. แต่งงานแล้วและปัจจุบันครอบครัวอยู่ด้วยกัน

() 3. แต่งงานแล้วแต่ไม่ได้อยู่กับครอบครัว

() 4. หย่าร้าง / หม้าย

4. การศึกษาชั้นสูงสุด

() 1. สูงกว่าปริญญาตรี

() 2. ปริญญาตรี

() 3. อนุปริญญาหรือเทียบเท่า

() 4. ม.ศ.5 (ม.6) หรือเทียบเท่า

() 5. ม.ศ.3 (ม.3) หรือเทียบเท่า

() 6. ป.7, ป.6 หรือต่ำกว่า

5. ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่ง

() 1. พนักงานพิทักษ์ป่า

() 2. เจ้าพนักงานป่าไม้ ระดับ.....

() 3. เจ้าหน้าที่บริหารงานป่าไม้ ระดับ.....

() 4. นักวิชาการป่าไม้ ระดับ.....

6. รายได้จากทางราชการ (ต่อเดือน)

1. เงินเดือน.....บาท

2. เบี้ยเลี้ยง (โดยประมาณ).....บาท

3. เบี้ยกันดาร.....บาท

4. ว่างๆ (ระบุ).....บาท

รวม.....บาท

7. ระยะเวลาที่ท่านปฏิบัติงาน ณ อุทยานแห่งชาติแห่งนี้.....ปี (ตั้งแต่รับราชการ)

8. ระยะเวลาที่ท่านปฏิบัติงานด้านอุทยานแห่งชาติทั้งหมด.....ปี (ตั้งแต่รับราชการ)

9. ก่อนที่ท่านจะปฏิบัติงานด้านอุทยานแห่งชาติ ท่านเคยปฏิบัติงานของกรมป่าไม้ด้านอื่นมาก่อนหรือไม่ (ตั้งแต่รับราชการ)

() 1. ไม่เคย

() 2. เคย ถ้าเคยด้านไหน (ระบุได้มากกว่า 1 ด้าน)

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 2 ลักษณะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ

ด้านที่ 1 แนวทางการปฏิบัติงาน

คำแนะนำ ขอให้ผู้ให้ข้อมูล (เฉพาะหัวหน้าอุทยานแห่งชาติ) พิจารณาข้อความในช่องด้านซ้ายมือ แล้วเลือกทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง "ใช่" หรือ "ไม่ใช่" ให้ตรงกับความเป็นจริงที่อุทยานแห่งชาติ แห่งชาติที่ท่านปฏิบัติงาน "มี" หรือ "ปฏิบัติ" ในกรณีที่ท่านเลือกตอบว่า "ไม่ใช่" ขอให้ท่านได้โปรดเติมข้อความ แสดงเหตุผลหรืออธิบายเพิ่มเติม ลงในช่องว่างด้านขวามือ

วิธีการจัดการ	ใช่	ไม่ใช่	ข้อความแสดงเหตุผลหรืออธิบายเพิ่มเติม (กรณีที่เลือกตอบ "ไม่ใช่")
1. มีการจัดทำแผนแม่บท (Master Plan) หรือแผนการจัดการ (Management Plan) ไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน			
2. มีการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปี			
3. มีการรังวัดแนวเขตรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติ			
4. มีป้ายหรือเครื่องหมายแสดงแนวเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่เพียงพอต่อการเห็นแนวเขตอย่างต่อเนื่อง			
5. มีการรังวัดแนวเขตแบ่งพื้นที่ป่ากับพื้นที่ราษฎรในพื้นที่ใจกลางอุทยานแห่งชาติทุกหมู่บ้าน			

วิธีการจัดการ	ใช่	ไม่ใช่	ข้อความแสดงเหตุผลหรืออธิบายเพิ่มเติม (กรณีที่เลือกตอบ "ไม่ใช่")
6. มีแผนการจัดตั้งหน่วยพิทักษ์อุทยานฯ โดยกำหนดลำดับความสำคัญก่อน - หลัง			
7. ได้งบประมาณให้จัดตั้งหน่วยพิทักษ์อุทยานฯ ตรงตามแผนที่กำหนดในแต่ละปี			
8. จำนวนหน่วยพิทักษ์อุทยานฯ ที่จัดตั้งไปแล้วเพียงพอต่อควบคุมดูแลพื้นที่อย่างทั่วถึง			
9. มีการจัดแบ่งพื้นที่ออกเป็นเขตจัดการต่างๆ อย่างชัดเจน			
10. ราษฎรในพื้นที่มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดทำแผนจัดการอุทยานแห่งชาติ			

ด้านที่ 2 ลักษณะการปฏิบัติงาน

คำแนะนำ ขอให้ให้ผู้ให้ข้อมูลพิจารณาเลือกทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง "ใช่" ในกรณีที่เห็นว่าลักษณะการปฏิบัติงานของท่านตรงกับข้อความด้านซ้ายมือ แต่ถ้าท่านเห็นว่าลักษณะการปฏิบัติงานของท่านไม่ตรงกับข้อความถือว่าตรงแต่ไม่ทั้งหมดให้ทำเครื่องหมายลงในช่อง "ไม่ใช่" พร้อมแสดงเหตุผลหรืออธิบายเพิ่มเติมให้ถูกต้อง ในช่องว่างด้านขวามือ

ลักษณะ การปฏิบัติงาน	ใช่	ไม่ใช่	เหตุผลหรือข้อความอธิบายลักษณะการปฏิบัติงานจริงเพิ่มเติมในกรณีที่เลือกทำเครื่องหมายในช่อง "ไม่ใช่"
1. ท่านจัดให้มีชุดลาดตระเวนตรวจพื้นที่อย่างทั่วถึง			
2. ท่านวางแผนการออกลาดตระเวนเป็นรายเดือน			
3. การลาดตระเวนใช้วิธีการเดินเท้า			
4. มีสายสืบออกหาข่าวการกระทำผิดในพื้นที่ตลอดเวลา			
5. พื้นที่เป้าหมายของการลาดตระเวนกำหนดไว้แน่นอน ไม่เปลี่ยนแปลง			
6. ดำเนินการตามกฎหมายต่อผู้กระทำผิดอย่างเข้มงวด			

ลักษณะการปฏิบัติงาน	ใช่	ไม่ใช่	เหตุผลหรือข้อความอธิบายลักษณะการปฏิบัติงานจริงเพิ่มเติมในกรณีที่เลือกทำเครื่องหมายในช่อง "ไม่ใช่"
7. แจ้งข้อกล่าวหาต่อผู้ที่ถูกจับกุมตามกฎหมายอุทยานฯ เพียงฉบับเดียวก็พอ			
8. ตอบโต้ผู้กระทำผิดแบบดาต่อตา ฟันต่อฟัน			
9. พบการกระทำผิด แต่ไม่พบผู้กระทำผิด ท่านยังคงแจ้งความให้ตำรวจหาตัวผู้กระทำผิดต่อไป			
10. พบผู้กระทำผิดแต่จับไม่ได้ ท่านยังคงแจ้งความให้ตำรวจสืบสวนหาตัวผู้กระทำผิดต่อไป			
11. การสืบสวนหาตัวผู้กระทำผิดหลังจากแจ้งความแล้ว ท่านปล่อยให้เจ้าหน้าที่ของตำรวจไปไม่ต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยว			

ลักษณะการปฏิบัติงาน	ใช่	ไม่ใช่	เหตุผลหรือข้อความอธิบายลักษณะการปฏิบัติงานจริงเพิ่มเติมในกรณีที่เลือกทำเครื่องหมายในช่อง "ไม่ใช่"
12. ท่านฝึกอบรมเจ้าหน้าที่สายตรวจให้มีทักษะและความชำนาญในตลาดตระเวน และการเข้าจับกุมผู้กระทำความผิดทุกปี			
13. ท่านและเจ้าหน้าที่ของท่านปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามโดยลำพังมาตลอด			
14. ท่านได้ชี้แจงชาวบ้านให้เข้าใจในวัตถุประสงค์และประโยชน์ของอุทยานแห่งชาติทุกครั้งที่มีโอกาสพบปะกับราษฎร			
15. ท่านปฏิบัติงานโดยได้มีการศึกษาและทำความเข้าใจในเจตนารมณ์ของกฎหมายอุทยานแห่งชาติ			
16. ท่านปฏิบัติงานโดยมีความเข้าใจในบทบาทอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ			

ลักษณะการปฏิบัติงาน	ใช่	ไม่ใช่	เหตุผลหรือข้อความอธิบายลักษณะการปฏิบัติงานจริงเพิ่มเติมในกรณีที่เลือกทำเครื่องหมายในช่อง "ไม่ใช่"
17. ท่านปฏิบัติงานโดยถือเอาอำนาจ			
หน้าที่ตามกฎหมายเป็นที่ตั้งเพียง			
อย่างเดียว			
18. ท่านรณรงค์ และส่งเสริมให้ชาวบ้าน			
ในพื้นที่รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มรักษา			
19. ท่านขอความร่วมมือหน่วยราชการ			
อื่นให้ช่วยควบคุมดูแลชาวบ้านไม่ให้			
บุกรุกป่า			
20. ท่านมีการประเมินผลการปฏิบัติงาน			
ทุกปี			

ส่วนที่ 3 ปัญหาข้อขัดข้องและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน

คำแนะนำ ขอให้ระบุว่าในแต่ละประเด็นด้านซ้ายมือมีปัญหาข้อขัดข้องอย่างไรบ้างที่ท่านเห็นว่าเป็นเหตุให้การปฏิบัติงานด้านการป้องกันปราบปรามขาดประสิทธิภาพและท่านมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหายังไรที่จะทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ประเด็น	ปัญหาข้อขัดข้อง	ข้อเสนอแนะ
1. การบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำความผิด		
2. บทบัญญัติของกฎหมาย (พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504)		
3. ราษฎรในพื้นที่		

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ-สกุล: นายเจน ทาฟอง
- วัน เดือน ปีเกิด: 16 ตุลาคม พ.ศ. 2503
- ประวัติการศึกษา: - พ.ศ. 2522 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครสวรรค์
อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
- พ.ศ. 2524 ประกาศนียบัตรวิชาการป่าไม้ โรงเรียนป่าไม้แพร่
- พ.ศ. 2530 ปริญญาตรี นิติศาสตร์บัณฑิต (นิติศาสตร์)
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- พ.ศ. 2538 ปริญญาตรี ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์บัณฑิต
(ส่งเสริมการป่าไม้) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ประวัติการทำงาน: - พ.ศ. 2524-2531 ตำแหน่งเจ้าพนักงานป่าไม้ 2-3-4-5
อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง จังหวัดพิษณุโลก-เพชรบูรณ์
- พ.ศ. 2532 ตำแหน่งเจ้าพนักงานป่าไม้ 5
ทำหน้าที่หัวหน้าอุทยานแห่งชาติสละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- พ.ศ. 2535 ตำแหน่งเจ้าหน้าที่บริหารงานป่าไม้ 6
ทำหน้าที่หัวหน้าอุทยานแห่งชาติสละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- พ.ศ. 2540 ตำแหน่งเจ้าหน้าที่บริหารงานป่าไม้ 6
ปฏิบัติงานอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จังหวัดเชียงใหม่
- พ.ศ. 2541 ตำแหน่งเจ้าหน้าที่บริหารงานป่าไม้ 6
ปฏิบัติงานอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง จังหวัดเชียงใหม่-แม่ฮ่องสอน
- พ.ศ. 2542 ถึงปัจจุบัน ตำแหน่งเจ้าหน้าที่บริหารงานป่าไม้ 6
สำนักงานป่าไม้เขตเชียงใหม่
- การศึกษาดูงาน
ต่างประเทศ: - พ.ศ. 2540 ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่าและ
การจัดการอุทยานแห่งชาติ ณ ประเทศสหรัฐอเมริกาและแคนาดา